Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

הײַנט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש=געזעלשאפטליכע טאג=צייטונג

Nr. 193/1488 | Łódź, Piątek 17 sierpnia 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, א אלול תרפ"ח | Nr. 193/1488

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24=71

היינט און פאלגענדע טעג! פול מיט בולט'ן רעאליזם פון געהיימע שטרעבונגען פון אויפבליהענדע יונגע נשמות א. נ.:

„ווען די ליידנשאפטן ערוואכן"

מיטרייסענדע דראמע אין 10 גרויסע אקטען אויפ'ן גרונד פון טראגישען פלאנטער פון ריינער ליבע און געלד-גיריגקייט. אין די הויפטראלען:

Imre Raday, Erna Morena i Eliza la Porta.

צוליבן רעמאנט פון קינא קומען די פארשטעלונגען פאר אין גארטן 7³⁰ און 9³⁰ אווענד.

נעכסטער פראגראם: „א נאכט פון פאסירונגען פון א מיליארדערקע" מיט Lil'ana Haid i Georg Aleksander

קינא

ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפטליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

קינא אין גארטען!

פאלס פון אונגינסטיגן וועטער אין זאל

אכטונג, שוסטער-צעך אין לאדז, זאכאדניא 66.

יודישע שוסטער=מייסטער אין לאדז און אומגעגנד!

מארגען, שבת, דעם 18-טען ד. ח., פינקטליך 7 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, זאכאדניא 66

די אלגעמיינע פערזאמלונג

פון די מיטגלידער מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) האנדווערקער-קארטען, 2) צעך. צוליב דעם קורצען טערמין אויף ארויסצונעהמען די האנדווערקער קארטען, ווערען אלע שוסטער-מייסטער, מיטגלידער און ניש-מיטגלידער אויפגעפאדערט צו קומען אין לאקאל זאכאדניא 66, כדי זיך צו רעגיסטרירען פון זונטאג, דעם 19-טען ד. ח. א גאנצע וואך פון 7 ביז 10 אווענד.

די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די, וועלכע האבען פאטענטען פון יאהר 1927, דארפען זיי אונבעדינגט מיטברענגען:

162

אכטונג, שטיקער- און וועשער-מייסטער-פעראיין

פון לאדז און אומגעגענד!

מאנטאג, דעם 20-טען אויגוסט ד. י. 8 א זייגער אווענד, קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל פאלודניאווא 4 די

גרינדונגס=פערזאמלונג

פון שטיקער- און וועשער-מייסטער-צעך

מיט'ן אנטייל פון א דעלעגאט פון דער וואיעוואודזטווע. צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאמלונג ווערען אלע מיטגלידער און נישט-מיטגלידער געבעטען פינקטליך צו קומען.

די פערוואלטונג פון שטיקער= און וועשער=מייסטער=פעראיין אין לאדז, פאלודניאווא 4.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין

פרל. פע"א בענטקאווסקא

מיט ה' ז. טראגארזש

גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט

ברודער ה. בענטקאווסקי און פרוי, שוואגער יענקל וויגדאראוויטש און פרוי.

ענטשולדיגונג.

איך ציה צוריק די בעליידיגונג, וואס איך האב ארויסגערעדט אין א אויפגערעגטען צושטאנד געגען הערן משה זארושעווסקי.

י. דזשעמבינסקי.

לחברנו היקר והנכבד

מר שלמה יוסף העלהאליץ

לנשואו עם ב"ג יוטע לאה ראזענצווייג

יתן השי"ת שיהי' צעדך הראשון בחיים בהצלחה ותזכה לבנות בית נאמן בישראל ברוח התורה

ח' מש"ע סאינא 7 לאדז

אשר זיידערמאן, דוד ליבערמאן, אברהם כמעלניצקי, מענדעל דימאנט, חיים דאברזינסקי, אברהם ווישינסקי.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער און שוועגערין

פרל. אנדושא מיצענמאכער

מיט ה' בערנארד זיסמאן

ווינשען א גליקליכע צוקונפט

שוועסטערן, ברידער און שוואגערס.

אונזער וועהרטע מיטארבייטערין פרל.

העלא ריכטער

צו איהר חתונה מיט ה'

הערמאן דראטווא

גראטולירט הערצליך און ווינשט עוויגעס גליק

דאס פערסאנאל פון דער פירמע

פ. פרידע, לאדז:

א. פרידע, מ. קאהאן, נ. סטריקאווסקי, מ. מילער, י. בימבערג, י. ווישניצקי. י. ווישניצקי, ה. שאפירא,

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען שוואגער

ה' הערמאן גראסבערג

מיט פרל. סאלא גראסבערג

גראטולירט הערצליך און ווינשט א גליקליכע צוקונפט

ישראל גאלדשטיין און פרוי מאניא.

Dr. med.

Wincenty Łaski

אינערע און קינדער=קראנקהייטען

נעהמט אן פון דעם 1-טען יולי 1928 אין

Ciechocinek

וולאצלאווסקא=גאס ווילא „VICTORIA"

צו דער לאדזער בעפעלקערונג!

אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון פוטער=הענדלער=פעראיין ביים צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין זאוואדזקא 5, איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צו דער קונדשאפט, אז צוליב די שטרענגקייט פון געזעץ, וועלכעס זעהט פאר א שטראף ביז 2000 זל. און ארעסט ביז 14 טאג פאר האנדלען אין די פערבאטענע שעה'ן פאר דעם קויפער און אויך פערקויפער.

מיר בעטען צו פערזעהען זיך מיט אלעם נויטיגען אין די ערלויבטע שעה'ן ד. ה. פון 7 פריה ביז 7 אווענד, זונטאג גענצליך געשלאסען.

מיט אכטונג די פערוואלטונג פון פוטער=הענדלער=פעראיין ביים צענטראלען קליינהענדלער=פעראיין, זאוואדזקא 5.

קוואליפיצירטע מייסטערס

און קוואליפיצירטע געזעלען

צו ספארט=היטלעך ווערען געזוכט.

צו ווענדען זיך אין פוטער-ווארען-געשעפט

17 פיעטריקאווער 17

א קאנצעסיאנירטע

פארבערייי

מיט אלע איינריכטונגען ווערט פון זאפארט געזוכט צו פאכטען.

אפערטען אונטער „עוואליט".

מאסאזש= און הייל=גימנאסטיק-שולע און קאבינעט

פון דר. מעד.

ב. שמירגעלד

צעגעלניאנא 6, טעל. 51-69

[illegible]

עמפפאנג פון 5–8 נאכמ.

DR. MED.

DONCHIN

ספעציאל=ארצט

פאר אויגען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

קיין פוילען

נעמט אן מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג.

פון 10–1 און פון 4–7 נ.מ.

מאניושקי 1

(Moniuszki). טעל. 9-97.

Dr. J. Lipszyc

Lipowa 36, tel. 74-94

(róg 6-go Sierpnia)

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען נעמט אן פון 10–9 פארמיטאג און פון 5–3 נאכמיטאג.

740

הוצאת „הכוכב" בלודז!

הננו מתכבדים להודיע בזה, כי אחרי גמר ההכנות הנחוצות לסידור המערכת וההנהלה, בית-הסידור והדפוס, תתחדש הוצאת „הכוכב" באכסניתו החדשה והקבועה לא יאוחר מיום הראשון לחודש ספטמבר ויוסיף להופיע בדיוק נמרץ בתור שבועון ספרותי לבני הנעורים ולעם, מנוקד ניקוד חלקי עם הוספה מנוקדת למען הקטנים, בתבנית מוגדלת ונוספת של 12 עמודים גדולים מדי שבוע. בטוחים אנו, כי ידידי „הכוכב" הישנים והחדשים ישמחו לקראת השתפרותו של עתוננו ויוסיפו לתמוך בו תמיכה חמרית ורוחנית.

נמשכת החתימה על „הכוכב" מחודש ספטמבר-וזשעשין (גליון כ"א ואילך) ע"פ תנאים אלו: למחצית שנה — 9 זהובים, לרבע 4.50 ז' וכן — לחדשיים ולחודש. החותמים הישנים מתבקשים בזה להמציא לנו הוספה של 50 אחוז מדמי חתימתם בעד ההוספה של 4 עמודים מנוקדים כל נומר. מחיר כל גליון בודד (12 עמודים) 45 גרוש בלי המשלוח. תנאי החתימה בחו"ל: לשנה שלמה — 3 דולרים עם המשלוח, וכן למחצית ולרבע שנה. — כל החותמים משתמשים בהנחות גדולות (מ 20 עד 40 אחוז) בקנית ספרים עברים חשובים", כמו: „קורת העברים" (5 חלקים), ספרי „ברקאי" ספרי הוצאת „האור" ועוד.

העורך אהרן לובושיצקי המו"ל הוצאת „אביב" לודז

כתובת המערכת, ההנהלה והמכירה הראשית:

Red. i Adm. „HAKOCHAB" Łódź Al. 1 Maja 8/9. Skrz. pocz. 216 P.K.O. 9057.

בעקאַנטמאַכונג.

די סוחרים און סליינהענדלער פון מרדכי גבאי׳ס גאַס און אומגעגענד האָבען אָנגענומען אַ בעשלוס אויף דער פערזאַמלונג פון דאָנערשטאָג, דעם 16-טען אויגוסט ד. י.

נישט צו האַנדלען נאָך 7 אַ זייגער אָוועגד

אויך נישט זונטאָג אָדער חגא.

מיר מאַכען דעריבער אויפמערקזאַם, אַז עס זאָל קיינער נישט וואַגען צו האַנדלען אין די רערמאָהנטע פערבאָטענע צייטען, ווייל אין געגענפאַל וועלען מיר געצוואונגען זיין אָנצוקומען צו פאָליציי-אישער אינטערווענץ.

די בעקערס ווערען געבעטען נישט צוצושטעלען שוין פון דעם זונטאָג אָן קיין שום געבעקס, נישט זונטאָג און נישט חגא. אויך די ג׳ קונדשאַפט ווערט געבעטען צוצופאַסען זיך צו דער פעראָרדנונג.

די צייטווייליגע קאָמיסיע.

האַנדווערקער-פעראיין, אָגראָדאָווע 9.

צו אַלע דאַמען-מאַגאַזין-שניידער!

מיר מעלדען דער עפענטליכקייט, אַז די אַקציע פון דאַמען-מאַגאַזין-פאַך איז אַרויסגערופען געגען אונזער ווילען, און מיר האָבען מיט איהר קיין שום שייכות נישט.

מיר רופען אַלע אונזערע מיטגלידער, דאַמען-מאַגאַזין-שניידער תיכף צוצוטרעטען צו דער אַרבייט. גלייכצייטיג רופען מיר אַלע אונזערע חברים נישט אָנטייל צו נעהמען אין דער געמישטער קאָמיסיע פון 1-טען מאַי 2.

מיר מעלדען אויך אַלע, אַז פאַר פעררעטערישע האַנדלונג און דיסציפּלין-בריך לגבי אונזער פעראיין איז געוואָרען אויסגעשלאָסען פון אונזער פעראיין דער מיטגליד אליעזר טערקעלטויב, פּאָלודניאָוואַ 15.

די פערוואַלטונג.

יודישער פראָפ. מאַגאַזין-שניידער-פעראיין, אַלעע 1-טער מאַי 2.

אכטונג, מאַגאַזין-שניידער פון אַלע פאַכען!

פון זונטאָג אָן הויבט זיך אָן

אַנאַלגעמיינע רעגיסטראַציע

= וועגען צעכען-געזעץ =

די טעג זענען געצעהלטע! געדענקט, אַז עס האַנדעלט זיך אין אייער עקזיסטענץ! מעלדען זאָלען זיך די אַלע, וואָס בעזיצען פאַטענטען פון יאָהר 1927 און די, וועלכע בעזיצען נישט קיין פאַטענטען. גלייכצייטיג מעלדען מיר, אַז זונטאָג, דעם 19-טען אויגוסט ד. י. 8 אַ זייגער אין אָוועגד קומען פאָר

2 פאַך-פערזאַמלונגען

1) מענער-פאַך און 2) קינדער-גאַרדעראָבען (דזשעטשינגע).

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

אַכטונג! אַכטונג!

נאָך מיין לאַנג-יעהריגער פּראַקטיק אין אויסלאַנד האָבען מיר ערעפענט אַ פּראַצאַווניע פון

אויבער-, ספּאָרט- און נאַכט-העמדער

און שלאָף-אַנציגער ווערען אָנגענומען פון אייגענע שטאָפען נאָך די לעצטע פּאַריזער מאָדעלען צו די ביליגסטע פּרייזען און גוטע בעדינגונגען

Pracownia bielizny Wiedeńskiej

J. KON, Łódź Pomorska 4 (Średnia).

ווענדונג צו די ה״ה מחותּנים

פון די בעוואוסטע מוזיק-קינסטלער **געבר. טויבע**

דערמיט האָבען מיר דעם כבוד די געעהרטע מחותּנים און בעלי-שמחות געפל. מיטצוטיילען, אַז צוליב דעם, וואָס מיר ווערען נישט צו דער געהעריגער צייט פון די מחותּנים געוואויר וועגען אייערע אַלע שמחות און חתונות און דורך דעם פּאַסירט גאַנץ אָפט, אַז די בעלי-שמחות פיהלען זיך בעליידיגט, וואָס מיר קומען נישט צו דער פּינקטליכער צייט אָנצונעהמען די בעשטעלונגען. דעריבער בעטען מיר אַלע מחותּנים געפל. אונז צו לאָזען וויסען גענוי די טערמינען, כדי צו קענען ווי געהעריג צופרידענשטעלען די בעלי-שמחות.

גלייכצייטיג ערלויבען מיר זיך אויפמערקזאַם צו מאַכען די געעהרטע ה״ה מחותּנים, אַז מיר נעהמען ביי קיין פאַל נישט אָן קיין שום פערהויילונגען, וואָס קענען זיין פערבונדען חלילה מיט חילול השבת. דעריבער האָפען מיר, אַז מיר פערדינען דעם פולען צוטרוי פון די ג׳ בעלי-שמחות.

מיט אַכטונג

מוזיק-קינסטלער **געבר. טויבע.**

בעמ.: מעסיגע פּרייזען! פאַר אונבעמיטעלטע — אויסנאַהמס-פּרייזען!

אָנמעלדונגען נעהמען אויף:

ק. טויבע, נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 22, י. טויבע, אַלעע 1. מאַי 18.

אַנאָנסען אין נייעם פאָלקסבלאַט

האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג!

Dr. med.

M. Maślanka

Chor. nerwowe i umysłowe

Piotrkowska 20,

telefon 47-72

przyjmuje od 3 do 5

POWRÓCIŁ

DR.

ADAM MASZLANKA

Zawadzka 16 a

tel. 43-23

powrócił.

Dr. med.

BRAUN

פּאָלודניאָוואַ 38 .38

טעלעפאָן 40-26.

ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האַר-אויספאַל)

נעהמט אָן פון 9 ביז 11 פריה און פון 5—8 אָוונט.

Dr. HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען.

2 נאַווראָט 2

נעמט אָן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 — 8 אָוו. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4 — 5 נאָכמיטאָג. פאַר אונבעמיטעלטע ספּעציעלע פּרייזען.

Dr. med.

H. Gutsztadt

אַקושער-גינעקאָלאָג

Zachodnia 62 (Cegieln. 23)

telefon 29-52.

צוריקגעקעהרט.

נעמט אָן פון 9 ביז 10 פריה און פון 5 ביז 7 אָוונד.

קאַליגראַף

ל. בערמאַן

(דער יונגער) וואוינט אויף זאַוואַדזקאַ 19, 1-טער שטאָק, און לערנט אויס שעהן און שנעל שרייבען און אויך גוט אַ יודישען בריף אין 15 לעקציעס

געדענקט: זאַוואַדזקאַ 19

לעכער מאַשינאָווע

ווערען אָנגענומען אויסצוניהען צו ביליגע פּרייזען

ביי **ג. נאַרדמאַן**

29 צעגעלניאַנאַ 29

רעכטס, II איינגאַנג, II שט.

8-קל. רעליגיעזע גימנאַזיע

„תּורה ודרך ארץ"

לאָדז צעגעלניאַנאַ 60.

שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 10—1 אין קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיע.

די דירעקציע.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE

Józefa Aba w Łodzi

Zielona 10, tel. 22-12

איינשרייבונגען פון נייע שילערינס נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון גימנאַזיום פון 20-טען אויגוסט טעגליך פון 10—1 נאָכמ.

Dyrektor J. AB.

8-io Kl. GIMNAZJUM ŻEŃSKIE

„WIEDZA"

Wschodnia 62, tel. 75-38.

די איינשרייבונגען פון נייע שילערינס פאַר אַלע קלאַסען נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט טעגליך פון 20. ד. ח. פון 10 ביז 1 און פון 5 ביז 7.

Dyrektor B. JUDELEWICZ.

מערכעז-גימנאַזיום

פון קלאַראַ וואָלפאָן פּאָמאָרסקאַ 18 אין גאָרטען

מאַכט בעקאַנט, אַז עס ווערען אָנגענומען שילערינס אין אַלע קלאַסען (פון Ao ביז VIII). זעהר אַ גרויסע אויפמערקזאַמקייט ווערט געלייגט אויף די ערציהונג ווי אויך יודישע למודים. איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1 און 4-6. פּרייזען צוגענגליכע!

ביים גימנאַזיום איז טעטיג אַ פאָרשולע (קינדער-גאָרטען) פאַר קינדער פון 3—7 יאָהר, לויט נייעסטען סיסטעם פון ד״ר מאַריאַ מאָנטעססאָרי.

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA

Tow. Szerz. Ośw. i Wiedzy Techn. wśród Żydów

Łódź, Pomorska 46/48, tel. 63-80

אָבטיילונגען: מעכאַנישע, עלעקטראָטעכנישע און וועבערייי

די שול-קאַנצעלאַריע נעהמט אָן איינשרייבונגען פון קאַנדידאַטען אויפ׳ן 1-טען קורס מאָנטאָג, מיטוואָך און פרייטאָג פון 10 - 2 נאָכמיטאָג.

אכטונג: פון 20. אויגוסט איז די קאַנצעל. טעטיג טעגליך פון 10—2 נאָכמ.

די ביליגסטע איינקויפס-קוועלע!

דאַמען-טאַשען

קופערס און רייזע-וואַליזקעס צו צוגענגליכע פּרייזען עמפּפעהלט

ל. הערשפינגער 44 ווסכאָדניאַ 44

עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי בעשטעלונגען און רעפּעראַטורען.

עלעקטרישע

קראַפט-מאָטאָרען

פון ערשטקלאַסיגע פירמעס פון 1 H. P. ביז 15 H. P.

פערקויפט צו פאַבריקס-פּרייזען פונ׳ם לאַגער

Biuro Techniczne „DYNAMO"

Piotrkowska 85 tel. 8-27.

די פירמע עקזיסטירט פון 1908!

אויף ראַטעס!

איך מאַך בעקאַנט דאָס ג׳ פּובליקום, אַז איך פערטיג אויס אויף ראַטעס די פיינסטע און עלעגאַנטעסטע

דאַמען-טואַלעטען

מיט אייגענע שטאָפען אין מיין ערשטקלאַסיגען ווערקשטעל צו נידריגע פּרייזען.

איך גיב אויך אַרויס פאַר כלות חופּה-קליידער אויף אָבנוץ.

מיט אַכטונג **ראַכציאַ ווייזנבערג,**

פּיעטריקאָווער 294 ביי גייער׳ס מאַרק

בעמערקונג: איך אַליין בעהאַנדעל די ג׳ קונדשאַפט.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז נאָך אונזער צוריקקעהר איז אונזער פריזיער-אַנשטאַלט דער דאַמען- און הערען-סאַלאָן ווייטער גענצליך טעטיג און מיר עמפּפעהלען זיך ווייטער דער געעהרטער קונדשאַפט.

האָכאַכטונגספאָל **M. i L. PILICHOWSCY**

Cegielniana 53, tel. 64-03

w podwó zu.

מאַרשאַל פּילסודסקי פאָהרט קיין גענף?

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין די פּאָליטישע קרייזען האָבן זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז מאַרשאַלעק פּילסודסקי האָט בעשלאָסען צו פאָהרען קיין גענף, כּדי אַנטייל צונעהמען אין די זיצונגען פון דער פעלקער־ליגע, די קלאַנגען זענען נאָך נישט קאָנטראָלירט און דאַרפען ערשט בעשטעטיגט ווערען.

זיצונג פון די מיינונגס קאָמיסיעס בײ׳ם מיניסטאָרען-ראַט.

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) סוף היינטיגען חודש וועלען פאָרקומען זיצונגען פון אַלע מיינונגס־קאָמיסיעס ביים מיניסטאָרען־ראַט (אַרבייטס־אינדוסטריע א. אַנר.)

זיך געעפענט די יעהרליכע קאָנפערענץ פון העברעאישע לעהרער אין א״י.

ירושלים, 16 (י. ט. א. טעלעגראַפיש) דאָ האָט זיך אָנגעהויבען די יעהרליכע קאָנפערענץ פון פערבאַנד פון די העברעאישע לעהרער אין א״י.

אין דער קאָנפערענץ בעטייליגען זיך 50 דעלעגאַטען.

סמאָלענסקער כאַר־שוהל פערוואַנדעלט אין אַן׳אַרבייטער־קלוב.

מאָסקווע, 16 (יי.ט.אא. טעלעגראַפייש) פון סמאָלענסק טיילט מען מיט, אַז די דאָרטיגע כאָר־שול איז, לויט דער פאָדערונג פון דער יודישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַן׳אַרבייטער־קלוב.

קלאָד מאָנטעפיאָרע

אויפ׳ן צוזאַמענפאָהר פון ליבעראַלען יודענטום.

בערלין, 16 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) אַהער איז אָנגעקומען דער פּרעזעס פון פערבאַנד פון העליניעז־ליבעראַלען יודענטום ה׳ קלאָד מאָנטעפיאָרע.

ה׳ מאָנטעפיאָרע וועט זיך בעטייליגען אינ׳ם צוזאַמענפאָהר פון ליבעראַלען יודענטום, וואָס קומט דאָ פאָר פון 18 ביז׳ן 21 אויגוסט.

נישט געקומען צו קיין בלאָק.

ערב די פּאַרלאַמענט־וואַהלען אין לעטלאַנד.

ריגא, 16 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) די אונטערהאַנדלונגען וועגען אַן׳אַלגעמיין־יודישען בלאָק צו די פּאַרלאַמענט־וואַהלען האָבען זיך פערענדיגט מיט גאָרנישט.

ס׳וועלען אַרויסגעשטעלט ווערען בעזונדערע ליסטעס פון „מזרחי״, „צעירי ציון״, „בונד״, סוחרים און נאַציאָנאַל דעמאָקראַטען.

אין איצטיגען פּאַרלאַמענט זענען פאַראַן 5 יודען.

טראָצקי אַנטלאָפען קיין בערלין?

די סאָוויעטישע געזאַנדשאַפט לייקענט אָפּ די קלאַנגען.

פּאַריז, 16 (אַטע) נעכטען האָט אַ היגע אַגענץ געבראַכט אַ נאַכריכט, אַז טראָצקי זאָל האָבען אַנטלאָפען פון רוסלאַנד און געפינט זיך אין דער אומגעגענד פון בערלין. היינט האָט דער בערלינער קאָרעספּאָנדענט פון „טשיקאַגאָ טריבון״ מיטגעטיילט, אַז ער האָט געזעהען אין בערלין טראָצקין איינשטייגען אין אויטאָ. דער קאָרעספּאָנדענט בעהויפּטעט, אַז טראָצקי׳ס אַרויספאָהר קיין אויסלאַנד איז געשעהען מיט׳ן וויסען און איינשטימיגקייט פון די פיהרענדע סאָוויעטישע קרייזען. טראָצקי האָט ברעה זיך ווידמען דער ליטעראַרישער טעטיגקייט און האָט פייערליך פערשפּראָכען נישט אַרויסצוטרעטען נעגען דער איצטיגער סאָוויעטישער רעגירונג. טראָצקי געפינט זיך ביי זיינע פריינט אין דער אומגעגענד פון בערלין און האָט שוין עטליכע מאָל אין געהיים בעזוכט בערלין. דער קאָרעספּאָנדענט בעהויפּטעט ווייטער, אַז טראָצקי געפינט זיך אין דייטשלאַנד שוין זייט ענדע יוני און אַז איידער ער האָט זיך בעזעצט אין דער אומגעגענדפון בערלין האָט ער פערבראַכט 3 וואָכען אין שטשעטשין, טראָצקי איז זעהר אַלט געוואָרען.

בערלין, 16 (אַטע) אין צוזאַמענהאַנג מיט די קלאַנגען, אַז טראָצקי זאָל זיך האָבען געפינען אין בערלין מיט דעם וויסען און איינשטימיגקייט פון דער סאָוויעט־רעגירונג, האָט די היגע סאָוויעטישע געזאַנדשאַפט אָפּגעלייקענט די ידיעה און בעשטעטיגט, אַז טראָצקי געפינט זיך ווייטער אין סיביר.

אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ פּויליש-עסטרייכישען באַהן-אָבמאַך

קראָקאָ, 16. (ספּ. טעל.) די ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ פערבאַנדס־טאַריף פאַר די באַהנען וועלען דאָ פאָרקומען אין סעפּטעמבער. אין די בעראַטונגען נעהמען אַנטייל פערטרעטער פון די באַהנען אין טשעכאָ־סלאָוואַקיען, אונגאַרן, דייטשלאַנד עסטרייך און פּוילען.

ביי דער געלעגענהייט וועט אויך בעהאַנדעלט ווערען די פראַגע וועגען אַנטייל פון די דייטשע באַהנען אינ׳ם אָבמאַך וועגען פּויליש־עסטרייכישען טאַריף.

———:O:———

קאָמיסיע פון פעלקער-בונד אין רומעניען

כּדי צו קאָנטראָלירען די לאַגע פון די מינדערהייטען.

בוקאַרעשט, 16 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) „קובענטול״ טיילט מיט, אַז אַ קאָמיסיע פון דער פעלקער־ליגע קומט אָן קיין רומעניען, כּדי אויסצופאָרשען די לאַגע פון די מינדערהייטען אין רומעניען.

די קאָמיסיע וועט אָפּגעבען אַ בעריכט פון דער אויספאָרשונג נאָך ביי דער נאָהענטסטער סעסיע פון דער פעלקער־ליגע.

ביליגער געוואָרען דער באַהן-טאַריף אין ענגלאַנד

צוליב דער קאָנקורענץ פון אויטאָבוסן

לאָנדאָן, 16 (ספּ .טעל.) נעכטען האָט זיך אָנגעהויבען אַן׳אויטאָבוס קאָמוניקאַציע צווישען לאָנדאָן און ליווערפּול .אַן׳עהנליכע קאָמוניקאַציע זאָל אויך בקצור איינגעפיהרט ווערען צווישען לאָנדאָן און לידס און מאַנטשעסטער.

לאָנדאָן, 16 (א. וו.) די ענגלישע רעגירונג האָט פערבילינט דעם פּאַסאַזשיר טאַריף אויף ווייטע שטרעקעס. די ראַזינע פעראָרדנונג איז אַרויסגערופען געוואָרען מיט דער קאָנקורענץ פון די אויטאָבוסען.

אויפגעהויבען א 5-שטאָקיג הויז

בערלין, 16 (ספּ. טעלגר.) נעכטען איז דאָ דורכגעפיהרט געוואָרען אַן׳אויסערגעוועהנליכער בוי־עקספּערימענט : אַ פינף־שטאָקיג הויז איז אונטערגעהויבען געוואָרען אויף איינינע צענטימעטער. דאָס הויז איז געשטאַנען אויף אַ בלאָטיגען גרונד ; צוליב דעם, וואָס עס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט, האָט דעם הויז געדראָהט אַ קאַטאַסטראָפע — ס׳האָבען געקענט פּלאַצען אַלע גאַדרעהרען און אַרויסרופען אַן׳אויפרייס.

דאָס הויז איז אָפּגערייניגט געוואָרען פון די לאָקאַטאָרען און צווישען דעם קעלער און דעם שטאָה זענען אַריינגעלעגט געוואָרען 24 בעלקעס צו 22 מעטער לאַנג. מיט דער הילף פון וואַסער־פּרעסען (הידראַוולישע) איז דאָס גאַנצע הויז אויפגעהויבען געוואָרען אין דער הויך, ביז עס איז געקומען צו דער געהעריגער לאַגע.

טשיטשערין שווער קראַנק.

פּאַריז, 16 (אַטע). לויט אַ מיטטיילונג פון די מאָסקווער צייטונגען, וועט טשיטשערין, וועלכער ליידט שוין לאַנג פון צוקער־קראַנקהייט, צוליב דעם, וואָס לעצטענס האָט זיך די קראַנקהייט ביי איהם פערשטאַרקט, אַרויספאָהרען אויף אַ לענגערער קוראַציע קיין אויסלאַנד.

פּאַריז, 16 (אַטע) „מאַטען״ טיילט מיט פון מאָסקווע, אַז דאָס געזונד־צושטאַנד פון טשיטשערינען, וועלכער ליידט שטאַרק אויף צוקער־קראַנקהייט, האָט זיך שטאַרק פערערגערט.

איבער דער פּויליש-ליטווישער גרעניץ

אָנגעהויבען זיך אַ פערשטאַרקטע בעוועגונג.

ווילנאָ, 16 (א. וו.) צוליב׳ן רעגולירען די פראַגע וועגען דער קאָנטראָל פון די לאַנדווירטשאַפטס־פּאַסען האָט זיך אָנגעהויבען אַ פערשטאַרקטע בעוועגונג אויף דער פּויליש־ליטווישער גרעניץ.

דעם 14. ה. ח. זענען די גרעניץ איבערגעגאַנגען פון דער ליטווישער זייט קיין פּוילען 1100 פּערזאָן און 1300 שטיק פיה, פון פּוילען קיין ליטע — 980 פּערזאָן און 1168 שטיק פיה.

וואַלדעמאַראַס זוכט א תירוץ...

ער וויל נישט, אַז די פּויליש-ליטווישע אונטערהאַנדלונגען זאָלען פאָרקומען אין גענף.

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דאָס פּוילישע אויסערן־מיניסטעריום האָט שוין בעקומען די נאָטע פון ליטע וועגען דעם פאָרשלאַג ,אַז די פּויליש ליטווישע אונטערהאַנדלונגען זאָלען פאָרקומען אין גענף.

וואַלדעמאַראַס ווייזט אָן אין דער נאָטע, אַז די זיצונגען פון דער קאָמיסיע קענען נישט פאָרקומען אין גענף דעם 30 אויגוסט, ווייל ער וויל אַז די פראַגען וואָס דאַרפען בעטראַכט ווערען זאָלען בעהאַנדעלט ווערען ערנסט און רוהיג. אַגב איז וואַלדעמאַראַס בעליידיגט ,וואָס די פּוילישע נאָטע איז אונטערגעשריבען געוואָרען פון האַלובקאָ און נישט פון אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי.

די טעג וועט די פּוילישע רעגירונג ענטפערען אויף דער נאָטע.

בעמערקונג פ ון רעדאַקציע : דער אויסרייד פון וואַלדעמאַראַס איז אויך דאָס מאָל גאַנץ בולט. וואַלדעמאַראַס איז נישט קיין מיטגליד פון פעלקער־ליגע ראַט, וואו ליטע האָט נישט קיין פערטרעטער די זיצונג פון פּלענום פון פעלקער־ליגע וועלען זיך אָנהויבען שפּעטער.

———:O:———

דאָס יודישע לעבען אין בעלגיען.

(ספּעציעל פאַר׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט״).

דער יודישער ישוב אין בעלגיען האָט אין די לעצטע וואָכען געמאַכט בעדייטענדע פאָרטשריטען אויף דעם געביט פון געזעלשאַפטליכען לעבען. קודם־כּל איז צוגעקומען אַ נייע יודישע קהלה. די קויהלען־שטאָט שאַרלערואַ, וואו דער יודישער ישוב, וועלכער בעשטעהט אויסשליסליך פון יודישע קויהלען־גראָבען־אַרבייטער האָט בעקומען אַן׳איינענע קהלה, וואָס איז אַנערקענט און סובסידירט דורך דער בעלגישער רעגירונג.

אויך אין אַנדערע שטעט, וואו עס איז פערהאַן אַ יודישער ישוב, גרינדען זיך לעצטענס סאָציאַלע און קולטורעלע אינסטיטוציעס, וואָס ווערען דער יסוד פאַר אַ ברייט פערצווייגטען געזעלשאַפטליכען לעבען. די ערשטע אינסטיטוציעס זענען לרוב די אַרבייטער־קולטור־פעראיינען, וואו דער איינגעוואַנדערטער אַרבייטער געפינט אַ היימישע סביבה אין אַ שטאָט, וואָס איהר שפּראַך און מנהגים זענען איהם ווילד־פרעמד. די ראָזינע קולטור־פעראיינען זענען אַלע אָנגעשלאָסען אין איין צענטראַלע, וואָס האָט איהר זיץ־אָרט אין בריסעל און בעזאָרגט די פערשידענע פונקטען אין לאַנד מיט רעפערענטען, ביכער, צייטונגען, און אַמאָל אפילו מיט אַ טעאַטער־טרופּע אויך.

אַזעלכע אַרבייטער־קבוצים זענען פערהאַן איז בעלגיען צעהן בערך, און זיי גרייטען צו דעם באָדען פאַר דער איינוואַנדערונג פון יודישע בעלי־מלאכות און קליינהענדלער.

אין בריסעל הערשט איצט נאָר אַ שאַרפער קריזיס אין דער איינצינער אינדוסטריע, וואָס איז דאָרט כּמעט איינגאַנצען אין יודישע הענד. דאָס איז די מאַראָקענעריע אָדער בייטעל־אינדוסטריע. ביים איצטיגען מאָמענט דרעהען זיך אַרום הונדערטער יודישע אַרבייטסלאָזע אין די בריסעלער גאַסען. די פאַבריקאַנטען, ס׳רוב געכטיגע אַרבייטער, פערמאָגען נישט איבער קיין גרעסערע קאַפּיטאַלען, געפינען זיי זיך דערפאַר אין אַ גאָר קריטישער לאַגע. באַנקראָטען זענען די לעצטע טעג געוואָרען טאָג־טעגליכע ערשיינונגען ביי די בריסעלער בייטעל־פאַבריקאַנטלעך.

צוליב דער קריטישער לאַגע האָט זיך די איניציאַטאָרען פון אַ יודישען קאָאָפּעראַטיוו־באַנק איינגעגעבען צו פערווירקליכען זייער פּלאַן און עס האָט זיך ענדליך געעפענט אין בריסעל דער נענענזייטיגער קרעדיט־קאָאָפּעראַטיוו „עבריה״, וואָס האָט זיך געשטעלט אַלס אויפגאַבע צו געבען קרעדיטען מיט לייכטע בעדינגונגען פאַר די יודישע האַנדווערקער און קליינע פאַבריקאַנטלעך.

נישט לאַנג איז פאָרגעקומען אַ פייערליכער חנוכּת־הבּית פון דער ווילע „יאָהאַנאַ״ אין דעם פּליאזשע־שטעטעל מידעלקערקע, וואָס די דייטשען האָבען צושאָסען בעת דער מלחמה. די ווילע איז געשאָנקען געוואָרען דורך דער פאַמיליע הירש פון בריסעל אַלס ערהאָלונגס־היים פאַר יודישע קינדער, און ווערט אויסגעהאַלטען דורך איינינע יודישע פילאַנטראָפּען.

דער נייער בנין איז אויפגעבויט געוואָרען פון די ענטשעדיגונגס־געלדער פון דער רעגירונג, ווי אויך אַ דאַנק די שפּענדען פון איקאַ־פּרעזידענט, פראַנץ מיליפסאָן, וועלכער האָט געגעבען 100,000 פראַנק. און אַדוואָקאַט א. הירש, וועלכער האָט אויך געגעבען 100.000 פראַנק א. א.

ביים פייערליכען חנוכּת־הבּית האָבען אויך אַנטייל גענומען פערטרעטער פון מיניסטעריום און פון דער בעלגישער פּרעסע, וועלכע האָבען נישט געשפּאָרט קיין לויב־ווערטער פאַר די יודישע נעגנזייטיגע הילפס־בעריישאַפט.

אין די רעגירונגס־קרייזען איז איבערהויפּט לעצטענס צו פערצייכנען אַ גאָר גינסטיגע שטימונג פאַר די יודען. אַזוי זענען אין די לעצטע טעג אַ גאַנצע רייהע יודישע פּערזענליכקייטען בעשאָנקען געוואָרען מיט מעדאַלען און אויסצייכנונגען. צווישען זיי דער גראַנד־ראַבינער גינסבורנער, ה׳ וש. פּרליפּסאָן, פּרעזידענט פון דער בריסעלער „עזרה״, ראַבינער בערמאַן, אַדוואָקאַט הירש א. א. וו.

צוליב דעם, וואָס אין די לעצטע יאָהרען פערמעהרט זיך, וואָס אַמאָל די צאָהל יודישע סאָלדאַטען אין דער בעלגישער אַרמעע, האָט דאָס קריגס־מיניסטעריום בעשלאָסען צו גרינדען אַ בעזונדערען אַמט פאַר מיליטער־ראַבינער אין דער בעלגישער אַרמיי אין דער פאָרם און מיט די זעלבע רעכט, ווי די מיליטער־גייסטליכע פון דעל קאַטוילישער און פּראָטעסטאַנטישער רעליגיע.

דער בעזוך פון געוועזענעם מיניסטער עמיל וואַנדערוועלדע אין ארץ־ישראל און זיינע בעקאַנטע רעדעס וועגען דער ציוניסטישער אַרבייט, האָט אַרויסגערופען גרויס אינטערעס אין דער בעלגישער געזעלשאַפט פאַר דעם ציוניזם.

אַלס פּועלי־יוצא פון וואַנדערוועלדעס אַרויסטרעטונגען, הערען מיר אַן׳אינטערעסאַנטען קוריאָז : צו דער בריסעלער „אגודה ציון״ האָבען זיך געווענדעט איינינע קריסטען מיט דער בקשה זיי אָנצונעמען אַלס מיטגלידער פון פעראיין. איינער פון זיי האָט אויך אָנגעבאָטען אַ קליינע מתּנה פאַר די יודישע קאָלאָניסטען אין דער פאָרם פון אַ שעפער־ראַסע־הינד.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט

— און איבערגעצויגען אויף —

צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87

ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

Dr. med. GRZEGORZ

Rosenberg

ספּעציאַל־אַרצט פאַר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע־קראַנקהייטען.

GDAŃSKA 44 גדאַנסקאַ

Telefon 24-44.

נעמט אָן פון 10³⁰ ביז 12³⁰ און פון 6³⁰ ביז 8³⁰

Dr. med. D. HELMAN

ספּעציאַל־אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערן און קעהלקאָפּף־קראַנקהייטען

PIOTRKOWSKA 68, telefon 12-20

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 10—12 און 5—7 אָוו. זונטאַג פון 10—1

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—6.

אויטאָ-קאַטאַסטראָפע מיט מענשליכע קרבנות.

בלאַשקע, 16 טעלעפאָניש) נעכטען איז געשעהן אַ שרעקליכער פּאַרפאַל אין דאָרף מאַרכוואַץ, נעבען בלאַשקי.

זײט אַ לענגערע צײט קורסירט אַן אויטאָבוס פון לאָדז קײן קאַליש, װעלכער געהער צום בלאַשקער אײגענטימער קלעמענס פּשיבילסקי.

נעכטען אין אָװענד, בעת דער אויטאָבוס איז אָנגעקומען קײן מערכוואַץ, איז איהם פון דער אַקײגענאיבערדיגער זײט אָנגעקומען אַ געלאָדענער װאָגען מיט סחורה, װעלכען דער אויטאָבוס האָט אויסגעמיטען, נישט בעמערקענדיג אָבער, צוליב דער פינסטערניש װי הינטער דעם ערשטען איז געפאָהרען אַ צװײטער װאָגען.

דער אויטאָבוס איז מיט'ן גאַנצען אימפּעט אַרויף אויף דעם צװײטען װאָגען פון װעלכען עס איז אַראָפּגעפאַלען דער 40 יעהריגער מאיר געלבאַרד פון בלאַשקי און איז געהרגעט געװאָרען אויפ'ן אָרט. אויך דער שאָפער פון אויטאָבוס אַדאַם קװיאַטקאָװסקי איז שװער פערװאונדעט געװאָרען און צװײ פּאַסאַזשירען פון אויטאָ זענען פאַר שרעק משוגע געװאָרען.

די פּוערים פון דאָרף האָבען אויף זײערע װעגען די פערװאונדעטע אָפּגעפיהרט אין בלאַשקער שפּיטאָל און דער גע'הרג'עטער איז געבליבען אויפ'ן אָרט ביז צו דער פּאָליצײאיש-גערעכטליכער אויספאָרשונג. (2)

די יודישע קאָלאָניעס אין סאָװיעט-רוסלאַנד

בעזוכט דער פאָרזיצער פון יוד. קהלות-פערבאַנד אין דײטשלאַנד דר. פרױנד.

מאָסקווע, (י.ט.א.) דער בעקאַנטער יודישער כלל-טוער אין דײטשלאַנד און פאָרזיצער פון די יודישע קהלות דר. איטמאַר פרױנד איז אין צוזאַמענהאַנג מיט דער טעטיגקײט פון „אָרט" אָנגעקומען קײן סאָװיעט-רוסלאַנד.

אין אַ געשפּרעך מיט'ן מאָסקווער פאָרשטעהער פון דער יידישער טעלעגראַפען-אַגענטור האָט דר. פרױנד ערקלערט, דאָס ער איז געקומען קײן סאָװיעט-רוסלאַנד כדי זיך בעקענען מיט דער לאַגע פון די יודישע קאָלאָניעס, מיט דער טעטיגקײט פון „אָרט" װי אויך מיט די בעדינגונגען פון רעליגיעזען לעבען פון יודענטום אין ראַטען-פערבאַנד. דר. פרױנד װעט פערברענגען אין סאָװיעט-רוסלאַנד 4 װאָכען.

אַ יוד — שטעלפערטרעטער פון שטאָט-פרעזידענט אין שיקאַגאָ.

טשיקאַגאָ, (י.ט.א.) אַלס שטעלפערטרעטער פון טשיקאַגאַר שטאָט-פרעזידענט װיליאַם טאָמפּסאָן איז בעשטימט געװאָרען דער בעקאַנטער יודישער יוריסט סאַמועל עטעלסאָן. צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון טשיקאַגאָ שטעהט אַ יוד בראש פון דער שטאָט-פערװאַלטונג.

אָפּגעברענט די גרויסע שוהל אין מעהריש אָסטרוי.

ברין. (יט"א) צוליב אַ קורצשלוס איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דער גרויסער שוהל אין מעהריש-אָסטרוי. די פלאַמען האָבען שנעל אַרומגעכאַפּט דעם גאַנצען בנין. אַ דאַנק דער מוטיגער האַלטונג פון די משמשים איז געלונגען צו ראַטעװען די ספרי-תורות. די שאָדענס פון דער שרפה זענען גרויס, דער שוהל-בנין איז אָבער געװען פערזיכערט.

דער פערברענטער סינאַגאָגען-בנין האָט געהערט צו די אימפּאָזאַנטסטע שוהל-בנינים אין טשעכאָסלאָװאַקײ.

די פײערונג לכבוד הרב הכולל העװעזי אין אונגאַרן.

בודאַפּעשט, (י.ט.א.) דער בודאַפּעשטער רב, הרב-הכולל שמעון העװעזי האָט נאָך אַ לענגערע קראַנקהײט צוריק איבערגענומען זײן אַמט. אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן צוריקקעהר פון הרב הכולל איז דורך דער יודישער קהלה אײנגעאָרדענט געװאָרען אין דער גרויסער שוהל אַן אימפּאָזאַנטע פײערונג.

קאָמוניסטישער טוער בעשולדיגט

די יודישע קאָלאָניסטען, אַז זײ בענוצען זיך מיט געדונגענער אַרבײט און בעשעפטיגען זיך מיט האַנדעל.

מאָסקווע. (יט"אַ. דער געװעזענער הויכער בעאַמטער אין מינדערהײטען-דעפּאַרטאַמענט און מיטגליד פון דער קאָמוניסטישער עקזעקוטיװע אין קריװאָראָגער קרײז, ג. א. דאַלגי, האָט פערעפענטליכט אַן אַרטיקעל אין כאַרקאָװער „שטערן", אין װעלכען ער בעשולדיגט די יודישע קאָלאָניסטען, אַז זײ עקספּלאָאַטירען געדונגענע אַרבײטער און בעשעפטיגען זיך װײטער מיט האַנדעל.

דאָלגי ציטירט פיל פאַלען, װי יודישע קאָלאָניסטען בענוצען זיך מיט געדונגענע אַרבײטער, צאָהלענדיג זײ 40 קאָפּיקעס אַ טאָג, און האַנדלען אין די נאָהענטסטע שטעדטלעך.

לויט װי דאָלגי דערצעהל'ט, בעשעפטיגען זיך פיל יודישע קאָלאָניסטען צ. ב. פון דער קאָלאָניע „לארין" אין קריװאָראָגער קרײז מיט ברענגען גרעסערע טראַנספּאָרטען קאַרטאָפעל און אַנדערע פּראָדוקטען פון פּאָלטאָװע, פּרילוקי און אַנדערע שטעט, און פערקויפען דאָס צו הויכע פּרײזען אין קריװאָראָגער קרײז.

קאָמענטירענדיג אין אַ לײט אַרטיקעל דאָלגי'ס בעמערקונגען שרײבט דער „שטערן", אַז מען דאַרף די אַלע פאַקטען גענוי אונטערזוכען.

אין פאַל װען די פאַקטען זאָלען זיך אַרויסװײזען פאַר ריכטיג, דאַרפען געגען אַזעלכע קאָלאָניסטען אָנגענומען װערען ענערגישע שריט און מען דאַרף בײ זײ צונעמען די ערד.

דער „שטערן" װאָרענט אָבער, אַז מען טאָר נישט פון די פאַקטען מאַכען דעם אויספיהר, דאָס געװיזענע העגדלער דאַרפען נישט קאָלאָניזירט װערען.

די לאַגע אין לעניגראַד איז פיעל ערגער װי אין מאָסקווע.

בערלין, 16 (ספּ.טעל.) אין אַ קאָרעספּאָנדענץ פון לעניגראַד שרײבט דער „סאָציאַליסטישעסקי װיעסטניק" פאָלגענדעס װעגען דער לאַגע אין דער שטאָט: „די שטימונג אין שטאָט איז אײנפאַך אַ שרעקליכע. אויף די גאַסען, בײ די קראָמען, שטעהען לאַנגע רײהען מיט מענשען, װעלכע װאַרטען אויף ברויט. די װײבער שרײען װײנען און סטראַשען מיט פויסטען: „צום טײפעל! די שדים האָבען אינז דערעסען!" דער עולם קריטיקירט הויך אויפ'ן קול די סאָװעטען מאַכט, אָבער מעהר פון אַלץ הערט מען סײ אין די טראַמװײען, סײ אויפ'ן מאַרק און סײ אויף די גאַסען אַנטיסעמיטישע זידלערײען.

„די אינטעליגענץ, די מעשידענע ספּעציאַליסטען, פיהלען זיך זעהר דערשלאָגען. דער אינזשינירען פּראָצעס האָט אין דעם זינען געהאַט אַ געװאַלדיגע װירקונג. אַלע בעטראַכטען דעם דאָזיגען פּראָצעס אַלס אַ רעזולטאַט פון דעם, װאָס די רעגירונג װיל מאַכען פעראַנטװאָרטליך די ספּעציאַליסטען פאַר איהרע אײגענע דורכפאַלען. זי װיל אָפּהיטען דעם צאָרן פון פאָלק פון זיך אויף דער אינטעליגענץ.

„איבעראַל בעמערקט זיך אַ צוריקקעהר צו די צײטען פון מיליטערישען קאָמוניזם. מען רעדט שוין װידער װעגען אײנפיהרען ברויט-קאַרטלעך. אין אײניגע קלענערע שטעטלעך אַרום לענינגראַד האָט מען שוין אײנגעפיהרט אַזוינע קאַרטלעך.

„דער נעװסקי פּראָספּעקט (די הויפּט גאַס פון לענינגראַד) איז װידער געװאָרען פּוסט. פיל קראָמען זענען פערקלאַפּט און מען קען דאָרט מעהר גאָרנישט קריגען. נאָך ערגער האַלט עס איצט מיט דער װאוינונגס פראַגע. מען האָט װידער אָנגעפאַנגען מיט געװאַלד אַרײנצוזעצען פרעמדע מענשען אין יעדען אײנעמ'ס װאוינונג. עס פּאַסירט אָפט אַזוי, אַז אין דער פריה געהט אַ מענש אַװעק צו דער אַרבײט אין ביוראָ און אין אָװענד, װען ער קומט אַהײם טרעפט ער בײ זיך אין װאוינונג אַ פאַמיליע פון 6 פּערזאָן, װעלכע מען האָט אַהין זײן װױסען בעזעצט אין דער װאוינונג. אַזאַ פאַל האָט די טעג פּאַסירט מיט אײנעם פון די אָנגעזעהענסטע געלעהרטע. װען דער געלערנטער האָט אָנגעפאַנגען צו פּראָטעסטירען צום פערטרעטער פון דעם הויז-קאָמיטעט, האָט איהם דער לעצטער ערקלערט: „מיר האָבען דאָך מיט אײך עדעל געהאַנדעלט. מיר גיבען דאָך אײך דאָס רעכט אַלײן אויסצוקלײבען אַ צימער פאַר אײערע נײע שכנים. מיט אַנדערע בעגעהען מיר זיך שטרענגער. מיר קלײבען אַלײן אויס אַ צימער און פאַרטיג".

װי מאָדנע עס זאָל נישט קלינגען, אָבער די נאַאיװע לענינגראַדער אײנװאוינער האָבען געלײגט זעהר פיל האָפנונגען אויף גאָרקי'ס קומען אין רוסלאַנד. ער, האָבען זײ געזאָגט, װעט רופען די קאָמוניסטען צו אָרדנונג... איבערהויפּט האָט מען געהאָפט, אַז דער אינזשינירען-פּראָצעס װעט מאַכען דעם געהעריגען אײנדרוק אויף גאָרקין, און מען האָט זיך זעהר ענטוישט, װען אַט די נאַאיװע האָפנונג איז נישט מקוים געװאָרען".

די טאָג-אָרדנונג פון דער „מזרחי"-װעלט קאָנפערענץ אין דאַנציג.

דאַנציג. (י. ט. א.) די טאָג-אָרדנונג פון דער װעלט קאָנפערענץ פון „מזרחי", װאָס װעט אָפּגעהאַלטען װערען אין דאַנציגער „שיצענהויז" פון דעם 19-טען ביז דעם 22-טען אויגוסט איז אַ פאָלגענדע:

ערשטע זיצונג — דעם 19-טען אויגוסט: פײערליכע עפענונג, בעגריסונגען, װאַהלען פון פּרעזידיום.

צװײטע און דריטע זיצונג דעם 20-טען ה. ח. — בעריכט פון דער װעלט-צענטראַלע פון „מזרחי", דיסקוסיע איבערן בעריכט, װאַהלען פון דער פּערמאַנענט-קאָמיסיע און אַנדערע קאָמיסיעס.

פירטע זיצונג: רעפעראַטען װעגען אָרגאַניזאַציע און פּראָפּאַגאַנדע-אַרבײט.

פינפטע זיצונג: דעם 21-טען אויגוסט: רעפעראַט װעגען ערציהונגס װעזען פון „מזרחי" אין ארץ-ישראל, רעפעראַט װעגען די מזרחיסטישע פינאַנץ-אינסטיטוציעס רעפעראַט װעגען דער קאָלאָניזאַציע.

זעקסטע און זיבענטע זיצונג פון 22 אויגוסט: פאָרשלאַגען פון דער קאָמיסיע, אָבשטימונג פון רעזאָלוציעס.

אויף דער שלוס-זיצונג װעט אָנגענומען װערען דער בודזשעט און עס װעלען פאָרקומען װאַהלען צום „מרכז" און „ועד-הראשי".

װי אַ שפּאַנענדער יודישער ראָמאַן.

אונזער לעמבערגער קאָרעספּאָנדענט דערצעהלט:

שלום מ. אַ רײכער בעלזער חסיד פון זשולקיעװ האָט געהאַט אַ בת יחידה, אַ שעהנהײט און אַ געבילדעט מײדעל. אַלט זײענדיג קוים 15 יאָהר האָט זי געטראַכט װי אַזוי זיך אַרויסצורײסען פון דער הײם, װײל זי האָט געװאוסט, אַז איהר פאָטער װעט זי פערקנס'ען פאַר אַ חסידישען יונגערמאַן און זי האָט געװאָלט פאַר אַ חתן שוין אַ הײנטװעלטיגען בחור.

אין יאַװאָראָװ װאוינט אַ געװיסער בעריש ז., אַ רײכער סוחר און אויך אַ בעלזער חסיד, װאָס האָט געהאַט אַ זוהן חתונה צו מאַכען, אַ בחור, אַ װאויל-לערנער, אַ חסידישער יונגערמאַן, פון װעלכען מען האָט אין בעלז שטאַרק געהאַלטען און מען האָט איהם דאָרט מקרב געװען.

מיט צװײ יאָהר צוריק קומט ר' שלום אויף ימים נוראים קײן בעלז. דאָרט געפעלט איהם זעהר ר' בערישעס זוהן און ער בעשליסט פאַר יערען פרײן איהם צו נעמען פאַר אַן אײדעם. ער שמועסט זיך צו דעם צװעק אַדורך מיט'ן גבאי ר' אהרן יהושע, װעלכער נעהמט זיך אונטער דעם שידוך מיט „גאָטס הילף" אויסצופיהרען, װײל ער װײסט, אַז ר' שלום איז אַ יוד, אַ גביר אַרײך אונצורעם עסק װעט ער נישט דערלענגען.

מאָקי בײם רבי'ן אין בעלז װערט אויסגעפיהרט דער שידוך. ר' שלום קומט אַ הײם מלא שמחה, אַז גאָט האָט איהם געהאָלפען צו בעקומען אַזאַ אײדעם, װי ער האָט דאָס געװאָלט.

מען שיקט תיכף רופען נאָך זײן 18-יאָהריגער טאָכטער שײנדעלע, װעלכע איז געװען בײ איהר'ס אַ חבר'טע. שײנדעלע קומט באַלד אַרײן און װעהענדיג, אַז איהר פאָטער איז הײנט פרעהליכער, װי תמיד, װערט זי טרויעריג, װײל זי װײסט, אַז דעם פאָטערס פרײער קאָן איהר בלויז ברענגען אומגליק.

— שײנדעלע, מזל טוב דיר! — געהט דער פאָטער צו איהר צו און קושט זי — מיט מוליריד פערקנס'ט פאַר אַ מיוחס אַ װאויל-לערנער, אַ בחור משיפרא דשיפרא!

נו, פרעגט-זשע שוין ליבער נישט, װאָס דאָרט האָט זיך אָבגעטון. דאָס מײדעל איז געפאַלען חלשות, געװײנט מיט טײכען טרעהרען. נישט זי קען דעם חתן, נישט מיט איהם גערערט און שוין פערקנס'ט.

עס האָבען נישט געהאָלפען קײן פּראָטעסטען. אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט מען געשריבען תנאים, געבראָכען טעלער און פערפאַלען.

אָבער אַ טאָג נאָך די תנאים האָט שוין יעדער געװאוסט, אַז דער ראָזיגער זיװוג װעט נישט עולה יפה זײן דעם חתן איז די כלה יאָ געפעלען געװאָרען. אָבער דאָס מײדעל האָט פון דעם שידוך נישט געװאָלט הערען און גערענקען.

גאַנצע טעג און נעכט האָט זי נור געװײנט. נישט רערעסען און נישט געשלאָפען. מע האָט אַוש מורא בעקומען, אַז זי זאָל זיך קײן מעשה נישט אָנטון. דעם פאָטער האָבען זײן קינדער'ס טרעהרען נישט גערירט. אָבער איהר מוטער האָט פון דער מעשה שטאַרק ענמת נפש געהאַט און זי האָט בעשלאָסען זיך פונאַנדערצורערען מיט איהר מאַן.

לכתחילה האָט דער פאָטער צו זיך נישט געלאָזט רערען. אָבער מיט דער צײט איז ער װײכער געװאָרען און נאָך אַ לענגערן ישוב הדעת האָט ער מסכים געװען, אַז די מוטער זאָל אַריבער צום רבי'ן און בײ איהם פרעגען אַ עצה.

דער רבי האָט אָבער באַין אופן נישט דערלאָזט, אַז מען זאָל אָבלאָזען דעם שידוך.

אויב דעם חתן געפעלט נישט דער כלה — האָט דער רבי געזאָגט — דאַן דאַרף מען צורײסען די תנאים. אויב די כלה איז נישט מסכים צום שידוך, דאַן דאַרף מען שטעלען אַ חופה און שפּעטער שרײבען אַ גט. עס איז בעסער צו גט'ן זיך, אײדער אָבצולאָזען אַ שידוך.

מעהר האָט ר' שלום נישט בעראַרפט. אַז דער רבי הײסט, טאָר מען קײן שאלות נישט פרעגען נור טון, װי ער הײסט, װײל מסתמא װיל מען אַזוי פון אויבען און דער אויבערשטער װעט העלפען.

הכלל: מען האָט געשטעלט אַ חופה. געמאַכט אַ חתונה כיר המלך. די כלה איז געװען זעהר טרויריג אויף דער חתונה. אָבער בײם מצוה-טענצעל איז דער פאָטער צו איהר צוגעגאַנגען, גענומען פאַר'ן האַנד און געפיהרט צום מצוה-טענצעל און דערבײ צו איהר געזאָגט:

— נישט טרויריג זײן קינד מײנס. דער רבי האָט געהײסען פרעהליך זײן...

און מען האָט אָבגעטאַנצט דאָס מצוה-טענצעל.

לאַנג האָט דאָס װײבעל מיט איהר מאַן נישט געװאוינט. אין משך פון 6 װאָכען איז אַזוי װײט געקומען, אַז מען האָט דאָס יונגע װײבעל געמוזט אַהײם נעהמען, װײל זי איז פאַר צרות שװער קראַנק געװאָרען.

נאָך אַנדערטהאַלבען יאָהר האָט מען אָנגעהויבען רעדען װעגען אַ גט. און די טעג האָט זיך דאָס פּאָר-פּאָלק גע'גט.

—:0:—

אַלערלײ אויפברויזונגען פון פערדײאונג,
מאַגען-זויערקײטען,
גענײגטקײט צו גאַל-שטײנער,
רײץ פון דער בלינדער קישקע א. ז. װ.
פערלײכטערט און הײלט דאָס אַלקאַלישע װאַסער, װאָס ס'בעקומט זיך אַרויס דורך די צולאָזענע אַקטיװיסטען אָדער גאָר עהנליך צו נאַטוראַל-װאַסער
TABLETKI WICHY MAGISTRA KLAWE
די אומבערגלײכליכע בעת אַ רײזע. רעסטאָראַן-עסען, אַלקאָהאָל-בעטראַנקען א. אַ. װ.
צו בעקומען אין יעדער אַפּטײק און דראָגעריע.

בײם שכן
נײע בעוועגונג געגען זונטאג־רוה אין ליטע.

היי־יאָהר זענען אין קאָוונע פאָרגעקומען פיל יודישע צוזאַמענפאַהרען פון ציונים, „התאחדות", „החלוץ", א. אַ. וו. די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט פערדינען אָבער די דריי צוזאַמענפאַהרען, וואָס זענען צונויפגערופען געוואָרען דורך די יודישע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס: 1) אַ קליין־סוחרים־פערבאַנד; 2) האַנדווערקער־פערבאַנד און 3) לאַנדווירטען־פערבאַנד. אויף די צוזאַמענפאַהרען האָט מען געקענט הערען דעם אמת'ן וויי־געשריי פון די יודישע מאַסען אין ליטע, אַז „כלתה פרוטה מן הכיס".

די דריי גרונט־שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג (די צאָהל יודישע גרויס־סוחרים אָדער אַרבייטער איז אין ליטע נישט גרויס) האָבען אויף די צוזאַמענפאַהרען אויסגערערט, דורך זייערע שלוחים, זייער פערביטערט האַרץ. מיט אַ בעזונדערער פערביטערונג האָט מען גערערט אויף די צוזאַמענפאַהרען פון די סוחרים און די בעלי־מלכות וועגען דעם זונטאַג־רוה־געזעץ, וועלכער ערצוועקט צו רואינירען די אַזוי אויך גענוג פעראָרימטע יודישע בעפעלקערונג. פון זונטאַג־רוה געזעץ ליידען אויך פיל די יודישע לאַנדווירטען. די הויפּט צרה איז אָבער ביי די לעצטע דער מאַנגעל אין אָפּזאַץ־מערק — עס איז נישטאָ וואו אָפּצוזעצען די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען.

די צווייטע הויפּט־צרה אי'ף וואָס די סוחרים און האַנדווערקער האָבען זיך בעקלאָגט איז די משונה'דיגע סיסטעמלאָזע שטייער־„סיסטעם", ביי וועלכער קיינער קען נישט וויסען ווי טייער ער דאַרף פערקויפען זיין פּראָדוקט, ווייל ער ווייס קיינמאָל נישט וויפיל שטייער ער וועט דאַרפען צאָהלען. דער שטייער־אינספּעקטאָר בעשטימט נאָך ער היום די שטייערען לויט זיין קאַפּריז און עס העלפען נישט קיין טענות. שליסען זיך טאַקע יעדעס יאָהר הונדערטער אונטערנעהמונגען.

קיין ליטווישע רעגירונג, די איצטיגע איינגעשלאָסען, האָט אָבער דערויף נישט געלייגט קיין אַכט.

אַ כאַראַקטעריסטישער קוריאָז: אין דער צייט, וואָס אויף די איצטיגע עקאָנאָמישע צוזאַמענפאַהרען איז געשילדערט געוואָרען דער קאַטאַסטראָפאַלער ווירטשאַפטליכער מצב, די קליינע געברויכס־פעהיגקייט, דער מאַנגעל אין קרעדיט, דער מאַנגעל אין אָפּזאַץ־מערק, א. א. וו. איז דער פרעמיער וואַלדעמאַראַס געשטאַנען אין אַ צווייטען זאַל (אויף אַ צוזאַמענפאַהר פון זיין פּאַרטיי) און האָט איינגערעדט דעם עולם, אַז ליטע שטעהט גוט עקאָנאָמיש און פינאַנציעל און אַז דער עודף פון ליטווישען מלוכה־בודזשעט איז פּראָפּאָרציאָנעל גרעסער ווי דער עודף פון בודזשעט פון די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקאַ. דערביי האָט ער לחלוטין נישט בעמערקט, אַז טאַקע דער עודף פון בודזשעט, וועלכער איז אַ רעזולטאַט פון אויסערגעוועהנליכען שטייער־דרוק, איז אפשר איינע פון די סיבות, פאַרוואָס די בעפעלקערונג איז אַזוי אָרים און אַזוי ווייניג פערברויכס־פעהיג. כדי צו פערשטעהן אי'ף וויפיל דער פרעמיער שאַצט פאַלש אָפּ, בכונה אָדער נישט, די לאַגע איז גענוג זיך צו דערמאָנען, אַז דער ליטווישער האַנדעלס־בילאַנס גיט יעדען חודש אַ קאָנסטאַנטען פּאַסיוו און אַז די היי־יעהריגע גערע־טעניש־אויסזיכטען זענען זעהר שלעכטע און אפילו אָפּטימיסטען זענען מורה, אַז היי־יאָהר וועט ליטע נישט עקספּאָרטירען קיין תבואה, נאָר פערקעהרט, זי וועט נאָך מוזען אַריינפיהרען.

דער שלעכטער עקאָנאָמישער מצב האָט געצוואונגען די ליטווישע ווירטשאַפטליכע קרייזען זיך אַביסעל צו פערטראַכטען און דאָס האָט שוין געבראַכט אַ געוויסען רעזולטאַט. מען האָט זיך אַרומגעזעהן, אַז אויב די גרויסע שטייערען קענען נאָך אפשר פערענטפערט ווערען דורך די גרויסע הוצאות'ן פון דער מלוכה איז אָבער נישטאָ קיין פערענטפערונג פאַר'ן משונה'דיגען געזעץ וועגען צוואַנג זונטאַג־רוה, וועלכער צווינגט די נישט־קריסטליכע בעפעלקערונג צו פייערען יעדען צווייטען טאָג און דערשטיקט דורך דעם אין וואָרצעל יעדען האַנדעל און אינדוסטריע. אָבער נישט נאָר פאַר די יודען אַליין איז דאָס געזעץ אַנ'אומגליק ער ברענגט אויך קאָלאָסאַלע שאָדענס דער דאָרפישער בעפעלקערונג, וועלכע קען נישט מאַכען אין חנויות די נויטיגע קניות און מוז צוליב דעם פטר'ן אַרבייטס־טעג.

די געוועהלטע פאָרשטעהער פון די לאַנדווירטען פון דער אַל־ליטווישער לאַנדווירטשאַפטס־קאַמער האָבען דעריבער אָפען אַרויסגעשטעלט די פאָדערונג, אַז דער זונטאַג־רוה געזעץ זאָל געלינדערט ווערען. עהנליכע פאָדערונגען האָבען זיך אויך אַ שאָט געטון מצד אַ רייה ליטווישע זעלבסט־פערוואַלטונגען. אויך די יודישע עקאָנאָמישע צוזאַמענפאַהרען האָבען אָנגענומען רעזאָלוציעס אין דעם זין.

עטליכע גרופּעס יודישע סוחרים האָבען אפילו איבערגעגעבען וועגען דעם מעמאָראַנדומס דעם מלוכה־פרעזידענט. דער לעצטער האָט די דעלעגאַציעס אויפגענומען זעהר פריינדליך און אין געוויסע קרייזען וויל מען דערפון דרינגען, אַז ער האָט ברעה דעם זונטאַג־רוה געזעץ צו מילדערען.

אין תוך איז ווירקליך נישטאָ קיין מניעה דעם געזעץ צו לינדערען. אַלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, הן פון דער שטאָטישער, הן פון דער דאָרפישער, האָבען זיך אָפען און קאַטעגאָריש אַרויסגעזאָגט פאַר מילדערען דעם געזעץ. דער פרעזידענט סמעטאָנאַ אַליין איז געווען אַלעמאָל אַ געגנער פון איצטיגען געזעץ און ער האָט איהם בשעתו, ווען דער געזעץ איז אָנגענומען געוואָרען, שטאַרק קריטיקירט. פאַר'ן אַלטען געזעץ זענען איצט פערבליבען נאָר די קריסטליך־דעמאָקראַטישע נלחמים, אויך נישט אין פּרינציפּ, נאָר צוליב דעמאַגאָגישע צוועקען, כדי צו האָבען אַ פּתחון פה געגען דער איצטיגער רעגירונג, אַז זי לאָזט פערשוועכען די „קדושה" פון זונטאַג.

די נאָהענטע צוקונפט וועט בעווייזען, צו דער פרעזידענט סמעטאָנאַ וועט האָבען מוט צו מאַכען דעם נויטיגען שריט, וואָס ווערט געפאָדערט פון אַלע זייטען אָדער ער וועט זיך דערשרעקען פאַר דער דעמאַגאָגיע פון די קריסטליכע דעמאָקראַטען און וועט איבערלאָזען די צרה אין דער גאַנצער שטאַרקייט.

די עצם אַקציע געגען זונטאַג־רוה־געזעץ איז אָבער זעהר אַ דערפרעהענדיגע ערשיינונג. און זי וועט פריהער אָדער שפּעטער מוזען ברענגען רעזולטאַטען. עס איז נאַטירליך איבעריג צוצוגעבען, אַז דאָס וועט נאָך ווייט נישט ראַטעווען דעם עקאָנאָמישען מצב פון לאַנד, אָבער דאָך וועט עס אַריינבלאָזען אַביסעל לעבען אין דער אָפּגעשוואַכטער ליטווישער ווירטשאַפט.

קאָוונע. **ד. אַרקאַנסקי.**

דאָס יודישע לעבען אין אַמעריקאַ
וואָס עס דערצעהלט דער בעריהמטער שריפטשטעלער יונה ראָזענפעלד.

(פון אונזער וואַרשאַווער קאָרעספּאָנדענט).

אין וואַרשע ווײלט איצט, ווי בעוואוסט, דער בעריהמטער יודישער שריפטשטעלער יונה ראָזענפעלד, וועלכער איז איצט געקומען פון אַמעריקאַ. איך האָב אויסגענוצט די געלעגענהייט און געהאַט אַ לענגערען שמועס מיט'ן בעליבטען שריפטשטעלער וועגען יודישען לעבען אין אַמעריקאַ.

דער שמועס האָט אַרומגענומען די פראַגען וועגען אַסימילאַציע, יודישע שפּראַך, יודישע ליטעראַטור, יודישע אַרבייטער, יודישיסטישע שולען און זיינע ערשטע איינדרוקען איצט אין וואַרשאַ.

מיט די מיינונגען און בעאָבאַכטונגען, וועלכע יונה ראָזענפעלד האָט אַרויסגעזאָגט, בעקענען מיר די לעזער פון „נייעס פאָלקסבלאַט".

מיר האָבען אָנגעהויבען אונזער שמועס וועגען אַסימילאַציע פון אַמעריקאַנער יודען.

— אַסימילאַציע — האָט דער שריפטשטעלער געזאָגט — האַלט איך איז אויסגעשלאָסען ביי די אַמעריקאַנער יודען. אמת איז אַז אַמעריקאַ איז אַ „שמעלץ־טאָפּ" און טיילווייז ווערען דאָרט יודען אויך פערשמעלצט אין דער מעכטיגער אַמעריקאַנער קולטור, נאָר דאָס אייגענאַרטיגע יודישע לעבען איז דאָרט פיל שטאַרקער אַזוי, אַז עס קאָן קיין רייד נישט זיין פון אַ אַלגעמיינער אַסימילאַציע פון יודען אין דער נאָהענטער, אָדער ווייטער צוקונפט.

געגען דער אַסימילאַציע פון יודען ווירקען פערשידענע פאַקטאָרען, אין דער ערשטער רייה שטעהט אָבער דער פאַקט. וואָס יודען לעבען אין גאַנצען איזאָלירט פון דער אַמעריקאַנער בעפעלקערונג. עס איז מערקווירדיג, וואָס נישט קוקענדיג אויף דער אַלגעמיינער פרייהייט, וואָס יודען געניסען דאָרט נישט קוקענדיג, וואָס יודען ווערען פריי צוגעלאָזען צו אַלע צווייגען פון עקאָנאָמישען, פּאָליטישען און קולטורעלען לעבען אין אַמעריקאַ, בילדען זיך פאָרט דאָרט יודישע געטאָס, וואו עס קאָנצענטרירט זיך דאָס יודישע לעבען. אָהן וועלכע עס איז השפּעה פון דער אויסערליכער אַמעריקאַנער גאַס.

די יודישע מאַסען קומען נישט אין קאָנטאַקט מיט די אַמעריקאַנער, זעהען נישט און קאָנען נישט דאָס אַמעריקאַנער לעבען ווען יודען אין אַמעריקאַ זאָלען זיך אפילו וועלען אַסימילירען, וועלען זיי עס נישט קאָנען בעווייזען, ווייל, ווי שוין געזאָגט, זיי זענען ווייט פון אַמעריקאַנער.

אַנדערש איז עס מיט דער שפּראַך אַסימילאַציע. דאָ קאָן מען שוין נישט אָנווענדען די איבערטרייבונג, אַז עס איז אויסגעשלאָסען אַנ'אַסימילאַציע פון דער שפּראַך. די ענגלישע שפּראַך האָט אַ געוואַלדיגע השפּעה און דרינגט וואָס ווייטער אַלץ טיפער אַריין אין דער יודישער גאַס, וואוהין די יודישע יוגענד ברענגט עס פון די אַמעריקאַנער שולען. די יוגענד רעדט ענגליש, נאָר רעדט אָבער אויך גאַנץ געשמאַק יודיש. אין די יודישע קוואַרטאַלען הערט מען די יוגענד רעדען ענגליש אין די גאַסען, אין די געוועלבער, אין די שאַפּס און אויך אויף די מערק. דאָס צווינגט אויך דעם עלטערען דור זיך צו בענוצען מיט ענגליש. די אַמעריקאַנער שול האָט די ווירקונג, וואָס זי עקספּאָרטירט די ענגלישע שפּראַך אין דער יודישער גאַס אַריין, אָבער ווייטער געהט עס נישט.

די אַסימילאַציע שטויסט זיך אויך אָן אויף אַ ווידערשטאַנד מצד דער אַמעריקאַנער געזעלשאַפט גופא. דאָס הייסט נישט, אַז דער אַמעריקאַנער וויל נישט לאָזען יודען אַסימילירען, חלילה אַזוי ווייט האַלט עס נאָך נישט, נאָר דער אַמעריקאַנער לאָזט נאָר צו זיך נישט צו קיין יודען. צווישען די אַמעריקאַנער און יודען שטעהט אַ מאָראַלישע וואַנד. אפילו די רייכע יודען לעבען אין זייער געטאָ, אַזאַ מין אָפּגעזונדערטע וועלט, וועלכע בילדעט די גערופענע „יהודים". אויך זיי דרינגען נישט אַריין אין דער אַמעריקאַנער געזעלשאַפט און לעבען אַ אָפּגעזונדערט קולטורעל לעבען.

דער טרעגער פון דער יודישער שפּראַך איז דער יודישער אַרבייטער און אויך די אָרטאָדאָקסיע. דער יודישער אַרבייטער רעדט יודיש און האָט אויך פערשפּרייט אַ נעץ יודישיסטישע שולען וועלכע פלעגען און וואָרצלען איין די יודישע שפּראַך טיפער אין יודישען לעבען.

די אָרטאָדאָקסיע ווידער פלעגט אומבעוואוסטזיניג די יודישע שפּראַך דורך איהרע רעליגיעזע אינסטיטוציעס, וועלכע ווערען געפיהרט אויסשליסליך אין דער יודישער שפּראַך. די אָרטאָדאָקסיע וואַקסט זיך זעהר שטאַרק פונאַנדער אין אַמעריקאַ. זיי פיהרען דאָרט אַ פערקשנ'טען קאַמף פאַר דער יודישער רעליגיע, בויען תלמוד תורות, ישיבות, חדרים, וועלכע זענען פערפעסטיגער פון יודישען רעליגיעזען גייסט, זייער השפּעה איז גאָר גרויס.

אין דער יודישער אַרבייטער גאַס געהט אָן אַ שאַרפער קאַמף צווישען די סאָציאַליסטען און קאָמוניסטען. דער קאַמף איז צווישען די דאָזיגע ריכטונגען אַ געוואַלדיג פערביטערטער. די סאָציאַליסטישע אַרבייטער גרופּירען זיך אַרום „פאָרווערטס" און די קאָמוניסטען — אַרום דער „פרייהייט". איך למשל פלעג זיין בעליבט אין די אַרבייטער־קרייזען. היינט בין איך ביי די קאָמוניסטען אין אַמעריקאַ טריף, ווייל איך אַרבייט אין „פאָרווערטס". אַזוי ווייט דערגרייכט די פיינדשאַפט צווישען די דערמאָנטע ריכטונגען.

ווי עס זאָל אָבער נישט זיין די אָנגעשטרענגטקייט פון די בעציהונגען, אַרבייטען ביידע אָבער גלייכצייטיג אין איין ריכטונג, דאָס איז: פערשטאַרקען און פערפעסטיגען די יודישע שפּראַך און די יודישע ליטעראַטור, הגם זיי אַרבייטען אויך אויף די דאָזיגע געביטען אָבגעזונדערט, בלייבט דאָך דער רעזולטאַט דער זעלבער.

8 יאָהר — האָט דער שריפטשטעלער ווייטער געזאָגט — בין איך געווען אין אַמעריקאַ. אין דער צייט האָט זיך אין דער וועלט זעהר פיל געענדערט, נאָר אין יודישען לעבען אין וואַרשע זעה איך דערווייל נישט קיין שום ענדערונג. די זעלבע אָרימקייט זעהט מען אין די גאַסען, דער זעלבער געשריי, דער זעלבער געטומעל, אין די יודישע גאַסען וואַלגערן זיך ווייטער אַרום קאַליקעס, בכלל מאַכט דאָ דאָס יודישע עקאָנאָמישע לעבען אַ שוידערליכען איינדרוק.

אין לאָדז בין איך געווען אין יאָהר 1906, איך בין דאַן געווען איינגעלאַדענט אויף אַ פאָרלעזונג, דאַכט זיך דורכ'ן לאָדזער „בונד". לאָדז האָט אויף מיר איבערגעלאָזען אַ שווערען איינדרוק. אין די גאַסען איז געווען שטאַרק שמוציג, שפּיציגע שטיינער, וואָס האָבען געשטערט צו געהן, דאָס איז אַלץ וואָס איך געדענק פון לאָדז.

פון שרייבער האָב איך דאַן בעקאַנט די דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן און משה בראָדערזאָן, איך וועל אייך זאָגען דעם אמת. יצחק קאַצענעלסאָן האָב איך געלעזען, דעם דאָזיגען ליבהאַרציגען דיכטערס שאַפונג איז מיר בעקאַנט, זיינע ווערק בעקומט מען צו לעזען אין אַמעריקאַ, דאַגעגען משה בראָדערזאָנס שאַפונג איז מיר אומבעקאַנט, ווייל אין אַמעריקאַ איז נישט צו זעהן זיינס אַ בוך. איך ווייס נישט וועמ'ס עס איז שולדיג אין דעם, נאָר אַ פאַקט איז, אַז דער יודישער לעזער קאָן נישט אין אַמעריקאַ בראָדערזאָנען. נאָר מערקווירדיג, נישט אַכטענדיג, וואָס זיינע ווערק זענען נישט בעקאַנט דאָרט, שיינט פונדעסטוועגען אין דער יודישער גאַס זיין נאָמען. משה בראָדערזאָנען קאָן מען אין אַמעריקאַ, דער נאָמען איז בעקאַנט און פּאָפּולער, ווי זיינע ווערק וואָלטען דאָרט פיל געלעזען געוואָרען.

יצחק קאַצענעלסאָנס לידער ווערען נאָך גאַנץ געשמאַק געזונגען צווישען יודישע אַרבייטער.

אין די יודישיסטישע שולען ווערען אויך געזונגען מאַנכע לידער פון משה בראָדערזאָן.

מיט אַ האַרציגען גרוס פאַר לאָדז, האָט דער בעליבטער שריפטשטעלער פערענדיגט אונזער שמועס.

ב. ח—ד

די לעבעדיגע לעגענדע
(אַ בריף פון זאַקאָפּאַנע).

די צענטראַלע גאַסען פון זאַקאָפּאַנע, וואָס רינגען גלייכצייטיג אַלס הויפּט־וועגען אויף פערשידענע אויספלוגען אויסער דער שטאָט און אין די בערג — זענען זומער־צייט שמוציג, רושנע און שטויביג, אַזוי, אַז עס איז נישטאָ מיט וואָס צו אָטעמען.

דער שטויב פערלעגט די נאָז, דעם האַלז, דאָס מויל, פערשטעלט די וועלט פאַר די אויגען. צו דעם אויסערגעוועהנליכען שטויב איז דאָ נאָר איין רפואה: אַז עס געהט נישט קיין רעגען — מאַכט מען אַ קינסטליכע בלאָטע איבער די גאַסען, און מ'וועט איהם אַ ווילע פּטור...

דערפאַר אָבער שוין אַ פּאָר שריט פון דעם הויפּט־צענטער — אַ גן־עדן: לופט ווי קרישטאַל־ריין, מען דאַרף זי נישט אַריינאָטעמען; זי זאַפּט זיך אַליין איין אין די לונגען, דרינגט אַריין אין יעדער שפּאַרע, ווי אַ געזונטער באַלזאַם.

די ברייטע בערגיגע לאַנקעס און וועלדער איבערגעשניטען מיט פּאַראַלעלע שטיל־רוישענדע שנעלפליסענדע, איבער מורמלענדע, אויך קרישטאַל־קלאָרע בערג־טייכלעך, און דאָס אַלץ איז אַרומגעצוימט מיט אַ קייט פון בערג־שפּיצען.

אין שטויביגען צענטער פון שטאָט, אין די טייערע פּאַנסיאָנאַטען, וועלכע געדענקען שטענדיג זומער, אַז ווינטער זענען זיי געווען די יחסנים, האָבען זיך בעזעצט, פערשטעהט זיך, הויפּטזעכליך „אנשי שלומינו", שוין אַביסעל צופיל „אונזעריגע" — לאָדז איז זעהר און זעהר צאָהלרייך פערטרעטען אויף די הויפּט־גאַסען פון זאַקאָפּאַנע, און אַ פּראָסטער דינסטאָג אויף זאַקאָפּאַנער „קרופּובקע" (די הויפּט־גאַס) זעהט אויס, ווי אַ שבת פאַרנאַכט די פּעטריקאָווער, אַזוי, אַז אַ לאָדזער מענש דאַרף געהן איבער דער גאַס און אונאויפהערליך בעגריסען לאָדזער בעקאַנטע.

אויך די ראַנסינגען ביי „טשאַסקע", „מאָרסקע אָקאָ" א. ר. גל. זעהען אויס אינגאַנצען, ווי אונזערע היימישע לאָקאַלען, מיט איין אונטערשיד נאָר, וואָס עס איז דאָ רושנער, שווירִיגער, און פאַר אַ גלאָז מוטנעם טיי, אָדער אַנ'אַנדער עהנליך געטראַנק צאָהלט מען עטליכע מאָל אַזוי פיל, וויפיל אין די היימישע לאָקאַלען.

— פאָרט אַ קור־אָרט!

די בעדייטענדע פערטרעטונג פון לאָדז אין זאַקאָפּאַנע, וואָס וואַרפט זיך אַזוי אין די אויגען דאָס יאָהר, ערקלערט זיך נאָך דערמיט, וואָס איי־ניגע יודישע גרופּירונגען אין גאַליציען מיידען אויס זאַקאָפּאַנע.

מיט קיין יודען־פריינדליכקייט קען זיך זאַקאָפּאַנע נישט ספּעציעל ריהמען... דעריבער, ווער עס פיהלט זיך אויסגעשפּראָכען יודיש, און וויל זיין יודישקייט נישט פערבאַרגען און קען זיך דערביי בעגעהן אָהן זאַקאָפּאַנער באַבט היילבאַרער לופט, קלויבט אויס אַנ'אַנדער אָרט, וואו זיך אויסצורוהען זומער, כאָטש אין זאַקאָפּאַנע קאָסט חיונה, פערהעלטניסמעסיג, נישט טייער.

עס וואָלט אָבער געווען אַ טעות צו מיינען, אַז קיין זאַקאָפּאַנע ציהט נאָר זאַקאָפּאַנע אַליין. קודם האָבען אַ געוואַלדיגע אָנציהונגס־קראַפט די אויספלוגען אין די בערג.

און ווידער אַ מערקווירדיגע זאַך: די היגע איינוואוינער, די „גוראַלעס" אַליין געהען נישט אין די בערג...

אַ געוויסע גרופּע פון „גוראַלעס", וועלכע האָבען זיך געמאַכט פון דעם געהען אין די בערג אַ פּרנסה, די אַזוי־גערופענע „פּשעוואָדניקעס" (וועגווייזער) אין די בערג, אויך אַ געוויסע גרופּע פון ספּעציעל פעראינטערעסירטע אינטעליגענטען — אַמאַטאָרען, קענער און ליבהאָבער פון די בערג, וועלכע האָבען געגרינדעט די „טאַטרען־געזעלשאַפט" — די קלעטערען נאָך, אָבער די מאַסען גוראַלען קענען די בערג פון דער ווייטענס, די נעמען פון די שפּיצען בערג, אַליין קריכען זיי נישט.

מיין הויז־בעלעבאָסטע, אַ גוראַלקע פון 68 יאָהר איז אין איהר לעבען איין מאָל, אין איהרע פריהע מיידעל־יאָהרען, געווען אויף אַ באַרג, עס האָט זי דאָרט פערכאַפּט אַ שטורם, האָט זי עס, זאָגט זי, גענוג אויף איהר גאַנץ לעבען; איך איהרע קינדער זאָגען, אַז זיי האָבען נישט צו־וואָס זיך צו דראַפּען „אויף די גלייכע וועגן" פון די בערג, זיי האָבען אַזוי אויך גענוג אַרבייט אין דער היים...

אין דער אמת'ן אַרבייטען דאָ שווער און ביטער די „גוראַלקעס". דער שטיינערנער באָדען פון דעם בערגיגען לאַנד ברענגט נאָר היי. דאָ וואַקסט נישט קיין תבואה, קיין ברויט, קיין פּרוכטען — פערנעהמען זיך מיט דעם באַלעבאַטישקייט די פרויען, די מענער, די „גאַזדעס" (דאָרפס־באַלעבאַטים) זענען פוהרמאַנס, פּשעוואָדניקעס א. ר. גל.

אין אַלגעמיין איז זאַקאָפּאַנע אָרעם און לעבט אויפ'ן חשבון פון די געסט.

און די געסט געהען אויף אויספלוגען. צו

(ווייטער זעה 8־טע זייט).

פעקין—די עלטסטע שטאט אין דער וועלט

פעקין איז די עלטסטע שטאט אין דער וועלט און איז די הויפט־שטאט פון דעם גרעסטען לאנד אויף דער ערד. פעקין איז די הויפט־שטאט פון כינא, וועלכע פערמאגט א בעפעלקערונג פון איבער פיר הונדערט מיליאן נפשות. אין די אלטע כראניקען פון כינא איז פערצייכענט, אז די שטאט האט עקזיסטירט נאך מיט צוויי טויזענד יאהר פאר דער קריסטליכער צייט־רעכנונג, כאטש דאן האט זי געטראגען אנ'אנדער נאמען.

פאר די פילע, פילע יאהרען, וואס די שטאט עקזיסטירט, האבען זיך א סך מאל געביטען: איהר נאמען, איהרע גרעניצען, איהר אויסזעהען און איהרע הערשער. זי איז א סך מאל איבערגעגאנגען פון האנד צו האנד. זי איז שוין עטליכע מאל רעדוצירט געווארען צו א פראווינץ־שטאט, און עטליכע מאל ווידער דערהויבען געווארען צו א הויפט־שטאט, — לויט די קאפריזען פון די הערשער פון פערשידענע פעלקער, וואס האבען זי איינגענומען און פערכאפט. די שטאט איז ארומגענומען מיט הויכע און דיקע ווענד, וואס זענען אין פערשידענע עפאכען אויפגעשטעלט געווארען; און הינטער דער שטאט קען מען נאך איצטער זעהען שטיקער ווענד און רואינען פון שטיקער ווענד, וואס זענען אמאל, מיט א סך הונדערטער יאהרען צוריק, געווען די גרעניצען פון דער שטאט.

אין די אלטע כינעזישע כראניקען ווערט די שטאט אנגערופען „טשי", און פאר א סך הונדערטער יאהרען איז זי געווען די הויפט־שטאט פון יענע געגענדען. דערנאך זענען געקומען די טאטערן און האבען די שטאט פערכאפט און זי אנגערופען „נאנ—קין", וואס מיינט „דער ווידליכער הויף", ווייל די טאטערן זענען געקומען פון צפון און דער געגענד פון פעקין איז פאר זיי געווען דער דרום. דערנאך זענען ווידער געקומען די כינעזער און האבען די שטאט פערכאפט און זי אנגערופען „יען־שאן־פו". דערנאך זענען געקומען אנדערע טאטערן, פערכאפט די שטאט און זי אנגערופען „טשונג־טו", וואס מיינט: „די צענטראלע הויפט־שטאט".

און אזוי איז די שטאט אריבער פיל מאל פון האנד צו האנד, ביז די מאנגאלען האבען זיך דארטען ענדליך בעפעסטיגט און זי אנגערופען „פעקינג", וואס מיינט „דער צפון־הויף".

און ביי דעם נאמען איז די שטאט פערבליבען ביז היינט צו טאג.

און היינט צו־טאג שטעלט מיט זיך פאר די שטאט א בילד, וואס האט צו זיך קיין גלייכען נישט צווישען די הויפט־שטעט פון דער וועלט. איינע פון די עלטסטע מענשליכע קולטורען און אונגערשעפליכע רייכטימער, אויסגעדריקט אין דעם כאראקטעריסטישען אריענטאלישען גלאנץ, האבען זיך דא פעראייניגט מיט דער טיפסטער ארימקייט, אונוויסענקייט און שמוץ.

די שטאט האט א בעפעלקערונג פון איבער א מיליאן נפשות און איז איינע פון די גרעסטע שטעט פון דער וועלט. אבער א שטח פערנעהמט זי א פיל גרעסערען לויט דער בעפעלקערונג. דאס ערקלערט זיך דערמיט, וואס דא זענען נישטא קיין הימעל־קראצערס, און א חוץ די טעמפלען, זענען דא קיין הויכע געביידעס נישטא. דער קעניגליכער פאלאץ און די פאלאצען פון די מאנדארינען, די אדעליגע און רייכע לייט, בעשטעהען פון אסך בעזונדערע, מעהרסטענס איין־שטאקיגע הייזער, ארומגערינגעלט מיט גרויסע גערטנער פול מיט גרינסען און בלומען. און ווען מען נעהמט א שפאציר איבער איינער פון די הויכע און ברייטע ווענד, וואס רינגלען ארום די שטאט פון אלע זייטען, זעהט מען פאר זיך א פאנאראמע פון גרינע גערטנער, צווישען וועלכע עס זעהען זיך די רויטע דעכער פון איינצעלנע געביידעס.

און אפילו די פערהעלטניסמעסיג געדיכטע טיילען פון דער שטאט, וואו דער ארימערער טייל פון דער בעפעלקערונג געפינט זיך, איז ווייט נישט אזוי געדיכט און אזוי ענג, ווי אין די אייראפעאישע גרויסע שטעט, אדער אפילו אין די אריענטאלישע.

כאראקטעריסטיש פאר פעקין זענען איהרע זעהר לאנגע און זעהר ברייטע גאסען, וועלכע ציהען זיך אין גלייכע ליניעס און שניידען זיך איבער אין קעסטעלעך, ווי די גאסען פון א מאדערנער אמעריקאנער שטאט. אבער דא, אין פעקין, זענען די גאסען נישט אויסגעלעגט געווארען אויף אזא אופן, אבזיכטליך, ווי אין די אמעריקאנער שטעט, נאר זיי האבען זיך צופעליג אזוי אויסגעלעגט צוליב די ווענד פון שטאט און צוליב די אפגעצוימטע טיילען אינעווייניג, אין שטאט.

די שטאט איז פונאנדערגעטיילט אין צוויי הויפט־טיילען, און יעדער פון זיי איז ארומגענומען מיט בעזונדערע הויכע און ברייטע ווענד. איינינגע ווענד זענען ביי זיי געמיינשאפטליכע. דער צפון־טייל רופט זיך „די טאטערישע שטאט", און דער דרום־טייל רופט זיך „די כינעזישע שטאט".

אין צענטער פון דער טאטערישע שטאט געפינט זיך, אויך ארומגענומען מיט א וואנד, „די קעניגליכע שטאט". אין צענטער פון דער „קעניגליכער שטאט", ארומגענומען מיט נאך א מאסיווערער וואנד, געפינט זיך „די פערבאטענע שטאט". דא געפינט זיך דער פאלאץ און דער גארטען פון די אמאליגע קעניגען פון כינא. זינט דאס לאנד איז געווארען א רעפובליק, שטעהען די פאלאצען לעדיג, און נאר טוריסטען ווערען ערלויבט אריינצוגעהן און בעטראכטען דעם פאלאץ.

אין צענטער פון דער „כינעזישער שטאט" געפינט זיך „דער טעמפעל פון הימעל". דא, אין דעם „טעמפעל", געפינט זיך א הויכע רונדע פלאטפארמע, וואס הויבט זיך אין דריי בעזונדערע רונדע טעראסען. אין צענטער פון דער אויבערשטער טעראסע געפינט זיך א מזבח. איין מאל אין יאהר פלעגט אהערקומען דער קעניג און ברענגען א קרבן; וואס פלעגט פערברענט ווערען אויף אט דעם מזבח. דער ארט איז געווען הייליג, און א חוץ דעם קעניג, האט אהער קיינער נישט געקענט קומען. אבער ווען אין לאנד איז געווארען א טרוקעניש און עס האט געדראהט מיט הונגער, פלעגט דער קעניג ארויפגעהן אויף דער אויבערשטער פלאטפארמע און ברענגען אנ'עקסטרא קרבן און בעטען די געטער, אז די קאטאסטראפע פון הונגער זאל אפגעווענדעט ווערען.

זינט דער לעצטער קעניג איז אראפגעזעצט געווארען און דאס לאנד איז געווארען א רעפובליק, האט מען דארטען אויפגעהערט ברענגען קרבנות, און דער „טעמפעל פון הימעל" האט פערלוירען זיין הייליגקייט. סאלדאטען, אי פרעמדע, אי אייגענע, האבען דארטען נישט איין מאל געמאכט זייערע לאגערן.

אזוי ווי די כינעזער גלויבען אין א סך געטער, זענען אין פעקין פאראן א סך טעמפלען, געווידמעט צו פערשידענע געטער. די פאלאצען פון די אמאליגע קעניגען און פון די איצטיגע אדעליגע און רייכע לייט און די טעמפלען זענען אמת'ע אוצרות פון רייכטימער. אומעטום זעהט מען גאלד, איידעל־שטיינער און שווערען זייד. און די טעמפלען און פאלאצען זענען פון מארמאר און אנדערע טייערע מינים שטיינער, אויסגעהאקט און אויסגעקריצט אויף אנ'ארטיסטישען אופן.

און נעבען אט די אלע רייכע פאלאצען און טעמפלען ציהען זיך לאנגע און ברייטע גאסען פול מיט שמוץ, און ביז די קניה אין בלאטע נאך א רעגען. שמוץ און גאלד, בלאטע און זייד געהען דא האנד ביי האנד. די קאנאליזאציע אין שטאט איז אנ'ארימע. די כינעזער זענען נישט קיין איבעריג ריין פאלק, און פערשידענע עפידעמישע קראנקהייטען, וואס האבען דארטען פון צייט צו צייט אויסגעבראכען, האבען דארטען אוועקגעראפט גרויסע טיילען פון דער בעפעלקערונג.

פיל מאל אין איהר לאנגער געשיכטע איז פעקין אריבער פון האנד צו האנד. אבער איין גליק האט די שטאט געהאט: יעדעס מאל, ווען זי איז אריינגעפאלען אין די הענד פון א פיינדליכער מחנה, איז זי נישט פאגראמירט געווארען און איהרע הייזער, פאלאצען און טעמפלען זענען נישט רואינירט געווארען, — ווי דאס איז דער שיקזאל פון די אלטע היסטארישע שטעט אין אייראפא.

און אפילו היינטיגס מאל איז עס אויך אזוי געווען. ווען די פיהרער פון דער צפון־רעגירונג האבען זיך דערוואוסט, אז די נאציאנאליסטען פון דרום קומען אן, האבען זיי מיט א פאר וואכען צוריק פערלאזען די שטאט רוהיג, געלאסען אין אין פולער ארדנונג, און די נאציאנאליסטען דערנאך אריין אין שטאט און זי פערנומען. עס זענען אפילו געווען מאמענטען, ווען סאלדאטען פון ביידע ארמעען האבען זיך דארטען בעגעגענט. די לעצטע סאלדאטען פון דער צפון־ארמעע האבען נאך די שטאט קיין צייט נישט געהאט צו פערלאזען, ווען די ערשטע אפטיילונגען פון דער דרום־ארמעע זענען אריין אין שטאט. די מיליטערישע אפטיילונגען פון די פיינדליכע לאגערן האבען זיך בעגעגענט אויף די זעלבע גאסען, אויף די זעלבע פלעצער פון שטאט; זיי האבען זיך אבער געהאלטען רוהיג. קיין אונארדנונגען זענען נישט פארגעקומען, און די שטאט האט ווידער אמאל אויסגעמיטען א בלוט־פערגיסונג, א פאגראם און א חורבן.

א. בערגער.

די לעבעדיגע לעגענדע

(ענדע פון 5־טע זייט).

ערשט געהען זיי אויף קליינע, לייכטע שפאצירלעך, אין די טאלעכלעך (דאלינקעס), מען געהט און געהט און מען בעגיסט זיך מיט א ביטערען שווייס. דערנאך קלעטערט מען אויף די בערג, און ווער ווייס, צי בערג־קוואלען נעהמען זיך נישט פון די טייכען שווייס, וואס די געסט פערגיסען דערביי...

דערפאר אבער קאן א אזא מין גאסט די בערג בעסער, ווי אנ'איינגעבוירענער גוראל.

איבער זאקאפאנע הערשט דער „געוואנט", אדער, ווי מען רופט איהם אויך דער „שלאפענדער ריטער", מחמת אזוי געהט ער אויס פון דער ווייט, ווען מען קוקט אויף איהם. ער ציהט צו זיך די אויפמערקזאמקייט פון גאנץ זאקאפאנע, און עס איז זיך גארנישט משער צו זיין, וויפיל פאר אויגען און וויפיל מאל אין טאג זיי הויבען זיך אויף דעם „שלאפענדען ריטער".

דערביי טענה'ט מען:

— דער געוואנט איז ריין!..

— דער געוואנט איז בעלויכטען!..

— דער געוואנט כמורעט זיך!..

און עס ווייזט זיך פלוצלינג אויס, אז די פיל אויגען און געדאנקען, וואס ציהען זיך צו דעם שטומען, שלאפענדען בארג, האבען איהם, ווי אויפגעלעבט, אז דער „שלאפענדער ריטער" איז שוין נישט אזוי גלייכגילטיג צו אלעמען, וואס עס טוט זיך ארום איהם...

דער געוואנט האט זיך דאס יאהר נישט נאר געכמורעט, נאר גוט צובייזערט:

דאס יאהר האט ער, למשל, איינגעשלונגען 4 מענשליכע קרבנות.

אויכ'ן געוואנט איז א „לייכטער שפאציר" — געהען מענשען און ווערען פערפאלען אזוי, אז יאהרען לאנג ווייסט מען נישט, וואוהין זייער געביין איז אהינגעקומען.

אויף „שווערע" בערג, לאזט מען זיך נישט געהען אליין. קומען דערפאר אויף די שווערע בערג פאר ווייניגער אומגליקס־פאלען, ווי אויף די „גרינגע שפאצירען".

אויפ'ן געוואנט געהען אפילו קינדער און דארטען קומען טאקי אום מענשען.

ווער עס האט דער ערשטער אויפגעכאפט די עהנליכקייט פון דעם „שלאפענדען ריטער" מיט'ן פראפיל פונ'ם „רושאזוש"־פילסודסקי — איז שווער פעסטצושטעלען, נאר א פאקט איז — די לעגענדע וואקסט: דער גייסט פון דעם אוראלטען פוילישען אונגעהייערען, וועלכער רוהט איבער זאקאפאנע איז אויפגעשטאנען אין געשטאלט פון איצטיגען מארשאל און איהם געגעבען די מעגליכקייט אויפצולעבען דאס פערשקלאפטע פוילען...

אין עטליכע צעהנדליג יאהר ארום וועט די לעגענדע זיין פעסט־איינגעבירגערט, און אין דעם „שלאפענדען ריטער" — געוואנט וועלען אלע שוין זעהען דעם איצט, צווישען אונז לעבענדען העלד פונ'ם פאלק. זענען מיר לעבעדיגע עדות פון א נאר־וואס געבוירענער לעגענדע!

סטאניא פ.

די מחלוקה צווישען בעסאראבער יודען

(א בריף פון רומעניען).

א געוואלדיגער צארן האט זיך פלוצלונג אויסגעגאסען אויף בעסאראבער יודען. די ביי הונדערט טויזענד יודען, דער טייל פון דעם רומענישען יודענטום, וואס געפינט זיך אין לאנד אין א קריגס־צושטאנד מיט דער אויסערליכער נישט־יודישער סביבה, איז פלוצלונג אריבערגעגאנגען אויף א ברודער־קאמף.

פון צוואנציג יאהר צייט זיצט אויף דער קעשענעווער כיסא הרבנות דער רב פון פרילוג (רוסלאנד) י. ל. צירעלסאן, א יוד א תלמיד חכם. האט ער זיך פונ'ם ערשטען מאמענט איינגעקויפט אין דער חברה פראצענטניקעס און שטאט־תקיפים, וואס רייטען אויפ'ן האלז און נאקען פון דער יודישער געזעלשאפט און מיט איהרע גראשענס ווענען זיי די בעלי צדקה. דער רב צירעלסאן, וואס האט זיך געווארעמט אינ'ם שאטען פון פלעווע'ן, דעם זעלביגען בלוטיגען פלעווע, וועלכער האט א״א טייל אינ'ם ערשטען קעשענעווער פאגראם, און באלד אין 1914, בעת דער אזוי גערופענער רוסישער פרייהייט, געווען א סאציאליסט און מיט רעדעס און פסוקים פון דער תורה און תלמוד בעוויזען, אז יודען זענען געווען און דארפען זיין סאציאליסטען. דאס האט איהם נישט געשטערט צו ריק צו ווענדען זיין פנים צום רומענישען קעניג און זיך אפטרייסלען פון די פריהערדיגע שרר'ות, פונקט אזוי ווי עס וואלט עווענטועל געשעהן, מיט א נייער הערשאפט אין דעם דאזיגען מאמענט.

נישט קיין בעשטימטע פרינציפען, נישט די אינטערעסען פון זיין עדה, נאר דאס, וואס ווערט לויט זיין פאנטאזיע בעטראכט אלס נייטיג פאר'ן מאמענט. פונקט אזוי נוט, ווי ער האט געשיקט געהיימע ראפארטען דעם רוסישען גובערנאטאר (זעה דעם ספר „משפט בקהל", חלק א' מאת האמ״ת ארעסא תרע״ד, דפוס מוריה) פונקט אזעלכע בריוולעך האט ער אויך בשעתו — אין 1922 — צוגעשיקט צום צורר היהודים, ר״ר אנגעלעסקו, בילדונגס־מיניסטער. ער האט אין יענער צייט געוואלט, אז די אנערקענטע יודישע שול־קאמיסיע (העברעאיש און יודיש) זאל צוטריבען ווערען און מעהר קיין רעכט נישט האבען צו קאנטראלירען די טעטיגקייט פון דער יודישער שול־נעץ. כדי דעם צוועק צו דערגרייכען, האט ער זיך געווענדעט מיט א בקשה, אז די קאמיסיע זאל אפגעשאפען ווערען אלס געפעהרליך פאר'ן לאנד אונטער דער געטליכער הבטחה, אז דער נאמען פונ'ם מיניסטער אנגעלעסקו „וועט פערצייכענט ווערען מיט גאלדענע אותיות אין דער יודישער געשיכטע". פארוואס? ווייל דער דאזיגער מיניסטער איז דער תליון פון דער יודישער שול? ווייל ער האט איינציג זיין אויסגעראטען אלע העברעאישע און יודישע פאלקס־שולען, אפגעשאפען די אנערקענטע גימנאזיעס מיט העברעאישער איבערגעבונגס־שפראך? ווען דעם רב צירעלסאנ'ס אמביציעס צושפילען זיך ווייסט שוין זיין פערשטאנד מעהר קיין גרעניצען נישט און ער פאלט שוין אריין אין דעם עקסטרעם, וואס דערפיהרט ביז מסירה.

א לאנגע צייט קעמפט מיט דעם דאזיגען רב די דעמאקראטישע יודישע געזעלשאפט. די יודישע אפהענגיגע פרעסע האט געהאט א שווערע ארבייט דורכצומאכען פדי אויפצוקלעהרען די לאגע און זי האט איהר קאמף פאר געזעלשאפטליכקייט שיעור נישט בעצאהלט מיט חרמות און באקאטען. א ספעציעלען אויפרוף מיט 36 רבנים האט דער רב פערעפענטליכט אנטקעגען דער איינציגער יודישער צייטונג. ווער עס האט זיך געשראקען און ווען עס האט פערשטארקט אין קאמף! א לאנגע צייט איז דער קאמף געווען א פערביטערטער, ביז עס איז געקומען א צייטווייליגער שטילשטאנד אין די פרינציפיעלע און — ביים רב — אפט פערזענליכע סכסוכים.

איז געקומען די פראגע פון אויפבויען א קהלה אין רומעניען.

די איינגעארטיגע קאנסטרוקציע פונ'ם רומעניש־יודישען לעבען האט נישט דערלאזט ביז'ן היינטיגען טאג, אז עס זאל געשאפען ווערען א ריכטיגע יודישע רעפרעזענטאנץ אויף די ערטער. אזוי ווי אבער רומעניען האט פערפליכטונגען פאר דער קאטוילישער וועלט צו ארגאניזירען די דאזיגע רעליגיע אזוי, אז איהרע אינטערעסען זאלען נישט געשעדיגט ווערען, האט דער פארלאמענט אין אפריל 1918 אנגענומען א קולטור־געזעץ וועלכער איז נוגע אלע רעליגיעס פון די מינדערהייטען (קאטוילישע, פראטעסטאנטישע, גריכישע, מחמדאנישע, יודישע, באפטיסטישע). דער אנגענומענער געזעץ ווייזט אן אין ברייטע שטריכען ווי אזוי עס וועלען בעדארפען ארגאניזירט ווערען די יודישע געמיינדעס, לויט א ספעציעלען סטאטוס־טיפ. דער געזעץ האט געוויסע מעלות (צווינג־שטייער רעכט, פערקערפערונג פון די אייגענטומס און פערמעגענס וואס זענען פערשריבען אויף פריוואטע נעמען וועלען אריבערגעהן אין רשות פון דער געמיינדע; די לעצטע וועט זיין אנ'עפענטליכע, יורידישע פערזאן א.א.וו.) דערצו זענען פאראן חסרונות, פון וועלכע דער ביטערסטער איז דער, וואס מיר ווערען אלע טאקסירט פאר א רעליגיעזער סעקטע, וועלכע האט נישט א חלק אין די רעליגיעזע ספעציפישע הצטרכות'ן קיין שום נויטען. אודאי איז דאס א געוואלדיגער טעות ווען מיר ווערען געצוואונגען אויפצושטעלען אלערליי איינענע אנשטאלטען, סיי ווייל מיר מוזען זיי האבען בעזונדער, סיי צוליב דעם וואס מען לאזט אונז ערגיץ אנדערש נישט אריין.

דאכט זיך, אז די לאגע איז גענוג שווער אזוי אויך, אז מען זאל נישט נאך בעדארפען אריינפיהרען די פערפאלגטע עדה אין א נארישען און אויף אמביציעס געשטיצטען מחלוקת! אבער דאס איז נישט סתם מחלוקת. דא ווערט געפיהרט א קאמף אונטער גאט'ס שויץ, מיט פלפול, אינסינואציעס און שקרים.

די פארשטעהער פון דער בעסאראבער יודישער געזעלשאפטליכקייט, דער קרן פון דער יודישער קאאפעראציע פון יודישע ישובים, האבען זיך צוזאמענגערעדט מיט די ציוניסטישע ארגאניזאציעס און האבען צוזאמען אויף זיך גענומען די איניציאטיווע צו ארגאניזירען דאס בעסאראבער יודענטום דורך א יודישען צוזאמענפאהר. ווי נאר דער רב צירעלסאן האט זיך דערפון דערוואוסט, האט ער נישט געקענט פערטראגען אזא עולה און האט געגען איהם ארויסגעלאזט אנ'אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג.

די גאנצע חברה גבירים און פראצענטניקעס פיהלען בחוש, אז ביי א קהלה מיט רעכט אויף צוואנג־שטייער וועלען זיי מוזען טראגען די לאסט פונ'ם בודזשעט און נישט ווי עס געשעהט היינטיגען טאג, ווען די ארימע לייט האלטען אויס די שוועריגקייטען און צאהלען טאקסע אויף כשר־פלייש. אזוי ווי זיי זעלבסט האבען נישט קיין וואג אין דער יודישער געזעלשאפט און זייער פרצוף איז שוין גענוג פערשמירט — שטופען זיי אין פייער אריין דעם זעכציג־יעהריגען רב, וועלכער האט נאך גענוג ענערגיע צו קעמפען מיט יעדערען, אבי זיינע אמביציעס זאלען דערגרייכט ווערען.

ביידע צדדים שיקען ארויס זייערע צירקולארען איבער'ן דער פראווינץ, פון ביידע טיילען פאהרען ארויס שלוחים, וואס קלערען אויף דעם מצב און עס איז געווארען א גאנצער מיש־מאש און קריג איבער'ן גאנצען געגענד. אויפ'ן רב צירעלסאנ'ס זייט שטעהען געוויסע רבנים, וואס האבען פשוט מורא מיט איהם צו קעמפען, ווייל דער ערשטער איז גרייט אויף אלצדינג, און אויף דער צווייטער זייט געפינט זיך די נאציאנאלע און ראדיקאל־געמישטע דעמאקראטיע.

אינצווישען, בעת דעם ברענענדסטען קאמף, איז פארגעקומען אנ'אינטערעסאנטער עפיזאד. דער געהילפס־בירגערמייסטער פון קעשענעוו, אינושינער ל. זילבערמאן, האט אויף זיך גענומען די איניציאטיווע צוזויפיהרען ביידע צדדים א'יף שלום. הגם דער כח איז אויף דער זייט פון דער געזעלשאפטליכער ביורא, איז די לעצטע איינגעגאנגען אויף צונויפקניפען אונטערהאנדלונגען. דער רב אבער האט זיך דערפון ענטזאגט, אונטער'ן מאטיוו אז ער קען נישט קומען צו קיין זיצונג, נאר אויב מען וויל רעדען וועגען שלום, זאל מען קומען צו איהם. אזוי האט ערקלערט איינער א משולח, יצחק פינקעלשטיין, און צוגעגעבען, אז דער רב ליידעט פון קרענקליכער זעלבסט־ליבע און קען נישט מוחל זיין אויף זיינע קאפריזען. ס'הייסט, זאל אונטערגעהן די עדה מיט דער קהלה איינאיינעם, אבי די רבנ'ישע קאפריזען זאלען בעפרידיגט ווערען.

דער אפואן פונ'ם רב צו מאכען שלום אין דער איצטיגער לאגע, ווען די בעפעלקערונג לעבט אין שפאנונג פון קאמף און אויפרעגונג— האט ארויסגערופען א פיינליכען איינדרוק אין דער גאנצער געגענד. זיינע תירוצים, זיינע אויסריידען איבערצייגען איצט קיינעם נישט און דער פארשטעהענדער צוזאמענפאהר פון די יודישע געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס וועט האבען צו משפט'ן דעם רב צירעלסאנ'ס מעשים. אונטער דעם מאנטעל פון א רודף־שלום, וועבט ער אינטריגעס און פלאנען אריינצופיהרען די יודישע עדה אינ'ם אלטען קהל־שטיבעל, מיט א בעל־טאקסע און מיט 39 מלקות.

מ. ליבערמאן.

צוקונפט פון יודען אין אמעריקא

פון
ד"ר חיים זשיטלאָווסקי

דער אָפּטימיזם, דער „בטחון"־מענש, זעהט אין דער צוקונפט די פערווירקליכונג פון זיינע אידעאַלען. זיין „שכל־בעטראַכט" ווערט אין דעם פאַל דיריגירט פון זיין „האַרצענס־בעגעהר". דער פעסימיסט אָבער זעהט אין זיין צוקונפט דעם חורבן פון זיינע אידעאַלען. אויך ביי איהם ווערט דער „שכל־בעטראַכט" געפיהרט פון דעם קראַנקהאַפטען ווילען צו זעהען אַלץ שוואַרץ אין שוואַרץ. אַזוי אַרום קאָן קיין מענש זיך נישט בעפרייען פון דעם סוביעקטיווען ווילענס־מאָמענט, וואָס שטעלט אַוועק אַ חשד און ספק אַלע פלומרשט־אָביעקטיווע חשבונות וועגען דער „מעגליכער" אָדער „אונפערמיידלעכער" צוקונפט.

איך בין, — אַ דאַנק זיין ליבען נאָמען, — אַ „בטחון"־מענש. איך גלויב באמונה שלמה, אַז סוף־כל־סוף מוז אומעטום טריאומפירען דער מענשליכער שכל און דער מענשליכער יושר, און דוקא אַזוי, ווי איך פערשטעה זייער ביידענס פאָדערונגען. און דערצו איז מיר, — אויך אַ דאַנק זיין ליבען נאָמען, — ענטפלעקט געוואָרען דער אויבעראָנגענומערקטער „סוד כל הסודות" פון אַלע אַזוי־אָנגערופענע אָביעקטיווע היסטאָרישע פראָגנאָזען. איז — ווען מיר פערווילט זיך וואַרפען אַ בליק אין דער צוקונפט, חויב איך לכתחילה אָן מיט דער פאָרמולירונג פון דעם, וואָס איך וויל, אַז איהר זאָל געשעהן. וואָס איך מוז ווילען, לויט מיין נאַנצען מענשליך־יודישען מהות. און ערשט דערנאָך, ווען איך ווייס, וואָס איך וויל, בעטראַכט איך די ווירקליכקייט, די קרעפטען, וואָס הערשען אין איהר, און זוך אויסצוגעפינען, וועלכע קרעפטען פון דער רעאַלער וועלט פיהרען צו דער פערווירקליכונג פון דעם געוואונשענעם רעזולטאַט און וועלכע שטעהען איהם אין וועג, כדי איך זאָל קלאָר ווערען, וועלכע קרעפטען מען דאַרף אונטערשטיצען, וועלכע מען מוז בעקעמפען און, אפשר אויך, וועלכע נייע קרעפטען מוזען אַרויסגערופען ווערען אין לעבען. און זיי, — אָט די דאָזיגע נייע קרעפטען, — מוז מען קאָנען אַרויסרופען אין לעבען, ווען מען נויטיגט זיך אין זיי. ווייל, אַז נישט, פון וואַנען אַנדערש וועלען טריאומפירען דער שכל און דער יושר? גאָאיוו, — אַ יאָ? און — זאָל אונז זיין צו געזונד די דאָזיגע גאַאיוויטעט!

געוויס מוז איך מודה זיין, אַז אויך דער אָביעקטיווער אָפּשאַץ פון די פּאָזיטיווע און נעגאַטיווע טענדענצען אין דער רעאַלער וועלט, דער אָפּשאַץ פון זייער אָביעקטיווער קראַפט און וואָג, קאָן אויך נישט געמאַכט ווערען גאַנץ ריין פון פערבאָרגענע אונבעוואוסטזיניגע ווילענישען און בעגעהרען. אָבער — וואָס ווילט איהר? אַנדערש קאָן עס נישט זיין מיט דער מענשליכער דערקענטניש. זוכענדיג דעם ריינעם אמת, ברענגט דער מענש תמיד אַרויס דאָס, וואָס ער איז געצוואונגען צו ווילען, און דאָס, וואָס ער איז געצוואונגען צו דענקען. און אויב ער איז באמת געצוואונגען דערצו אַזוי, אַז ער קאָן נישט אַנדערש — נישט אַנדערש וועלען און נישט אַנדערש דענקען, — איז דאָס טאַקע פאַר איהם דער ריינסטער אמת. און אויב אַ סך מענשען האָבען דעם זעלבינען אמת און ווי נעהמען זיך, „אין איינעם, נישט געשראָקען זיך פאַר קיינעם" צו קעמפען פאַר איהם אין לעבען, ווערט אָט דער אמת אַליין אַ היסטאָרישער כח, וואָס פלעכט זיך אַריין אין דעם געפלעכט פון די פערשידענע רעאַלע טענדענצען און ציהט דאָס לעבען אין זיין ריכטונג מיט אַ שטאַרקערער אָדער שוואַכערער קראַפט.

ובכן איז אונזער ערשטע פראַגע: וואָס זאָל זיין די צוקונפט פון אונזער פאָלק אין אַמעריקאַ, צו וועלכע מיר זאָלען בעוואוסטזיניג שטרעבען? און מיין ענטפער איז: דאָס זאָל זיין די פראָגרעסיוו־נאַציאָנאַלע ווידערבעלעבונג פון אונזער פאָלק אויף די יסודות פון אַרבייט בכלל און ערד־אַרבייט בפרט; פון וועלטליכקייט און אייראָפּעאישער קולטור אין דער יודישער שפראַך, — פון איינענע יודישע אויטאָנאָמיע וואו־דראַיאָנען מיט אַנ'איינענער דאָרפישער בעפעלקערונג; פון שטענדיגען קאָנטאַקט און נאַציאָנאַל־קולטורעלער מיטאַרבייט מיט אונזער פאָלק אין די אַנדערע לענדער, כדי אונזער נאַציאָנאַלער לעבען זאָל אומעטום איבערגעבויט ווערען אויף די זעלבע יסודות.

און איצטער קומט אַ צווייטע פראַגע: איז אַזאַ צוקונפט מעגליך אין אַמעריקאַ? זענען פאַראַן אין אונזער לעבען טענדענצען, וואָס פיהרען צו איהר? איך זאָג: אַזאַ צוקונפט איז מעגליך, אַזעלכע טענדענצען זענען דאָ, און זייער קראַפט איז געוואַלטיג גרויס, הגם נישט אַלע האָבען זיך שוין קלאָר אַרויסגעוויזען און נישט אַלע האָבען אַרויסגעבראַכט זייער ווירקונג אויף די בעוואוסטזיניגע שטרעבונגען פון אונזער ענטוויקלונג.

קודם האָבען מיר אין זינען די געוואַלטיגע טענדענץ, וואָס הויבט אָן הערשען אומעטום אין דער פראָגרעסיווער וועלט, אויף דעם פעלד פון דעם עקאָנאָמישען לעבען. דאָס איז די טענדענץ, וואָס דריקט זיך בולט אויס אין דעם נעאָ־קאַפּיטאַליזם אין אייראָפּאַ און אַמעריקאַ — און אין דעם סאָציאַליזם אין רוסלאַנד. דאָס איז דער אונגעהויערער אומפּעט, מיט וועלכען די פראָגרעסיווע מענשהייט וויל פטור ווערען פון דעם קלענערען און מיטעלערען קרעמער און הענדלער. אָט די טענדענץ, וועלכע קיין קראַפט קאָן נישט אָפּשטעלען, וואָס רייסט זיך אַריין מיט אַזאַ ברויזענדיגער ענערגיע אין אונזער היינטיגען אַמעריקאַנישען לעבען, וועט אויך אונז צווינגען איבערצובויען אונזער סאָציאַלען אָרגאַניזם, וואָס בעשטעהט דער עיקר פון קרעמער און פערמיטלער. מיר ווערען שוין נעדצוואונגען דאָס צו טון אין מזרח־אייראָפּאַ. מיר וועלען מוזען ווערען עקאָנאָמיש אונאָפּהענגיג פון דער נישט־יודישער וועלט, ווייל אַז נישט, וועט זי אונז פשוט אויסהונגערן. און עקאָנאָמיש אונאָפּהענגיג פון דער נישט־יודישער וועלט קאָנען מיר ווערען נאָר דעמאָלסט, ווען מיר וועלען ווערען אָפּהענגיג דירעקט פון גאָטס רייכער נאַטור, פון דער ערד.

די אָרגאַניזירונג פון דעם יודישען פאָלק איז דעריבער אַ בעשלוס פון דער מאָדערנער אַלוועלטליכער געשיכטע, און זי וועט נישט מאַכען קיין אויסנאַהם פאַר די פיר מיליאָן יודען אין אַמעריקאַ. די קרעפטען אָבער, וואָס טרייבען צו אונזער אָרגאַניזירונג, טרייבען אויך צו אונזער נאַציאָנאַליזירונג. דער מאָדערנער נעאָ־קאַפּיטאַליזם, פּונקט ווי דער מאָדערנער סאָציאַליזם, האָבען שוין ביידע אָפּגעטרייסעלט פון זיך דעם שטויב פון דעם אַלטען קאָסמאָפּאָליטיזם און דעם אַלטען אַנטי־נאַציאָנאַליזם. זיי זענען ביידע געוואָרען וואָרצעלהאַפט נאַציאָנאַל. דער סאָציאַליזם — מעהר צום גוטען, צו דעם אינטערנאַציאָנאַלען דרך־ארץ פאַר יעדער נאַציאָנאַליטעט. און דער נעאָ־קאַפּיטאַליזם מעהר צום שלעכטען: צו דעם שאָוויניסטישען קאַמף פאַר דעם אייגענעם נאַציאָנאַלען פאָרטייל. אין מערב־אייראָפּאַ און אַמעריקאַ האָבען מיר דערווייל צו טון מיט דער נעאָ־קאַפּיטאַליזם, וואָס צווינגט די איינצעלנע פעלקער צו קעמפען אַ ביטערען קאַמף פאַר זייערע פּאָזיציעס אויף דעם וועלט־מאַרק און — אין די גרעניצען פון איין שטאַט — פאַר די פּריווילעגירטע פּאָזיציעס פון דעם שטאַטישען לעבען. דער עקאָנאָמישער שטח פון דעם דאָזיגען שטאַטישען לעבען ווערט אַלץ ענגער און ענגער. דערפון — דער מאוים'דיג־אויסגעוואַקסענער אַנטיסעמיטיזם, וואָס שטופּט אונז מיט אַנ'אימפּעט אַרויס פון די שטאַטישע פּאָזיציעס, וואָס טרייבט אונז אין דאָרף [illegible]רייז, אָבער שאַפט אויך איז דער זעלבינער צייט אונזער נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין, אונזער נאַציאָנאַלען עהרען־געפיהל און אונזער זאָרג פאַר'ן נאַציאָנאַלען קיום.

אָט דער נייער אַנטיסעמיטישער דרוק פון דרויסען פערשטאַרקט אין קאָלאָסאַלע מאָסען יענע טענדענץ, וואָס איז אויסגעוואַקסען ביי אונז אַליין אין דער לעצטער צייט פון אונזער אייגענער געשיכטליכער ענטוויקלונג. איך רייד דאָ וועגען דעם שטרעבען אַוועקצושטעלען אונזער נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ אויף די יסודות פון וועלטליכקייט און צו פערזיכערן אונזער קיום־הלאום נישט דורך אַ געמיינשאַפטליכען רעליגיעזען גלויבען, — רעליגיע איז געוואָרען אָדער ווערט אַלץ מעהר אַ ריינע פּריוואַט־זאַך, — נאָר דורך אַ געמיינשאַפטליכען יודישען קולטור־לעבען אין אַן אייגענער שפּראַך.

דאַרף מען נאָך דאָ ווידער אַמאָל אויסרעכענען אָט די אַלע ערשיינונגען, אין וועלכע עס דריקט זיך אַזוי בולט אויס די פערוועלטליכונג פון אונזער נאַציאָנאַלען מהות? עס איז גענוג צו דערמאָהנען, אַז אין ארץ־ישראל און אין רוסלאַנד בויען זיך אויטאָנאָמע יודישע ישובים אויף אַן אָפענטליך־רעכטליכען יסוד; אַז אין מזרח־אייראָפּאַ בויען זיך אינסטיטוציעס פון נאַציאָנאַלע רעכט פאַר יודישע מעוטים און אַז אָט די נייע בנינים ווערען געבויט פאַר אונז, נישט ווי פאַר אָנהענגער פון אַ בעשטימטען גלויבען, נאָר כמעט אומעטום בפירוש ומפורש, ווי פאַר קינדער פון אַ בעשטימטען פאָלק, פון אַ בעשטימטער נאַציאָנאַליטעט.

און אויך דאָ אין אַמעריקאַ קומט פאַר אונזערע אויגען פאָר דער פּראָצעס פון פערוועלטליכען אונזער נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ. ער טרעט שאַרף אַרויס אין אונזערע אָרגאַניזאַציעס, אונזער פּרעסע, אונזער קולטור־לעבען, אין אַ טייל פון אונזערע ערציהונגס־אַנשטאַלטען. דער בולט'סטער אויסדרוק אָבער פון אַזאַ נאַציאָנאַלען לעבען איז אַ לעבען אין דער ספערע פון דער אייגענער גערעדטער שפּראַך. און דעריבער זעהען מיר, אַז אומעטום, וואו דער אויפבוי פון די נייע נאַציאָנאַלע רעכטען און נייע לעבענס־רעכטען קומט פאָר אויף אַ נאָרמאַלען, נאַטירליכען און אָרגאַנישען אופן, איז דער דאָזיגער אויפבוי ענג פערבונדען מיט דער אויסבילדונג און ענטוויקלונג פון דער יודישער שפּראַך. יודיש ווערט פאַקטיש דערהויבען צו דער מדרגה פון דער איין־איינציגער יודישער נאַציאָנאַל־שפּראַך, וועלכע פערבינדעט אַלע יודען פון דער גאַנצער וועלט אין איין איינציגע קולטור־ספערע.

און אַזוי אַרום טרייבען די אַלוועלטליכע און יודישע טענדענצען פון דער רעאַלער וועלט צו די וויכטיגסטע יסודות פון אונזער צוקונפט דאָ אין לאַנד: צו דער אָרגאַניזירונג, דער נאַציאָנאַליזירונג, דער פערוועלטליכונג און דער יודישיזירונג.

נו, — און די ענטקעגען־געזעצטע טענדענצען? געוויס זענען זיי דאָ. און אויך זיי ווירקען מאוים'דיג שטאַרק. אויסצורעכענען זיי אַלע און וואָס מען זאָל טון ענטקעגען זיי — מוז איך איבערלאָזען אויף אַנ'אַנדערש מאָל. דאָ זאָל נאָר דערמאָהנט ווערען די שרעקליכסטע פון זיי. דאָס איז די סטיכיש־ווירקענדיגע ענגלישיזירונג און נישט אַזוי זי, אין זיך גופא, ווי די מיט איהר פערבונדענע אַנטי־יודישיזירונג. דער פאַקטישער אַסימילאַציע־שטראָם רייסט דאָ מיט אַ געוואַלדיגער קראַפט, ווי נאָך קיינמאָל נישט אין אונזער געשיכטע. און נישט נאָר דאָ, נאָר אויך אין די אַנדערע לענדער. און פון אונזער שטאַנדפּונקט איז דאָס נאָר קיין הידוש נישט. וואָס האָט דען אַרויסגערופען דעם נייעם נאַציאָנאַל־פּראָגרעסיווען פעריאָד אין אונזער געשיכטע? אַרויסגערופען האָט איהם דער פאַקט, וואָס די אַלטע רעליגיעזע יסודות פון אונזער נאַציאָנאַלען זיין פאַלען פונאַנדער. אָבער די פּראָדוקטען פון דעם פונאַנדערפאַל דאַרפען דאָך ערגיץ וואו אויפגענומען ווערען. די פּראָגרעסיווע עלעמענטען פון אונזער פאָלק דאָ אין לאַנד, געטריבען פון די טענדענצען, וואָס ליגען אין אונזער איצטיגען געשיכטליכען פעריאָד, האָבען שוין אָנגעהויבען צו גראָבען די אונז נויטיגע שטראָם־בעט: די מאָדערנע קינדער־ערציהונג אין יודיש. אָבער דערווייל איז דאָך דאָס נאָר אַ רינגע, אַן ענגע און פלאַך קאַנאַלכל, וואָס נעהמט אויף אַן־אונבעדייטענדען פּראָצ. פון דעם פונאַנדערפאַל, און דאָרטען, וואו די רינגע איז אַ ביסעלע ברייטער און אַ האָרעלע טיפער, האָבען זיך שוין טאַקע בעקומען וואונדער־שענע, בערוישענדיגע רעזולטאַטען. די גרויסע מאַסען פון דעם פונאַנדערפאַל מוזען זיך אָבער דערווייל טראָגען מיט דעם שטראָם פון אַסימילאַציע.

איז — אָט! זאָלען אַלע יענע, וואָס ווילען די אויבענאָנגעמערקטע צוקונפט, פעראייניגען זיך אין אַנ'אייגענער אָרגאַניזאַציע; זאָלען זיי אַלע „אין איינעם, אין איינעם, נישט געשראָקען זיך פאַר קיינעם" און פאַר קיין זאַך נישט, אַ נעהמען טון זיך, ווי דער סדר איז, פאַר אויסבויען די שטראָם־בעט אין אַזאַ ברייט און אַזאַ טיף, אַז אַלע עלעמענטען פון דעם פונאַנדערפאַל זאָלען קאָנען אַריינגענומען ווערען אין דעם נייעם נאַציאָנאַל־פּראָגרעסיווען שטראָם פון דער יודישער קולטור אין יודיש. און די שרעקליכסטע, די שעדליכסטע געגענטענדענץ, וואָס שטעלט אין סכנה אונזער נאַציאָנאַלען קיום, וועט פּאַראַליזירט ווערען אין איהר ווירקונג, און דעמאָלסט וועט שוין קיין זאַך נישט קאָנען ערנסט אויפהאַלטען דעם פּלאַנמעסיגען אויסבוי פון אונזער צוקונפט.

גרויסע וואונדער
פון דער היינטיגער מעדיצינישער וויסענשאַפט.

פון **א. ד. שטיינמאַן.**

[illegible] וועגען די גרויסע אויפטואונגען פון די וויסענשאַפטען אין אונזער צייט, קומען פריהער פאַר אַלץ אויפ'ן געדאַנק יענע אויפטואונגען, וואָס יעדער איינער קען זעהן. און דעריבער איז קיין וואונדער נישט, וואָס כמעט אַלע וויסען וואָס עס איז אויפגעטון געוואָרען אויף אַזוינע געביטען ווי לופט־פליהעריי, ראַדיאָ־טעלעוויזיע אין עהנליכע זאַכען, און בלויז געצעהלטע מענשען וויסען, אַז אַנדערע וויסענשאַפטען האָבען אויך אויפצוווייזען אויף וואונדערליכע אויפטואונגען.

בעזונדערס איז דאָס דער פאַל מיט דער מעדיצינישער וויסענשאַפט, וואָס קען אויפווייזען אַ גלענצענדען רעקאָרד פון בעזיגען צעהנדליגער קראַנקהייטען און פערלענגערן דאָס לעבען פון מיליאָנען מענשען.

אָט זענען למשל עטליכע פאַקטען:

מיט הונדערט און אפילו נאָך מיט פופציג יאָהר צוריק זענען פאָקען געווען אַ מגפה, וואָס האָט אָפּגעווישט צעהנדליגער טויזענטער מענשען לעבענס אַ יאָהר. פון זינט אָבער די מעדיצינישע וויסענשאַפט האָט אויסגעפונען די אורזאַכען פון פאָקען און אַ אימפונג, וואָס פערהיט פון דער קראַנקהייט זענען פאָקען אַ זעלטענהייט. און נאָר אין די פערוואָרפענסטע געגענדען, וואו עס לעבען די אומוויסענדסטע קען מען נאָך געפינען די קראַנקהייט.

אַלע וויסען, וואָס פאַר חורבנות עס פלעגט און אַמאָליגע צייטען אָנמאַכען די כאָלערע. גאַנצע געטיינדרעם פלעגען אויסשטאַרבען פון דער דאָזיגער מגפה. און מען האָט זיך פון איהר קיינמאָל נישט געקענט אויסהיטען, מחמת מאַטראָזען פלעגען זי פערשלעפען פון איין לאַנד אין אַנדערען. היינט־צו־טאָג איז די כאָלערע נאָך אַ גרעסערע זעלטענהייט ווי פאָקען. און דאָס איז ווידער צו פערדאַנקען דער מעדיצינישער וויסענשאַפט. וואָרים אַ דאַנק דעם וואָס די מעדיצין האָט אויסגעפונען די אורזאַכען פון כאָלערע און ווי אַזוי די דאָזיגע שרעקליכע קראַנקהייט ווערט פערשלעפּט פון איין מדינה אין דער אַנדערער זענען אָנגענומען געוואָרען אַזוינע שטרענגע געזעצען פון סאַניטאַרע קאַראַנטין־אונטערזוכונגען, אַז ווען אפילו עמיצער קומט אויף אַ שיף אָנגעשטעקט מיט דער קראַנקהייט, קען ער זי אָבער נישט איבערגעבען מעהר צו אַנדערע.

נאָך אַ קראַנקהייט וואָס פלעגט אַוועקליי־גען מיליאָנען נפשות, בעזונדער צווישען קינדער, איז געווען דיפטעריט. היינט־צו־טאָג איז אויך דיפטעריט שוין כמעט אינגאַנצען בעזיגט געוואָרען, אַ דאַנק די מעדיצינישע הייל־מיטלען און פערהיטונגס־מיטלען.

דאָס זעלביגע קען געזאָגט ווערען וועגען שקאַרלאַטינע, מאָזלען, קרופּ, און עהנליכע קראַנקהייטען וואָס האָבען אַמאָל געפלעגט ממית'ן מיליאָנען קינדער אַ יאָהר און היינט־צו־טאָג זענען זיי ווי אָפּגעשטעלט.

איינע פון די געפעהרליכסטע קראַנקהייטען פאַר דערוואַקסענע איז ביז נישט לאַנג צוריק געווען די צוקער־קראַנקהייט. היינט צו־טאָג ווערט די קראַנקהייט בעהאַנדעלט מיט אינסולין און אַ צוגעפּאַסטער דיעטע. אויך רעמאַטיזם איז אַמאָל בעטראַכט געוואָרען פאַר אַנ'אומהיילבאַרע קראַנקהייט. די היינטיגע מעדיצין האָט אָבער פעסטגעשטעלט, אַז עס איז נישטאָ אַזאַ אַלגעמיינע קראַנקהייט, ווי רעמאַטיזם. נאָר יעדער פאַל מוז בעהאַנדעלט ווערען בעזונדער. וואָרים די רומאַטישע ווייטאָגען ווערען אַרויסגערופען פון פערשידענע אַנדערע אורזאַכען. זוכט מען טאַקע אויס די אורזאַך וואָס ברענגט צו די ווייטאָגען און מען זוכט זי צו היילען איז גאַנץ אָפט איז די בעהאַנדלונג ערפאָלגרייך.

אַמאָליגע צייטען האָט מען פערקיהלונגען נישט געשעצט קיין גרויס אויפמערקזאַמקייט. מען האָט געוואוסט, אַז מען איז פערקיהלט און מען מוז ליידען ביז די פערקיהלונג וועט פאַראיבער. אויך האָט מען זיך איינגערעדט, אַז אַלע פערקיהלונגען קומען פאַר פון צוג־ווינטען. היינט־צו־טאָג ווייס שוין אָבער די דאָקטאָרים, אַז הגם מען קען אַמאָל קריגען אַ פערקיהלונג פון אַ צוג־ווינט אויך, ווערט זי אָבער אַ סך מאָל מעהר אַרויסגערופען פון אַ שלעכטער דיעטע, אָדער דערפון, וואָס מען נעהמט זיך אָן פון אַנדערע. אַ סך מאָל פערקיהלט מען זיך דערפאַר, ווייל מען וויל זיך אויסהיטען פון פערקיהלונג, דאָס הייסט, ווען מען פּעלצט זיך צופיל. אָדער ווען מען דעקט זיך איין מיט צופיל בעטגעוואַנד. און ווען עמיצער האָט אַ קאַטאַר, קורירט מען איהם היינט מעהר מיט רוה, געזונט שלאָף און אַ דיעטע אײדער מיט מעדיצינען און באַבסקע רפואות.

מיר האָבען ביז אַהער עטליכע מאָל דערמאָהנט די דיעטע. אָבער אויך אויף דעם געביט האָט די מעדיצין אין די לעצטע יאָהרען זעהר פיל אויפגעטון. איצטער ווייס מען שוין, אַז עס איז נישט פאַרהאַן איין דיעטע, וואָס זאָל זיין גוט פאַר אַלעמען. וואָס פאַר איינעם איז גוט צו עסען, קען זיין שלעכט פאַר אַ צווייטען. ביים פערשרייבען אַ דיעטע, רעכענט זיך דעריבער דער היינטיגער דאָקטאָר מיט'ן צושטאַנד פון יעדען פּאַציענט בעזונדער.

אַ געוואַלטיגער פאָרטשריט איז געמאַכט געוואָרען אין דער כירורגיע. אַנ'אָפּעראַציע היינט־צו־טאָג איז כמעט אַ שפּילעכעל לגבי דעם, וואָס זי פלעגט זיין אַמאָל. אַ סך איז דאָ צו פערדאַנקען די פערבעסערטע אַנטיסעפּטישע מיטלען, וואָס מיר פערמאָגען היינט. אָבער דעם גרעסטען קרעדיט פערדינען די כירורגען. וואָרום, וואָס אַ היינטיגער כירורג קען, דאָס האָט דער כירורג פון פאַר פופציג יאָהרען אפילו נישט געקענט חלומ'ן.

אַזוי, למשל, שרעקט זיך שוין היינט כמעט קיינער נישט פאַר קיין אָפּעראַציע אויף אַפּענדיציט. און מיט רעכט, ווייל מיט'ן אויסנאַהם פון פערלאָזטע פאַלען ראַטעוועט מען היינט־צו־טאָג ממש דאָס לעבען פון די, וואָס ליידען אויף אַפּענדיציט דורך אַנ'אָפּעראַציע.

די מאָדערנע אויגען־כירורגיע האָט אויסגעבעסערט די ראיה פון די אויגען און גאַנץ אָפט ראַטעוועט זי פון בלינד ווערען. פאַקטיש קען מען היינט כמעט צוקומען מיט'ן מעסער צו אַלע טיילען פון מענשליכען קערפּער.

דעם גרעסטען פאָרטשריט אפשר האָט די מעדיצינישע וויסענשאַפט געמאַכט אויף אַזוינע געביטען, פון וועלכע דער אַלגעמיינער עולם האָט נאָר קיין בעגריף נישט.

אַזוי, למשל, האָט די מעדיצינישע פאָרשונג שוין געבראַכט צו אַזאַ „וואונדער", ווי בעשאַפען אַ זשאַבע אָהן דער הילף פון אַ פאָטער. אָדער זי קען דערהאַלטען ביים לעבען דאָס האַרץ פון אַנ'עוף צעהן יאָהר און מעהר.

זעהר פיל איז אויפגעטון געוואָרען אויפ'ן געביט פון דיאַגנאָז. אודאי זענען נאָך פאַראַן אַ סך קראַנקהייטען, וואָס די מעדיצין האָט נאָך נישט געפונען זייערע אורזאַכען און ממילא קען מען פאַר זיי אויך קיין רפואה נישט קריגען. אָבער די מעדיקער, ווי אַלע אַנדערע וויסענשאַפטסלייט פערצווייפלען נישט. זיי וויסען, אַז פּונקט ווי מען האָט געפונען די אורזאַכען פון אַנדערע חולאת'ן, וועט מען מיט דער צייט אויך ענטדעקען די סבות פון די, וועגען וועלכע מען ווייס איצט נאָך גאָר נישט. און די ווייטערדיגע פאָרשונג אויף דעם געביט געהט טאַקע אָן מיט'ן גרעסטען עקשנות און ממש מיט מסירת נפש.

וועלכע פראפעסיעס

וועלען אונטערגעהן און וועלכע וועלען מוזען בלייבען,

פון קלארא לעווין.

מיליאנען מענשען זענען פערטון אין טאג־טעגליכער שווערער הארעוואניע. עס זענען דא אהן א שיעור ארבייטען, וועלכע זענען נאר־וואס אויסגעוואקסען, וועגען וועלכע אונזערע זיידעס האבען נישט געוואוסט און אונזערע קינדס־קינדער וועלען, קען זיין, נישט וויסען. ווייל מענשליכע טעטיגקייטען און אזעלכע, אהן וועלכע מען קען, דאכט זיך, נישט אויסקומען, שטארבען אומבעמערקט אפ און אנדערע ווערען געבוירען אויף זייער ארט.

אָליווער לאַרוש, דער בעריהמטער דענקער און געלעהרטער, רעכענט אויס אין אן ארטיקעל א רייה בעשעפטיגונגען, וועלכע וועלען מוזען בלייבען אזוי לאנג, ווי די וועלט וועט האבען א קיום.

בעקליידען מענשען און געבען זיי א דאך איבער׳ן קאפ, איז אזוי אלט ווי דער חומש און האט אלע אויסזיכטען צו פערבלייבען עד סוף כל הדורות. די הייזער אין דער צוקונפט וועלען אפשר זיין בעקוועמער, גערוימער, ביליגער. אויך די קליידונג וועט זיך אפשר ענדערען און ווערען ארטיסטישער, בעזונדערס די קליידונג פון מענער.

ער שטעלט זיך פאר, אז מיט דער צייט וועלען פרויען נעמען אלץ א טעטיגערען אנטייל אין ארכיטעקטור און אז זיי וועלען זיכער איבערנעמען דעם קאנטראל איבער דער קליידער־אינדוסטריע. אבער אויף דעם טייל פון זיין נביאות בעשטעהט ער נישט אזוי שטארק. איין זאך איז נאר זיכער — סאי הייזער און סיי קליידער וועלען מוזען זיין. ער גאראנטירט די שניידערס אן אייביגע בעשעפטיגונג.

און אייביג ביז׳ן לעצטען פונק לעבען אויף אונזער פלאנעט, וועלען מענשען בעארבייטען די ערד. ערד־ארבייט האט זיך אנגעהויבען אין גאר אור־אלטע צייטען און זי וועט פערבלייבען ביז די זון וועט אפגעקיהלט ווערען. יעדע נאהרונג מוז קומען פון דער ערד, איינזאפענדיג אין זיך די קראפט פון דער זון.

אונזער גאנצע ענערגיע האבען מיר צו פערדאנקען דער זון, אבער די דאזיגע זון־קראפט קענען מיר בעקומען נאר פון דער איבערפלאך פון דער ערד.

ערד־ארבייט וועט דערפאר לעבען אזוי לאנג ווי די ערד.

געזעצען פון ערד־אייגענטום און פון דעם רעכט זי צו בעארבייטען וועלען זיך מסתמא גרינגער ליך בייטען אין דער צוקונפט. אין אונזער צייט האבען די קינדער פון דער ערד כמעט קיין רעכט נישט צו שטעהן אויף איהר, סיידען זיי בעצאהלען פאר דער פריווילעגיע.

וועלכע נאך בעשעפטיגונגען זענען פארהאן, וועלכע זאלען זיין אזוי בעשטענדיג ווי די וועלכע מיר האבען נאר־וואס אנגערופען?

פריהער פאר אלץ — דער מענשליכער פערקעהר.

אמאל פלעגט עס געטון ווערען פון מענשליכע מוסקולען, דערנאך פון פערד אדער אנדערע חיות און איצט — פון מאשינען.

די טראנספארט־מיטלען וועלען זיכער וואקסען און ענטוויקלען זיך.

מענשען מוזען זיך בעוועגען, וואנדערן פון איין לאנד אין אנדערן און ענטדעקן נייע ווינקלען פון דער ערד.

מענשען מוזען אויך האבען בעציהונגען איינער מיט׳ן אנדערען. זיי מוזען רעדען.

אין פאר־היסטארישע צייטען פלעגט מען זיך צונויפרעדען דורך אונבעשטימטע קלאנגען, וועלכע האבען זיך דערנאך פערוואנדעלט אין א שפראך. די שפראך, ווידער, איז זיך דערנאך צופאלען אין א סך שפראכען, ליידער צופיל שפראכען. פון זיי זענען אויסגעוואקסען ליטעראטורען. און זיי זענען געווארען נישט קיין קלענערע בעדערפעניש אפשר ווי דער מענשליכער געשפרעך. און כאטש ליטעראטור איז נישט אזוי אלט ווי אנדערע מענשליכע טעטיגקייטען, האפט פונדעסטוועגען אליווער לארוש (קען זיין, ווייל ער איז אליין א ליטעראט), אז זי וועט דויערען אייביג.

און אייביג שטעלט ער זיך פאר, וועלען מענשען ארבייטען אין לאבאראטאריעס און זוכען צו דערגרונטעווען די סודות פון דער נאטור.

אזוי לאנג ווי מיר האבען קערפערס, וועלכע האבען א טבע קראנק צו ווערען, מוז זיין א פראפעסיע, וואס זאל זיי היילען.

אליווער לארוש האפט נאר, אז אין דער צוקונפט וועלען זיך די דאקטוירים איינלערנען צו פערהיטען מענשען פון קראנקהייטען, אנשטאט זיי זאלען דארפען היילען קראנקע. און אומגליקס־פאלען, כאטש זיי וועלען אומפערמיידליך געשעהן אויך אין דער צוקונפט, וועלען אבער נישט פעראורזאכט ווערען מיט א כיון.

אין אונזערע צייטען ליידען מיר קאטאסטראפען צוליב מענשליכער לוספערייע אדער אומפעראנטווארטליכקייט אדער שלעכט אויסגעטייטשטער „נאבעלקייט“, ווי, למשל, אין מלחמה, ווען מען שיקט בעוואוסטזיניג מענשען צו שטארבען אדער צו ווערען קאליקעס.

מלחמה געהערט אויך צום טיפען אלטערטום, אבער אליווער לארוש איז אן אפטימיסט און גלויבט, אז מיר זאגען אפ׳ן וועג צום אלוועלטליכען פרידען.

וועגען די בעשעפטיגונגען פון פרויען, האט לארוש צו זאגען פאלגענדעס:

קינדער־ערציהונג איז שטענדיג געווען און וועט שטענדיג בלייבען די ספעציעלע אויפגאבע פון פרויען.

א פרוי איז נעהנטער צו דער נשמה פון קינד, ווי א מאן, ווייל זי אליין איז מעהרוועניגער א קינד. אויפ׳ן געביט פון קינדער־ערציהונג קען דער מאן מיט איהר נישט קאנקורירען.

וואס איז שייך הויז־ווירטשאפט, איז שווער פאראויסצוזאגען, אויף וואס פאר אן׳אופן דאס וועט בעווארנט ווערען אין דער צוקונפט. ער מיינט אבער, אז נישט קוקענדיג אויף אלע עקספערימענטען מיט קאאפעראטיווער ווירטשאפט, וועט די פרוי דאך פערבלייבען אייביג א באלעבאסטע.

צו פינאנצען האבען פרויען דערווייל אויסגעוויזען א קנאפען אינטערעס. זעהר זעלטען, אז זיי זאלען שפעקולירען אויף דער בערזע, און ס׳איז גלייכער אזוי, זאגט לארוש. דאס לעבען איז צו קורץ און עס איז פארהאן צופיל נוצליכע ארבייט צו טון, אז מען זאל עס פערברויכען אויף ריזיקאלישע שפעקולאציעס.

אזוי לאנג, ווי עס עקזיסטירט פריוואטע אייגענטום און נעהמט איבער בירושה פון דור צו דור, וועלען מוזען זיין אדוואקאטען, וואס זאלען העלפען בעשיצען דאס אייגענטום. אבער פריוואט־אייגענטום איז נישט קיין אייביגע אינסטיטוציע, פריהער צי שפעטער וועט זי מוזען אונטערגעהן.

די אונטערשטע שורה: וועלכע פראפעסיעס וועלען מוזען אונטערגעהן? גיט דערויף סער אליווער לארוש אזא ענטפער:

נעהמט דורך א גאס, וועלכע איז פול מיט געשעפטען. קוקט זיך איין אין די שויפענסטער און בעמערקט, וועלכע אויסגעשטעלטע זאכען זענען נוצליך פאר דער מענשהייט און וועלכע זענען ווערטלאז, ארויסגערופען בלויז פון דעם קאפריז פון דער מינוט. אט די אומנוצליכע זאכען וועלען מיט דער צייט ארויספאלען. מען וועט זיי אויפהערען מאכען און מען וועט גארנישט בעמערקען, אז זיי פעהלען אפילו.

דאס מיינט נישט, אז מענשען קענען זיך בעגנוגענען דערמיט, וואס זיי שטעלען צופרידען זייערע עלעמענטארע בעדערפענישען.

מענשען האבען א בעדערפעניש אין שעהנקייט. אבער די טויזענטער אומנוצליכע ארטיקלען וואס ווערען ארויסגעווארפען אויפ׳ן מארק, זענען גאר נישט שעהן. זיי רייצען בלויז מיט נייקייט און דערמיט, וואס זיי קאסטען טייער, האט דער עולם דרך ארץ און קויפט זי אפילו, ווען מען דארף זי נישט. דעם פרינציפ ווייסט מען, ברוך השם, אין געשעפטליכען לעבען.

דאס לעבען איז נישט פשוט און נישט גלאט. עס איז פערפלאנטערט, און מיר אליין זענען אין דעם פלאנטער. אבער אמאל איז גוט זיך צו איבערצייגען, וועלכע פעדים אין דעם פלאנטער זענען שטארק און אייביג און וועלכע זענען שוואך און וועלען זיך גיך איבעררייסען.

וואס איז דער חילוק?

(שטיפעריי)

פון ב. קאווענער.

פרעגט מיך א יונגערמאן:

„וואס איז דער חילוק, צי אייער געליבטע הייסט חנה, אדער אנ׳אנדער נאמען?“

דער עיקר איז דאך די געליבטע, נישט דער נאמען.

א געליבטע אהן א נאמען, מאכט נישט אויס; אבער א נאמען אהן א געליבטע, איז גארנישט מיט גארנישט.

א וייפען־בלאז, א שאטען פון א שאטען; א נעכטיגער טאג!

הקיצור, די געליבטע איז אלץ און דער נאמען איז גארנישט: האט עס גוט און זינען.

איצטער הויבען מיר ערשט אן:

געהאט האב איך אמאל, נישט איצטער געדאכט, א בעקאנט ווייבעל, דאס איז געווען דער מאלט, ווען איך האב נאך נישט פערשטאנען דאס גרויס געפאהר, וואס עס שטעקט אין פערהייראטען לעבען. איך בין נאך געווען, קען מען זאגען, נאאיוו, ווי אנ׳ערשט געבוירען קינד, און זי, דאס ווייבעל, איז שוין געווען, קען מען זאגען, א שטיקעל אלמנה׳לע; אלזא, נישט קיין גרינגע אין פאמיליען־לעבען.

חנה, האט זי געהייסען. פארוואס דוקא חנה?

— ווייס איך נישט.

זאגען אייך, אז דאס גאנצע חנה איז אלט געווען א יאהר 26, איז נישט נויטיג. ס׳איז רעכט, אז איהר זאלט עס נישט וויסען. וואס מאכט דען אויס, צעהן יאהר מעהר, אדער צעהן יאהר וויניגער? נישט אויף די יאהרען האלט זיך די פרוי.

די פרוי האלט זיך אויף איהר בלוט, אויף דעם גלאנץ פון איהרע אויגען, אויף דעם ווילען צום לעבען.

אויב דאס בלוט זידט ווי פייער: אויב דער גלאנץ פון איהרע אויגען שטראהלט מיט פערלאנגען און אויב דער ווילען צום לעבען איז איינגעפלאנצט אין איהר, שפילען צעהן אדער פופצעהן יאהר נישט קיין גרויסע ראלע.

בין איך געווען, הייסט עס, מיט דער דאזיגער ווייבעל זעהר גוט בעקאנט; בעסער קאן שוין נישט זיין.

עס האט שוין קיין סך נישט געפעהלט, מיר זאלען חתונה האבען; אויב נישט אויף אלעמאל, איז כאטש אויף א קורצע צייט.

דערנאך האבען מיר אפגעמאכט:

מיר זאלען אביסעל אפווארטען, זעהן וואס „די צייט וועט ברענגען“.

האבען מיר געווארט און געווארט און דערווייל זיך אביסעל געליבט, זיך געקושט צו קאפיטשקעס, אזוי לאנג און אזוי ברייט, ביז עס איז געבליבען: מיר זאלען דאך חתונה האבען.

אבער ווען עס איז געקומען צו דער אונטערשטער שורה, האט זי מיר געלאזט וויסען, אז זי וויל נאך נישט ווערען קיין מוטער פון דריי אדער פיר אדער פינף קינדער. זי האט נישט קיין צייט צו די זאכען. זי וועט בעסער לעזען גוטע ביכער, אדער געהן אין טעאטער.

איז גארנישט געווארען פון אונזער ליבע.

דאס קאפיטשקע פערגעניגען, וואס מיר האבען געהאט אריינגעכאפט, איז געווען פערפאלען.

מיט איינמאל איז זי נישט געווארען — נעלם געווארען.

אין א שענעם פריהלינגס־טאג, ווען די זון עפענט די ערשטע רויזען, ווען די ווינטלעך וועקען אויף די ערשטע גראזען, בין איך ארויסגעפאהרען אויף א דאטשע, אויסגעפינען מיין געליבטע, דאס יונגע אלמנה׳לע.

צוויי טעג מיט צוויי נעכט האט געדויערט ביז כ׳האב זי אויסגעפונען.

איך האב געבלאנדזשעט פון טיר צו טיר. טירען עפענען זיך, קעפ בעווייזען זיך, פרויען־קעפ, מענער־קעפ. איך פרעג אויף חנה׳ן, אזא און אזא ווייבעל, אנ׳אלמנה׳לע, א יונגע, האט ברוינע אויגען, גרויסע אויגען, טיפע אויגען, פאר׳־חלום׳טע אויגען מיט לייבענשאפטליכע פייערען אין זיי — קוועטשען אלע מיט די פלייצעס, קוקען אויף מיר, ווי אויף א משוגענעם, לאכען, מאכען חוזק. אבער איך טו זיך מיינס: איך קלאפ אין די טירען.

און אט בעווייזט זיך א בלאנדער קאפ פון א בלאנד ווייבעל און זי פרעגט מיך:

— איהר זוכט אודאי א געליבטע?

— יא, — זאג איך — א געליבטע.

— אין דעם הויז איז נישטא אזא ווי איהר זוכט; אבער איהר קענט קריגען אנ׳אנדערע. אזא מאנסביל ווי איהר, האט נישט קיין זארג. אויב איהר ווילט, קען איך זיין אייער חנה.

בעטראכט איך מיט ביידע אויגען דאס בלאנדע ווייבעל פון אויבען ביז אראפ, איין מאל און נאך אמאל און א דריטען מאל און איך ענטפער:

— עס איז מיר נישט קיין חילוק; א געליבטע איז א געליבטע. וואו שטעהט עס געשריבען, אז זי מוז דוקא הייסען חנה?

צושמייכעלט זיך דאס ווייבעל מיט זיבעציגע שמייכלען, מיט חן און ווייסע צייהן און דער בלאנדער קאפ גלאנצט אין דער זון, ווי גאלד און זי פרעגט ווייטער:

— איז אייך, הייסט עס, נישט קיין חילוק, חנה אדער אנ׳אנדערע.

— ניין, זאג איך — ס׳איז מיר נישט קיין חילוק. איך לעב בלאנדע אויך. אין די זאכען בין איך נישט קיין גרויסער איבערקלייבער.

האט זי מיר געהייסען זיצען און מיך מכבד געווען מיט וויין און מיט ניס און מיט ווייטרויבען. דערנאך האט זי גענומען רעדען צו מיר זעהר פריינדליך, דערנאך האט זי זיך אוועקגעזעצט נעבען מיר און זיך צוגערוקט אזוי נאהנט, אז זי האט מיך אויש ארונטערגעשטופט פון שטול.

האב איך איהר געזאגט:

— אזוי ווי איין שטול איז פאר אונז ווינציג, און זיצען אויף א בעזונדער שטול ווילט איהר נישט, איז די גלייכסטע זאך, אז איהר זאלט זיך זעצען ביי מיר אויפ׳ן שויס.

האט זי זיך געזעצט ביי מיר אויפ׳ן שויס און מיר געלאזט וויסען, אז איהר מאן איז אין באסטאן. ער וועט זיך דארט זוימען פיר וואכען. און זי איז איינע אליין, עלענד ווי א שטיין, און איך בין ביי איהר א גוטער גאסט און אז איך דארף זיך נישט איילען. זי וועט מיר מאכען אווענדברויט און נאכ׳ן אווענדברויט וועלען מיר געהט שפאצירען, און דערנאך — אהיים.

האב איך צוגעשטימט.

— — — — — — — — —

אויף דער דריטער וואך האבען מיר זיך ווידער צוקושט. נישט איין מאל, נאר צוואנציג מאל און איך האב איהר געזאגט: „א גוטע נאכט“

— קומט ווידער! — האט זי געשעפטשעט מיט טרעהרען אין קול — קומט ווידער. איהר זענט אנ׳אינטערעסאנטער מענש. איך ליב אזא מענשען.

— ווי רופט מען אייך? — האב איך איהר געפרעגט.

— סאליע!

— גוט נאכט, סאליע!

— גוט נאכט!

אין צוויי חדשים ארום פאלט מיר איין: מען דארף געהן זעהן, וואס סאליע מאכט, צי איז זי נאך אזוי עלענד, ווי דעמאלט, אדער איהר מאן איז שוין דא צוריק פון באסטאן?

איך קום אהין — אויס סאליע!

איך געפין זיך אין א גרויס הויז; קלאפ אין די טירען, מענשען בעווייזען זיך, פרעגען מיך וואס איך וויל; אנדערע האבען מורא, אפשר א גנב?

איך בערוהיג זיי:

— איך זוך א סאליע׳ן, א בלאנדע ווייבעל, א חנ׳עוודיגע, א לאכעדיגע, א שעהנע.

טרעף איך אן אנ׳אנדערע. אויך א ווייבעל, א פעטליכע, מיט א גוירעל, א ברונעטע.

— וואוינט דא איינע א סאליע? — פרעג איך בי איהר.

— ניין, וואס איז זי אייערע?

— א שטיקעל געליבטע!

— א געליבטע?

— יא.

— אפשר קאנט איהר ליבען אנ׳אנדערע, וואס הייסט מאניע?

— פארוואס נישט? ס׳איז מיר נישט קיין חילוק. וואו שטעהט עס געשריבען, אז א געליבטע דארף דוקא הייסען סאליע? מאניע איז אויך א שענער נאמען — — — — — — — — — — — — — —

איצטער האב איך שוין א פירטע. מאניע הייסט זי.

וואס איז דער חילוק?

אכטונג ווירטינס!

פון די אלע קאקאס־פוטער
וואס איז דא גאר אלערליי,
איז דאך „העמא“ די געשמאקסטע
און די טייערסטע פון זיי.

אלע לאדזער גוטע ווירטינס
נעהמען זאלט איהר עס אין זינען
אז די „העמא“ און „קאקאמא“
מוז זיך שטענדיג ביי אייך געפינען

„העמא“ איז דאך גוט צו פרעגלען
און אויך קאכען קען מען אלץ
„העמא“ בעסער איז ווי פוטער
בעסער ווי געגוזען־שמאלץ.

„העמא“ און „קאקאמא“ זענען
זעלטען כשר אן אנטיק
אונטער פאביאניצער רב׳ס אויפזיכט
שטעהט זי שטענדיג די פאבריק.

ר׳ מענדעל אלטער אט דער גאון
דארף געווים נישט קיין רעקלאמע
ער איז דעם גערער רבינ׳ס ברוד ער
ווייסען אלע דאך מ. תמא.

ס׳איז די פירמע א בעריהמטע
הערן איינהארן און פון
דער קאנטאר פון זיי געפינט זיך
לאדז, ווילקא נומער 9.

595

צום זומער־סעזאן
— קויפט איהר —
אמביליגסטען
ארטיגע און אויסלענדישע
קאסמעטיק,
פערפומען,
כעמיקאליען
די פרישסטע מינעראל־וואסערן
און אפטייק־סקלאד פון
מאגיסטער־פארמאציע
K. Stock
19 Zawadzka 19
Telefon 41-02.

אכטונג!
ספעציעל פאר אפרייזענדע
אין דארף!
בעזארגט אייך ביי אייער אפרייזע
מיט א שאכטעלע, וואס ענטהאלט
נויטיגע מיטלען אלס שנעל־הילף, ווי:
יאדינע, וואטע, וואלעריאן־טראפען
א. ז. וו. דער פרייז פון די שנעל־
הילף־שאכטעלך איז פון 2 זל. אן.

דאס גנב'ל

סקיצע

פון

ב. י. גאלדשטיין.

די יונגע פישמאנ'ס האבען זיך געצאפעלט אין דער קעלט, וואס האט זיך ווי א וויכער אַרומגעטראגען אין זייער ערשטער היים. א מרה־שחורה, אַנ'אומעט האט זיך פאמעליכען אויסגעצויגען איבער די פיר גרויסע און רחבות'דיגע צימערען און האט פערשלונגען די פרייד און דאס גליק, וואס האט מיט עטליכע וואכען צוריק אהער אריינגעטאנצט לעבעדיג און טאנצענדיג.

ערשט א פאר חדשים, אז די פרישמאנ'ס האבען חתונה־געהאט און שוין האט זיך דאס לעבען איינגעגעסען און שוין דריקט עפעס א ביטערער צער... שטעהען די נייע שטיקער מעבעל אריינגעוואקסענע אין דער ערד, גלייך זיי וואלטען שוין דא געוועהן פערבויט יאהרענלאנג: די שווערע פארהאנגען אויף טיר און פענסטער פארשטעלען און פערשטיקען דאס ביסעל לעבען און פרייד, וואס זשיפעט נאך ערגיץ אין א ווינקעל. און דאס פאר־פאלק אליין געהט ארום ווי מענשען, וואס ריכטען זיך באלד צו בעוויינען א טויטען.

שולדיג זענען אויך די פיר גרויסע און גערוימע צימערען, וואס די עלטערן און קרובים פון ביידע צדדים האבען אנגעמעבעלט מיט אזעלכע אלטמאדישע און שווערע חפצים, וואס קענען דערשטיקען און דערדריקען א מענשען. אלץ איז דא שווער, אנגעצויגען, אונהיימליך און פערגליווערט.

מען האלט כמעט געוועהן בעדארפט פערברענגען דעם האניג־חודש ערגיץ אויף א רייזע, ווי זיי האבען חדשים לאנג געפלאנעוועט. האבען זיך די עלטערן אריינגעמישט און געראטען, אז מען זאל בעסער דעם גליקליכסטען חודש פערברענגען אין דער ערשטער, נייער היים... זיי האבען זיך געלאזט איינרעדען. דאס ווארט „היים" האט געצויגען, געמאניעט און — אפגענארט. ווי א פאלש דימענט'ל... „היים", „אנ'אייגענע היים"...

זיי זענען נישט געפאהרען. דא האבען זיי זיך ארומגעדרעהט, אויסגעמאסטען די היים אין דער לענג און אין דער ברייט, זיך אויסגעוואלגערט אויף אלע בענקלעך, סאפקעס און בעטען.

זי, די יונגע פרוי פישמאן, האט מיט שרעק געקוקט אויפ'ן מאן איטליכס מאל, ווען ער פלעגט זיך געבען מיט אימפעט א רייס אפ פון דעם בענקעל און געהמען שפאנען הין און צוריק. דאס הארץ האט איהם געזאגט, אז די היים איז פאר איהם ווי א שטייג, א טורמע. די היים שטיקט און ווערגט איהם. אט היינט, אדער מארגען, וועט איהם דער אומעט ארויסיאגען פון דער אנגעשטעבעלטער „היים" אויף דער גאס און מעהר וועט זי איהם שוין נישט זעהן... ער וועט נאך אפשר קומען אפכאפען זיין מאהלצייט, אנרויכערן דעם עס־צימער, אריינרוקען זיך אינ'ם שלאפראק, אבער זיין וועט ער שוין ווי א גאסט אין א האטעל, ווי א קראנקער אין א שפיטאל, וואס בעמיהט זיך צו דערלעבען, דערציהען דעם מארגען, ווען ער וועט קענען אנטלויפען פון שטוב...

ביי איהר איז עס קיין נייעס נישט. זי האט גוט געדענקט, ווי די מאמע האט א לעבען אויף אזא שטייגער אריינגעשארט אין גרוב אריין... דעם טאטען האט מען נאר געזעהן צום עסען. און ביים עסען איז ער אויך געזעסען, ווי א פרעמדער, ווי א קווארטיראנט, וואס צאהלט א גוטען מקח פאר זיינע מאהלצייטען: ווי נאר ער האט אפגעגעסען, האט ער מיט קיינעם קיין געשעפטען נישט געהאט.

און צי געדענקט זי דען נישט, וואס די מאמע האט איהר געזאגט, געווארנט: „געדענק, סאניעטשקע, זאלסט נאר נישט האבען מיין סוף!"

סאניע האט דעמאלט געלאכט: „אה, איך וועל נישט זיין אזוי נאריש"... אבער אט זעהט זי ווי דער מאמעס לעבען לייגט אויס א געץ פאר איהר: איהר מאן וועט אנטלויפען פון הויז. און זי וועט זיך דא פערמויערען מיט דעם שווערען אלטמאדישען מעבעל, וועט זיך פערשנורעוועען מיט'ן פארטוך און וועט זיך צושמירען צו דער קיך, וואו זי וועט טאגען און נעכטיגען... דאס גאנצע לעבען איהרס דארטען אויסקאכען און פערסמאליען.

האט זי זיך דערום געכאפט און בעצייטענס געפרובט צו לופטיגען, ליכטיגער און היימליכער צו מאכען די שטוב. זי האט פון גאנץ פריה אנגעהויבען צו זינגען און אונטערטאנצען: זי האט זיך געמיהט אלעמאל אריינצוציהען איהם אין די טעג און נעכט פון בחור־און מיידעלשאפט, פון די גליקליכע שטונדען פון פאר דער חתונה, דערמאהנען איהם די שבתים און זונטאג'ס, ווען זיי פלעגען פערברענגען צוזאמען; יעדע ערינערונג בעגלייט מיט א גלעקעלדיגען געלעכטער און זי פלעגט זיך פערגעהן פאר נחת.

ער אבער איז געזעסען, ווי גלייך ער וואלט הנאה געהאט פון פייניגען זיך אליין, זיך געלייטערט אין א בייסענדיגען צער... אונטערגעכאפט מיט דער האנד ס'מויל און ארויסגעגענעצט זיין אומעט, זיין לאנגוויל.

און אויף מארגען ארויס פון שטוב.

— האסט מיר צוגעזאגט צוויי גאנצע חדשים נישט אין זינען צו האבען קיין ביזנעס — האט זי זיך געפיעטשעט פאר איהם.

נאר געהאלפען האט עס נישט. ער האט ארויסגעגראבען כל'ערליי תירוצים און איז אוועק. געקומען איז ער פארנאכט־צו.

סאניע האט דעם גאנצען טאג געהאלטען אין איין קלערען, ווי אזוי זיך ראטעווען פון דעם גורל, פאר וועלכען זי האט אזוי מורא געהאט, און אין וועלכער איהר מוטער האט די יאהרען אין וועהטאג אויסגעלעבט.

זי האט געקלערט און געקלערט און גאר נישט אויסגעקלערט. זי פלעגט ארומגעהן איבער די פיר גרויסע צימערען. שארען זיך טריט ביי טריט און מיט איטליכער שעה טיפער אראפגעבויגען דעם קאפ, ווי גלייך זי וואלט ביסלעכווייז געוואלט ארויפנעהמען אויף זיך דעם שווערען יאך פון א לידיג, נישטיג, חרוב לעבען.

עס איז געוועזען אין א וואך ארום, ווען דער יונגער באלעבעסעל איז אהיימגעקומען און נישט געטראפען זיין ווייבעל. ער האט זיך געמאכט בעקוועהם און עס האט אויסגעזעהן, ווי עס טוט איהם הנאה דאס זיין אליין: — האט זיך פערשפארט בעגעגענען מיט איהרע טרויעריגע בליקען, מיט איהר ביטער שמייכעלדיגען „וואס מאכסטו". מיט וועלכען זי נעמט איהם אויף איטליכס מאל, ווען ער קומט אהיים... ער ווייס, אז זי ליידט, אז זי ווערט דא דערשטיקט אין דער איינזאמקייט דעם גאנצען טאג. אבער העלפען קען ער איהר נישט. ער מוז זיין אין גאס, מוז קומען אין געשעפט, וואס ווערט געפיהרט אויף זיין און דעם פאטערס נאמען. מוז זיך זעהען מיט סוחרים, בעקאנטע, פריינד... ער איז דאך א מאן, האט פליכטען, דארף זיך זארגען פאר דער צוקונפט!

אין עטליכע מינוט ארום איז סאניע אויך געקומען. ער האט זי מיט א פרייד ביי דער טיר בעגעגענט, זי ווארים געקושט, געהאלפען איהר זיך אויסטון. עס איז אין זיין גוטסקייט געוועזען צעגאסען א דאנק פאר איהר אוועקגעהן און לאז'ען איהם מיט זיך אליין אביסעל...

פאר יוצא וועגען האט ער זי א פרעגע געטון, וואו זי איז געוועזען. ער איז געוועזען זיכער, אז זי איז אדער געוועזען ביי א חבר'טע, ביי די עלטערען, אדער ערגיץ אין א קראם.

— מיט שענפעלדר'ן.

— מיט שענפעלדר'ן?

— יא, מיט שענפעלדר'ן. ער האט מיר טעלעפאנירט, געבעטען איך זאל מיט איהם א ביסעל שפאצירען.

דער יונגער פישמאן האט מארנע צוקרימט דאס פנים. א רחמנות אויף זיך אליין, האט זיך צעלייגט אויף זיינע בלאס־געווארענע באקען. ער האט געקוקט פאר זיך אין די וועלטען אריין און ווי צו זיך אליין איבערגעחזרט: „אביסעל שפאצירען"... בעת מעשה האבען איהם אין מח זיך ארויסגעוויקעלט יענע פערצווייפעלטע מאמענטען, וואס ער האט בחור'הייז איבערגעלעבט, איידער ער האט סאניע'ן אפגעריסען פון דעם פראנטשען און רייכען שענפעלדר'ן: וואס פאר א ביטערען קאמף ער האט אנגעפיהרט נעגען איהם ביז עס איז איהם געלונגען צו בעזיגען איהם.

יענעם אָווענד האט דאס יונגע פאר־פאלק נישט געזעהען אין דער היים. סאניע האט איהם קאקעטיש געקוקט אין די אויגען און מיט א שפיזעלריג שמייכעלע איהם געבעטען, ער זאל איהר טויזענר מאל מוחל זיין דערפאר, וואס זי האט נישט צוגעגרייט קיין מאהלצייט איבער דעם „שפאציר" מיט שענהפעלדר'ן.

פישמאן האט אנגעשטעלט א פרעהליכע און א פריינדליכע מינע און פערזיכערט, אז — „פערקעהרט, עס פרעהט מיך זעהר. איך האב שוין געוואלט אליין מאכען א פארשלאג, אז א פאר מאל אין וואך זאל מען געהן אין רעסטאראן... און ווארום זיצען מיר עפעס אלע אווענד אין דער היים. לאמיר אפעסען, און דערנאך לאמיר געהן ערגיץ. שוין אפשר א וואכען פיר, אדער מעהר, אז מיר זענען נישט געוועזען אין ערגעץ. לאמיר גאר געהן אין טעאטער"...

ווען זיי זענען צוריקגעקומען פון טעאטער, איז שוין געוועזען היבש שפעט, נאך האלבער נאכט. דאס מעבעל אין שטוב איז געוועזען, פערשטעהט זיך, דאס אייגענע, די צימערען — אנגעפאקעוועט מיט די זעלבע שווערע, אלטמאדישע שטיקער מתנות פון די עלטערען און קרובים; אויף טיר און פענסטער — די זעלבע געדיכטע פארהאנגען און אויפ'ן דיל — די אייגענע טעפיכער מיט די גרויסע געלע קווייטען און טונקעל־בלויע ברייטע בלעטער... נאר אז מען האט ליכטיג געמאכט, איז ער געבליבען שטעהן אין מיטען חדר מיט א צועפענט מויל, בעטראכט יעדען חפץ מיט א פליהענדיגען בליק און האט דערפיהלט א קרובה'שאפט צו איטליכם קלייניגקייט. דאס ליכט האט געשפילט פאר'ן אויג און די ארדנונג האט שעמערירט און געגלאנצט.

— אך, ס'אר'א פיינע היים... א פרייד כאפט ארום, א נחת...

סאניע האט זיך פערטאן אין איהר צימער, האט דארטען געבאלעבאסטעוועט און אין דער שטיל פערצוינען א לידעל, וואס האט זיך צעשוואומען, ווי א זון, איבער אלע חדרים...

— דו זינגסט אזוי שעהן... עס איז אזוי גוט, אז דו זינגסט...

סאניע האט זיך נישט געקענט איינהאלטען. זי איז ארויס פון איהר חדר, איז צוגעפלויגען צו איהם, האט איהם ארומגעכאפט מיט ביידע הענד און אריינקוקענדיג איהם טיף אין פנים אריין, האט זי איהם געשעפטשעט: „א יא, דו האסט מיך ליב? מארגען וועסטו שוין פריה אהיימקומען, א יא?" און ער האט געשאקעלט מיט'ן קאפ אויף „יא", שטארק געדריקט זי צו זיך און מיט א ציטערדיג קול געפרעגט: „און דו, דו גנב'ל, וועסטו שוין מעהר נישט ארומשפאצירען, הא?"

— ניין, מעהר נישט.

— א, דו גנב'ל, דו...

נאר אויף א קורצע צייט!

פערפומעז

פודערן, טואלעטען-זייף, קעלניש- און בלומען-וואסער

ווי אויך אלע ארט קאסמעטיק האב איך פערקלענערט די פרייזען מיט 15%

פערפומעריע

י. דרוקער, 11 זאוואדזקא 11

בעמ.: פאר ענגראס־סטען גרעסערער ראבאט.

פערקויפט צום טייוועל.

(ראמאן). 12)

די פרוי מרים ווייס איז דערשטאכען געווארען מיט א קינזשאל.

זי איז געלעגען אינמיטען פון דער גרויסער בעט. די ליילעכער און די קאלדרע האבען גוט צוגעדעקט איהרע דארע פיס און דעם אלטען אויסגעטריקנעטען גוף.

דעם אויבערשטען טייל פון קאפ האט פערדעקט א קישען, און אויפ'ן פנים זענען איהר קענטיג געוועזען צייכענס פון הענד, וואס האבען איהר פערקלעמט דאס מויל, כדי זי זאל נישט קענען שרייען.

די בלוי־געווארענע, א'יסגעדרייטע פינגער האבען געדריקט דאס הענטעל פון קינזשאל, וואס איז געוועזען אריינגעשטאכען אין הארץ.

די גאנצע בעט איז געוועזען פערשפריצט מיט בלוט.

די ביידע מיידלעך, וואס זענען געוועזען איבערגעשראקען ביז צום טויט זענען געשטאנען, ווי געלייסטע און געהאלטען זיך ביי די הענד.

דערשטיקענדיג אין זיך די ערשטע שרעק, האבען זיך ביידע אנגענומען א כח, אפגערוקט דעם אלקאוו און ווידער א קוק געטון אויף דאס שרעקליכע בילד.

זיי זענען באלד צוריקגעלאפען אין זייער צימער.

טאליע האט זיך בעהערשט די ערשטע.

— מ'דארף גלייך צו־וויסען געבען דער פאליציי. — האט זי ארויסגעמורמעלט, נישט דערקענענדיג די אייגענע שטימע.

מינע האט זיך אנגעשפארט אין דער וואנד, און היסטעריש געוויינט.

— טו זיך אן שנעלער, איך וועל דערווייל צולויפען צום טעלעפאן.

— ניין! ניין! איך וועל זיין מיט דיר!

מינע האט נישט געקאנט אליין פערבלייבען...

זי האט זיך איינגעקלעמט אין דער חבר'טעס האנד, און ביידע זענען אדורכגעלאפען דורך דעם גרויסאמען שלאפצימער אין קארידאר אריין.

טאליע האט ארונטערגענומען דאס טעלעפאן־טרייבעל און מיט א ציטערדיגער האנד צוגעטראגען איהם צו אויער.

דאס שווייגען האט זיך אויסגעוויזען אונענדליך, גרוזאם...

קיינער האט זיך נישט אנגערופען.

— מיר מוזען זיך אנטון! — האט טאליע ארויסגעברומט, האלטענדיג נאך אלץ דאס טרייבעל. — איך ווייס אליין נישט, פון וואס מיר ציטערען, צי פאר שרעק, צי פאר קעלט... און איצט איז נישט קיין זמן אויף קראנק צו ווערען.

— אפשר דארף מען אויפוועקען די פרוי טושיזשעווסקא? — האט מינע א פרעגע געטון, איינהאלטענדיג די טרעהרען.

— איך ווייס נישט... ניין, זאל זי שלאפען, ביז עס וועט קומען פאליציי... האללא!.. האללא!.. פערבינדט מיך מיט'ן פאליציי־קאמיסאריאט... יא, יא!.. מיט דער אויספארשונגס־פאליציי...

עטליכע סעקונדען האט געדויערט דאס פיינליכע שטילשווייגען.

— די געהיים־פאליציי? דא רעדט מען פון מארשאלקאווסקא... 120... דא איז פארגעקומען א מארד...

— ווארט א ווייליע! — האט איבערגעשלאגען די רוהיגע שטים פונ'ם טעלעפאניסט — דערנאך האט זיך דערהערט א פאמעליכער גלייכגילטיגער קול, איבערגעריסען פון א הוסטען:

— א מארד זאגט איהר? איהר האט געמאלדען אין אייער קאמיסאריאט?

— ניין!

— גוט! מיר וועלען באלד צו אייך צושיקען א פאר מענשען.

א בלאסע, א צורודערטע האט טאליע אופגעהאנגען דאס טרייבעל, און א קוק געטון אויף מינע'ס דערשראקענע אויגען.

— דאס איז ער?

— א, ניין! ניין! דאס האט נישט געקאנט זיין פארמאן! איך האב דיר דאך געזאגט, אז מיר האט זיך בלויז א'יסגעוויזען, אז ס'איז ער! איך האב אבער א טעות געהאט.

טאליע האט איהר צארט צוגעטוליעט צו זיך.

— אין דעם ערשטען מאמענט אבער האט זיך דיר נישט אויסגעוויזען, אז דו האסט א טעות?

— ניין, ניין! דאס איז נישט ער! — האט מינע איבערגעחזר'ט, יאמערענדיג. — א, איך בעט דיך, רעד נישט וועגען דעם! שווער מיר צו, אז דו וועסט זיך פאר קיינעם נישט ארויסרעדען... וועסט קיינעם נישט זאגען!.. דאס איז נישט געוועזען הארי!.. ער איז דאך גאר נישט אין ווארשא!..

זי האט זיך ערשט איצט דערמאהנט, אז פארמאן איז ארויסגעפאהרען, און אז ער וועט צוריקקומען נישט פריהער, ווי אין דערפריה.

זי האט זיך בעפרייט פון טאליע'ס ארעמס, און אפגעאטעמט:

— דאנקען גאט!

אין איהר זיפץ איז געוועזען צו פיהלען אזא דערלייכטערונג, אז טאליע האט א פרעגע געטון מיט א פערדראכט:

— הייסט עס, אז כל זמן דו האסט זיך נישט דערמאהנט, אז ער איז נישט אין ווארשא, האסטו געמיינט, אז דאס איז ער?

— ניין, ניין! איך האב נישט אנגעהויבען אזוי צו קלערען!.. הארי וואלט קיינמאל נישט געטון אזא שרעקליכע זאך!.. צו וואס וואלט עס איהם דען געטויגט?.. יא, דער שאטען איז געווען ענהליך אויף איהם!.. שווער מיר, טאליע טייערע, אז דו וועסט גארנישט זאגען דער פאליציי!

טאליע האט איהר שטיל א קוש געטון.

— נארישע מיידעל, איך וועל, זעלבסטפערשטענדליך, קיינעם גארנישט זאגען. אפילו ווען איך וואלט געווען איבערצייגט, אז דאס איז פארמאנ'ס ארבייט, בין איך דאך נישט מחויב צו זיין א מסור'טע.

מינע האט זיך געטוליעט צו איהר חבר'טע, וועלכע האט פארטגעזעצט:

— איך בין דאך דיין נאהענטסטע חבר'טע, פערשטעהסטו מיך... זעלבסטפערשטענדליך איז עס נישט ער!.. ער וואלט קיינמאל נישט בעגאנגען אזא שרעקליך פערברעכען... איך ווייס, אז ער איז א זעהר ארענטליכער יונגערמאן... אויב איך האב דיך געפרעגט וועגען דעם, איז געווען נאר דערפאר, ווייל מ'דארף זיך דאך צוזאמענרעדען, איידער די פאליציי קומט...

— ווי גאט איז דיר ליב... רעד נישט! רעד גארנישט וועגען דער ענהליכקייט!..

טאליע האט אויסגעבויגען דעם קאפ אין א זייט, ווי זי וואלט זיך געוואלט עפיס איבערלייגען.

זי האט פארזיכטיג אנגענומען מינע פאר דער פלייצע און זי אוועקגעזעצט אויף א שטול.

— גיב א גוטען טראכט... אויב דו ביזט איבערצייגט, אז דאס איז נישט הארי...

— צו־וואס, איך בעט דיך, דארפען זיי וויסען, אז דער שאטען איז געווען אויף איהם ענהליך! — האט מינע וויינענדיג אויסגערופען — ניין, ניין! דערצעהל נישט!.. רעד נישט... גארנישט... איך בעט דיך!

— אלוא, גוט! ווי רוהיג, איך וועל גארנישט זאגען!

(פארטזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל — סאטירע

פאליטיק פון דער וואך.

לאמיר דאס מאל אויסקלויבן די פאליטיק און רעדן וועגן — ליבע. פילסודסקי מעג און מיר טארן נישט?

עס וואלט בכלל געווען א יושר מיר פאליטיקער וואלן אויסטוישן די הארטע, אנגעצוי־גענע פאליטיק־שפראך, אויף די צארטע, לירישע ליבע־שפראך.

צו וואס שרייבן שטרענגע נאטעס און אד־רעסירן בייזע ־כלות, בעסער זאל מען שרייבן ליבע־בריוועלעך, ווי למשל:

„איך האב זיך פארליבט אין דיין לאנד; איך קאן אהן דיין לאנד נישט לעבן; איך גייע אוים פון בענקשאפט נאך די רייצענדע שענקייטן פון דיין לאנד. קיין שום לאנד אין דער וועלט, איז נישט אימשטאנד צו שטילן מיינע שטורמישע ליבע געפילן צו דיין לאנד.

אויב איך וועל נישט קאנען מיט גוטן דערגרייכן מיין ציל: זיך צו פאראייניגן אויף אייביג מיט דיין לאנד, וואס איך האב אזוי שטארק ליב, בין איך, פאר גרויס ליבע, נישט פעראנט־ווארטליך פאר מיינע מעשים.

אויב איך וועל אין א פינסטערע, שטילע נאכט בעפאלן דיין לאנד, נעהם עס נישט פאר אומגוט, ווייל דאס וועט זיין צוליב ליבע.

די ליבע איז שטארקער, ווי דער טויט.

פרעג איך אייך: צו וואס דארף מען שארפע, שטרענגע נאטעס? אזא ליבע־בריוועל קאן נישט הירקען?..

דער אטלאנטיק.

אך, אטלאנטיק, אך, אטלאנטיק,
דו דערוועקסט ביי אונז ראמאנטיק —
ביי די פליהער אויף דער וועלט!
ס׳וויל זיך קלינגען
דיר בעזינגען
און אויך אליין צו ווערען העלד...
מענשען קליינע, ווי די בינען,
זשומען, פליהען מיט מאשינען
און ווילען שפרינגען איבער דיר...
נאר דו אלטער וואסער־קייזער
ווערסט וואס ווייטער, מעהרער בייזער
און מאכסט זיי חוזק אהן א שיער...
פליהער, פליהער גאר א פולע
טרוימען, שטרעבען צו דער גדולה
און פערלייקענען דיין קיום...
נאר דו גרויסער ימים־קעניג
מאכסט א סך נאך אונטערטעניג
און צונישט דעם קליינעם מענש...
נאר הער זיך איין, דו ימים־מלך,
ס׳טראגט א בשורה גאר נישט פרעהליך:
די אלטע צייט איז שוין פארביי;
און אהן מלחמות, גאר אהן קריגען,
וועלען מענשען דיר בעזיגען
און די לופט וועט ווערען פריי...

מאלאמאן ראסקין.

פון אויסלענדישען מארק.

אימפארטירטער הומאר מיט וואלוריזירטען צאל

קלעאפאטרא מיט דעם שלאנג.

— ווי האט געהייסען דאס בילד, צו וועלכען איהר, נבעדינגע פרוי, זייט געשטאנען אלס מאדעל?

— קלעאפאטרא מיט דעם שלאנג.

— טא ווער־זשע איז געשטאנען אלס מאדעל פאר דער קלעאפאטרא?

די באבא און דאס אייניקעל

באבע: איך בין ארוים אין דער גאס זעהען מיר נאכ־געלאפען עטליכע שעהנע מענער!

אייניקעל: — האסטו זיך געדארפט אויסדרעהען צו זיי.

ביי א דענטיסט.

— וואס פערלאנגסטו, יונגעלע?

— איהר זאלט מיר ארויסנעהמען א צאהן ווי ביי מיין חבר, וועלכער האט נאכדעם א גאנצען טאג אין שולע נישט געקאנט גיין.

אייראפא און אמעריקא

אייראפא (צו אמעריקא): איהר מעגט, מיר אינטערעסירן זיך מיט אייערע וואהלען...

אמעריקא: — און מיר מיט אייערע חובות...

א ייד מיט א צונג

דאקטאר: איז עס דאס ערשטע מאל וואס איהר האט צרות פון אייער צונג?

חולה: נישט דאס ערשטע מאל.

— דאקטאר: וואס איז געווען דאמאלט?

חולה: דאמאלסט האב איך געהאט צרות אין געריכט פאר שפיל רעדען.

ווילנע–ל׳ארץ.

ווילנע איז א שטאט א וואוילע —
זאגט דער מארשאל איצט אפילו,
נישט געקוקט אויף ליטע׳ס חשק —
זאגט ער—איז זי זעהר „מילי"!

זעהר ליבליך, הייסט עס „מילי"—
ווילנע ליב איז אונז און מייער —
פאר דער ווילנע פאר דער ליבער
וועט מען גיין אין וואסער, פייער!

פע! א קליינינקייט איהר... דלות!
איהרע דלפונ׳ים און קבצנ׳ים!
איינגעשרומפען, איינגעצויגען —
דאר און מאגער איז איהר פנים!

ווער עס קאן נישט אונזער ווילנע
מיט די ענגע שמאלע געסלעך!?

מיט דער אריטקייט דער פרומער
מיט דער צניעות אומפערגעסלעך!!
איז זי ליב און זיס און מייער
אונזער פיינער לארץ הבירה,
וואס זי שיכט אהין די סחורות
פאר די פעקעל־נעהמער איהרע...

א, מיר וועלען זי אויף גארנישט
אין דער וועלט — די ווילנע וועקסלען:
צופיל ליגט דארט לארץ אין פעקעל
מיט די... פראמעטמירטע וועקסלען!

און איין זאך מיר ווילען האבען
פון דעם „דזשאדעק", ער זאל זאגען:
לארץ איז אויך נישט פון דעם פסולת,
וואס מען ווארפט אראפ פון וואגען...

יאקעל פון פלעקעל

אפגעטון אויף טערקיש.

(קארעספאנדענץ פון ווילנער צוזאמענפאהר).

שעהן וואלט עס אויסגעזעהן, ווען אין ווילנע קומט פאר א יום־טוב און דער „קונדס" זאל דארט נישט זיין פערטרעטען.

שרייבט טאקי אונזער ספעציעלער שליח, אז ווי נאר פילסודסקי איז אנגעקומען קיין ווילנע, איז זיין ערשטע פראגע געווען:

„האט דער „קונדס" געשיקט אהער א ספע־ציעלען פערטרעטער?"

ווייטער שרייבט אונזער ספעציעלער שליח:

„אלע קארעספאנדענטען, וועלכע זענען גע־קומען קיין ווילנע, זענען אוועקגעפאהרען ענטטוישטע און אפגענארטע. זיי זענען געקומען אויפכאפען מלחמה־אלארמען און לסוף האבען זיי גאר אוים־געהערט א ליבע־ערקלערונג.

איך אבער, דער „קונדס"־שליח, בין דער איינציגער פרעסע־פארשטעהער, וועלכער האט זיך נישט ענטטוישט אין ווילנע. איך בין געפאהרען זוכען אביסעל שפאס און האב עס געפונען גע־נוג און איבעריג.

זיצענדיג ביי דער רעכטער האנד פון פיל־סודסקי׳ן און הערענדיג זיין רעדע, האב איך פון גרויס התפעלות אויסגעשריגען נישט מיט מיין קול: „פילסודסקי איז דער גרעסטער שפאסער פון אלע דורות!"

עס איז נעבעך געווען א רחמנות צו קוקען בעזונדערס אויף די אויסלענדישע קארעספאנדענ־טען, וועלכע האבען שוין געהאט גרייט אויסגע־שריבען ספעציעלע דעפעשען צו זייערע בלעטער, אז פון ווילנער צוזאמענפאהר שמעקט מיט פול־ווער. טרעהרען זענען געשטאנען אין זייערע אויגען, פאר די אומזיסטע הוצאות, וואס זיי האבען גע־מאכט. אויב נישט קיין מלחמה׳לע, טא צו וואס האבען זיי „אריינגעלעגט אזויפיל געלד אין די רעדער?!"

איך אבער בין מיר געזעסען, ווי ביים טאַ־טען אין ווייןגארטען און געקוואלען פון נחת. א ווערטעלע צו זאגען, א־א געלעגענהייט! איינמאל אין א יובל מאכט זיך צו הערען אזויפיל שפאס, אזוי פיל חוזק, ווי עס איז געווען צו הערען דאס־מאל אין ווילנע. איך בין פשוט געשווימען אין שפאסען.

איך ענדיג מיינע שילדערונגען פון ווילנע מיט די ווערטער: „אפגעטון אויף טערקיש".
ווער? איך זיכער נישט...

א פילאזאפישע ליבע.

דער בעריהמטער גרויסער פילאזאף משה מענדעלסאן, איז, ווי בעוואוסט, געווען נישט קיין בעל צורה. ער האט פערמאגט א הויקער, וועל־כער האט איהם פערשאפט אונאנגענעהמליכקייט אין דער געזעלשאפט. ער איז אין זיינע יונגע יאהרען געווען א לעהרער ביים בערלינער גביר גומפערץ, וועלכער האט געהאט א גראטענע שעהנע טאכטער, וואס מענדעלסאן האט זיך אין איהר שטערבליך פערליבט; אבער זי האט ליידער זיך אוועקגעקעהרט פון איהם און האט געזעהן איהם אויסצומיידען.

איינמאל האט ער געהאט די געלעגענהייט צו בלייבען מיט איהר אליין אין הויז, ער האט זיך אנגעשטרענגט צו געווינען איהר ליבע צו איהם. ער האט מיט איהר פערפיהרט א שמועס און האט אנב זי געפרעגט, צי גלויבט אי „זווגים מן השמים".

— יא, איך גלויב, אז עס איז פאראן א זווג צו יעדען מענשען — איז געווען דער ענטפער.

— טא הערט־זשע א געשיכטע, וואס איך וועל אייך דערצעהלען — האט ער אנגעפאנגען:

פערציג טעג איידער דאס קינד ווערט גע־בוירען, רופט מען אוים „בת פלוני לפלוני", האב איך געהערט, ווי דער מלאך האט אויסגערופען „בת גומפערץ למענדעלסאן", בין איך שוין געווארען נייגעריג צו וויסען, ווי אזוי וועט אויס־זעהן מיין כלה, האב איך באלד געפרעגט דעם מלאך, צי זי וועט זיין עפעס א שעהנע, האט מיר דער מלאך געענטפערט, אז זי וועט זיין א מיאוס׳ע, זי וועט האבען א הויקער אויף די פלייצעס...

האב איך אויס מיטלייד געזאגט צום מלאך: „געשעצטער האר, גיב צום בעשעפער און זאג איהם, אז איך וועל נעהמען מיין כלה׳ס הויקער אויף מיינע פלייצעס"...

„אויב אזוי איז די געשיכטע — איז געווען איהר בעשלאסענער ענטפער — נאריר מיין האנד און זאל זיין אונזער פערבינדונג מיט גליק".

א ראשי תיבות.

אין א ישיבה זענען געזעסען א סך בחורים און געלערנט. איז געווען צווישען זיי איינער, וועל־כער האט קיינמאל נישט געקענט דעם שיעור און דאך האט איהם דער ראש הישיבה שטענ־דיג גערופען „חריף". פרעגט מען אמאל דעם ראש־הישיבה:

— ס׳טייטש, ער איז דאך אנ׳עם הארץ, פארוואס רופט איהר איהם חריף?

— פערשטעהט איהר מיך, — האט דער ראש־הישיבה געענטפערט, — דאס איז א ראשי תיבות. חריף איז די טייטש שארף און שארף איז אויף לשון קודש חד און חד איבערגעקעהרט, איז דח און דאך איז אויף לשון קודש גנ און די ראשי תיבות פון גנ איז גו גמור.

א צער בעל־חיים׳ניק.

— פארוואס פאהרסטו נישט קיינמאל אויף א פוהר.

— ווייל איך בין א צער בעל־החיים׳ניק און איך וויל נישט מצער זיין קיין פערד.

— אויב אזוי, טארסטו דאך צופוס אודאי נישט געהן.

א מעשהלע אזא.

עס איז געווען א יונגערמאן, א יונגערמאן,
ווי אלע, נור א שעהמעוודיגער.
האט ער געהאט א מיידעל.
געוואלט זיך איהר ערקלערען אין ליבע —
און נישט געהאט קיין מוט.
ענדליך, נאך א סך וואקלענישען און פער־שלעפענישען, האט ער דאס מיידעל גענומען אויפ׳ן בית־עולם צום פאמיליען־קבר און געזאגט:
— וואלסטו געוואלט אין 120 יאהר ארום ליגען דא מיט מיר?

ב ע.

ליבע — הויבט זיך אן
מיט לי —
און ענדיגט זיך —

מע.

איז דערביי א נפקא־מינה?

אין פענסיאנאט זיצט א חייבעל,
צווישען פילע מעהר נאך איינע,
איז דערביי א נפקא־מינה:
צי איז זי דערצו א שענע...
טראכט מען זיך מיט איהר בעקענען,
ס׳איז א צווייטע, צי א דריטע,
איז דערביי א נפקא־מינה:
צי איז זי דערצו א נוטע...
איז מען שוין מיט איהר „בעפריינדעט",
מיט א ליבעס־שמועס פערנומען,
איז דערביי א נפקא־מינה:
צי וועט היינט איהר מאן נישט קומען...
איז מען דאן באנאנד אין צימער
און די ליבע זינט איינגיכען —
איז דערביי א נפקא־מינה:
צי מען זאל א פרישען זוכען...

אין לארז.

אנ׳אויסלענדער בעזוכט לארז. ווענדעט ער זיך צו א איינוואוינער מיט א פראגע:

— איז דא עפעס אין לארז טשיקאווע זאכען צו בעטראכטען? אפשר איז דא אמאל געבוירען געווארען א גרויסער מענש?

— ניין — ענטפערט דער לארזער — פון זינט איך געדענק, זענען דא געבוירען געווארען בלויז קליינע קינדער.

ביים ראבינאט.

רב (צום מאן, וואס איז געקומען צו איהם נאך א גט): — איהר האט אפגעוואוינט מיט אייער ווייב פינף און צוואנציג יאהר און איצט קומט איהר זיך גט׳ען?

מאן: — זעהט איהר שוין, רבי, אפילו איהר הירויש׳ט זיך, וואס איך האב אזוי לאנג זיך געקענט האלטען מיט מיין קליפה.

גרויס און קליין.

יאנעק (זוהן פון א פאליציאנט, זיך קריג־גענדיג מיט לאלעק׳ן): ווארט, איך וועל זאגען מיין טאטען, וועט ער דיך ארעסטירען.

לאלעק (זוהן פון א דאקטאר): און איך וועל זאגען מיין טאטען, וועט ער דיר מאכען אנ־אפעראציע, וועסטו באלד זיין טויט.

זיין צרה.

ברוך: — ווער איז אט די פרויענניש, וואס קוקט ארוים דורכ׳ן פענסטער.

זרח: — דאס איז דאך מיין יודענע.

ברוך: — ענטשולדיגט, איך בין מיאוס אריינגעפאלען.

זרח: — נישט איהר — איך בין אריינ־געפאלען.

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

קארג מיט א שכל

— פארוואס האט דיין טאטער אפגעזאגט דעם חתן?

— ווייל ער איז א קארגער.

— ווי קארג איז ער?

— שטעלט זיך פאר, אז ער קומט ארויף צו מיר און הויז און בלייבט מיט איהר אליין, פערלעשט ער די עלעקט־ריק עס זאל קיין געלט נישט קאסטען.

אט וואס ער האט געפרעגט

מאן (אויפשטעהענדיג אין דער פריה פון שלאף): מיין טייערע, איך האב היינטיגע נאכט געהאט א מאדנעם חלום, עס האט זיך מיר געחלומט אז איך האב געזעהן ווי אנ׳אנדערער מאן ענטלויפט מיט דיר.

ווייב: — ווירקליך וואס האסטו געזאגט צו יענעם מאן?

מאן: איך האב איהם געפרעגט: „נארישער מאן — צו וואס דארפט איהר לויפען?..."

א גוטער ענטפער.

ווייב: — ליבסטער, וועסטו מיך אויך ליב האבען ווען איך וועל זיין אלט און מיאוס?

מאן: — עלטער קענסטו ווערען, אבער מיאוסער נישט.

אליך הייסט א בוך.

— פארוואס בויזט זיך פונאנדערגעגאנגען מיט דיין פרוי?

— ווייל זי איז נישט געבילדעט

— האסט דאך מיר אליין דערצעהלט, אז זי ליינט יעדען טאג א בוך.

— אזוי וואס זי מיר געזאגט אבער ווער האט גע־קענט וויסען, אז דער טעלעפאן בוך איז ביי איהר א בוך.

שטרעבט איהר זיך אויסצוקורירען פון רעוומאַטיזם און פאדאגרע

ריי סענדע, שטעכענדע וועהטאָגען אין די גלידער, נעלענקען, געשוואָלענע ערטער, פארקריפטע הענד און פיס, שטעכונג,

רייסונג אין פער־שיידענע קערפער־טיילען, אפילו דאָס אָבשוואַכונג פון דער דאיה, ערשיינונ מייסטענס אָפט אַלס רעזולטאט פון רעוומאטישע און פאַ־דאגרישע לייַדען, וועלכע דארפען ווערען בעזייטיגט אין געגנספאַל פערבריי־טערט זיך די קראַנקהייט וואָס אַמאָל מעהר.

איך לעג פאר

א ויכער מיטעל צו קורירען די אורין דורך מינעראַל־וואַסער, וואָס פערבע־סערט די שטאָף־וועקסלונג דאָס איז קיין שום אַנדערס אָזוינערפען אוניווער־סאַל אָדער געהיים־מיטעל נאָר אַ פּראָדוקט, וואָס די מוטער־נאַטור שענקט פאַ״ן וואויל פון דער ליידענדער מענשהייט.

יעדען איינציגען אַ פראבע אומזיסט

שרייבט מיר וואָס אַרט און איהר וועט דערהאַלטען גענצליך גראַטיס און פראַנקאָ אַ פּראָבע צוזאַמען מיט דער אויפקלערונג דורך די פערמיטלונג פון מיינע אין אַלע לענדער איינגעאָרדענטע לאַגערן און דאַמאָלס וועט איהר זיך איבערצייגען וועגען דער אונשעדליכקייט און וועגען זיין שנעלע ווירקונג

AUGUST MARZKE, Berlin, Wilmersdorf, Bruchsalerstr. 5. Oddział 43.

MIEJSKI KINOMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokocińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku dnia 14-go do poniedziałku 20-go sierpnia 1928 r. włącznie

Serja I-sza i II-ga

NĘDZNICY

(Les Misérables) Wiktora Hugo

w rolach głównych:

Gabriel Gabrio (Jean Valjean),
Sandra Milowanow (Fantinu i Kozetta),
Jan Toulout (Jevert),
Paul Jorge (Biskup Myriel),
G. Saillard (Thénardier).

W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאַליסטען

און דענטיסטישער קאַבינעט.

בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד״ר וואַלינסקי נאָז, האלז, אויערען קר.	4—3
ד״ר הערשנער קינדער קראַנקהייטען	11-9 3-4½
ד״ר שיפמאַן איגערליכע קראַנקהייטען	1—11
ד״ר לובימש הויט און געשלעכט־קר.	12½—1½
ד״ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1— 2
ד״ר גאָלדבלאַט אויגען־קראַנקהייטען	12½—½
ד״ר עליאַסבערג כירורגישע קראַנקה.	2—1
ד״ר בערגמאַן פרויען און געבורטס־הילף	4—3

פּניכא־מעראַפּיע, שפּראַך־שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי אַקען־שטעכען, קינסטליכע בערג־זונן־בעשטראַהלונג איינ־שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויך פּערלאַנגען—י ווזיטען אין שטאָט.—אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אַנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פּעגטגען און בלוט

אימפונגען נעגען שקאַרלאַטין.

ד״ר קאָזשינסקי טמאַ אַפּאָלסקא

צאָהן־ארצט 10—1 3 6

קינסטליכע ציין, קאַראָנען, פּלאָמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

א צימער אָדער אַ קוך

אָדער 2 צימערן אָהן אַ קוך אָפּגעטיילט פון אַ גרויסער וואוינונג מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג אַלס אַ סובלאָקאַטאָר ווערט פון זאָפאָרט געזוכט אויף איינצעלנע מאָנאַטען געגען גוטע בעלוינונג. אָפערטען אין אַדמיניסטראַציע „נייער פאָלקסבלאַט״ פאַר „B״ 989

שנעל־טרוקענדע

גלאַנץ־

פאָדלאָגע־

פארבען

„ALBALIN"

אייל־פאַרבען פון דער בעסטער קוואַליטעט

אין אַלע ניואַנסען.

מינעראַל־פאַרב „SILEX"

פאַר פאַסאַדען־שטרייכען.

„PREOLIT" — רויטשויך־פאַרב

האָלענדישער פירניס

עמפּפעהלט צו נידריגע פּרייזן די פאַרבען־האַנדלונג

KOSEL & Co., Przejazd 8,

פיליע פּיעטריקאָווער 98.

שפּאָרט־געלד!

קויפט

שירמס,

שטעקענס

נור אין דער ווערקשטעל פון

ס. פייגענבוים, נאַרוטאָוויטשאַ 19

ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראַל.

אַכטונג! עס ווערען אָנגענומען אַלערליי רעפּעראַטורען און דעקונג.

געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען פּאָקענטנישען ביי יודישע פרויען אין לאָדז

„אַרבייט" (PRACA)

וואָלטשאַנסקא 21, טעל. 15-67

מאַכט בעקאַנט, אַז ס'וועלען אָנגענומען איינשרייבונגען פון'ם 1-טען אויגוסט ד. י. אויף:

1) דאַמען שניידעריי און קינדער־קאָנפעקציע; 2) נייהמאַשינעריי—צושנײַדען און העמ־נײַה; 3) שטיקערייען אָן עלעריי האַנט־אַרבייטען; 4) קינסטלערישע מאַשין־שטיקערייען; 5) מאַניקור, אַנדולאַציע.

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג פון 9 ביז 1 נאָכמ. און פון 3 ביז 7 אָוונט.

וויכטיג פאר ה״ה פריזיערס!!!

צוליב די קאָנקורענץ, ווערען די פּרייזען מיט'ן היינטיגען טאָג בעדייטענד פערקלענערט:

קעלנישע בלומען־וואַסער	3.20 אַ קילאָ
וועזשעטאַל	1.40 „
ראַזיר־זייף „אָראָ״	6.00 „
ברילאַנטין	3.40 „

פראַנצויזישער לאַקיר 45 גר. אַ דעקאַ.

איך בעזיץ אַ רייכען אויסוואַהל פון ראַזיר־מעסערס, פּלאַטין און שטאַהל־זאַכען צו פאַבריקס־פּרייזען. מיט אַכטונג

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.

בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען — געהעריגער ראַבאַט און גינסטיגע בעדינגונגען.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאַליסטען

און ערצטליך־דענטיסטישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראַקאָווסקי	נאָז העלז, אויערען קר.	10—11 3—5 / 6—7
ד״ר רוזשאַנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד״ר גאָלדשטיין־פּאָלאַק	אויגען־קראַנקהייטען	1—2 / 7—6
ד״ר יוסטמאַן	נערווען קראַנקהייטען	12—2
ד״ר ראָזענצווייג	קינדער־קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד״ר שאַפּיערני	פרויען און געבורטס־הילף	11½-1 5—6
ד״ר קאַנטאָר	כירורגישע־קראַנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד״ר ווינבערג	אינ. חערי, לונגען־קר.	11-1 5½—7
ד״ר מאָזעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראָדזענטשיק	צאָהן־ארצט	5—7
י. ראָזען	צאָהן־ארצט	9—2

צאָהן־אונטערזוכונג, בעלייכטונגען, קאָראָנען, פּלאָמבען א. א. וו. בייַ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

א רענטגען־אינסטיטוט

אַנאַליזען פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגען־בעשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ־לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעדיצינישע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שטאַמלער. אימפונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—3 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאג.

וויזיט אין דער שטאָט.

ערצטליך־קאָסמעטיש. קאַבינעט

פּרל. מ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוונט

Skarbonka dziecka

...st ważnym pomocnym czynnikiem dla Szan. Pani przy wychowaniu swego dziecka. Uczcie Szan. Panie swą dziatwę oszczędności, a dużo pociechy przysporzy ...na Wam kiedyś. Darowanie dziecku dla ...ego skarbonki zaoszczędzonych przy zakupie groszy, napewno sprawia Szan. Paniom specjalną przyjemność, a każdy zakup pięknego subtelnie perfumowanego mydła „Kołłontay z pralką", daje Szan. Paniom natychmiast oszczędności w gotówce, pominiając już całkiem dłuższą trwałość i oszczędność drogiej bielizny. Kupując więc prócz mydła „Kołłontay" wyśmienitą i nadzwyczaj tanią „Kołłontay sodę do bielenia", oraz najlepszy i najtańszy proszek mydlany „Boraxil" przyczynią się Szan. Panie do częstego napełnienia skarbonki swej dziatwy.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

לעטשניצע

פון דאקטוירים = ספעצ. און דענטיסטיש = קאַבינעט.

פּעטריקאָווער 62, טעל. 53-31.

אינערל. קראַנקהייטען	ד״ר ב. ראַבינאָוויטש / „ מ. וואָלמאַן / „ א. טענענבוים	פון 3½—2½ און 7—5 / „ 12—2 / „ 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר י. שרייבער / „ א. פּאָלשאַנסקי	פון 2½—4 און 7—8 / „ 12—1 און 5—6
פרויען־קראַנק־הייטען און געבורטס־הילף	ד״ר ר. אַלטערמאַן / „ פּ. פעלדמאַן / פרוי ד״ר ח. זעלדאָוויטש־קראַמשטיק / „ נוסטאַוואַ זאַנער פעטענבוים	פון 11—1 / „ 5½—7½ / שבת, סונ. דינסט, דאָנ. 3-4 / זונט. מיטוו. פריט. 5-6
קינדער־קראַנקהייטען	ד״ר ם. גוטענטאַג / „ ל. פאַמיליער	פון 10—11 און 5—7 / „ 12—1 און 4—5
נערווען־קראַנק.	ד״ר ם. משלאַנקאַ	פון 6—7 זונטאַג 1—2½
אויגען־קראַנקהייטען	ד״ר י. סמוסאַי / „ ס. האַלטערמאַן	פון 1—2 און 4—5 / 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאָז, האַלז און אויערען־קראַנק.	ד״ר ם. קלאָטשקאָ / „ באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—8 / „ 3½—5½
הויט־ און וועני־רישע קראַנק.	ד״ר פּ. ברוין / „ י. פּאָלאַקיעוויטש	פון 12½—½... / „ 5 6
ציין־ און מונד־קראַנקהייטען	צאָהן־ארצט ם. שקאָפּ / „ ם. רעזניקאָוו / „ ב. משורנאָווסקאַ / „ ז. קאַפּענבאַום	פון 9—10¾ און 8—9 / „ 11—1¾ / „ 2½—5 / „ 5½—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוונט.

קוואַרץ־לאַמפּען און רויטען־בעשטראַהלונג

עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרץ־לאַמפּען עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קאָראָנעס, גאָלד־בריקען און פּלאָטין.

וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט־דיזשור. געבורט־הילף.

וואָרנונג!

אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד־בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז די

עבט־פּאַטענטירטע **בעטלעך** עבט־פּאַטענטירטע

זענען פערזעהן נאָר מיט דער שוץ־מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.

— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל

ניקעל־בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך,
טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך
מעטער־מאָס. אויף רעדלעך.

מאַטראַצען, געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע. קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל., פּאַלאָווע בעטלעך 14 זל. רעעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס־פּרייזען. :: זעמטליכע רעפּעראַטורן.

הערט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל!

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

17
פרייטאָג
א
אלול תרפ"ח

אויגוסט
זון-אויפגאַנג 4.23
זון-אונטערגאַנג 7.00
ליכט-צינדען 6.46

די הילף פאר יודישע יתומים אין לאדז.

בעזוך אין דער זומער-קאָלאָניע פאַר יודישע יתומים אין רודא-פאַביאַניץ

אין די לאָדזער יודישע אינטערנאַטען געפינען זיך היינט צו־טאָג 520 יתומים אין עלטער פון 2 ביז 15—16 יאָהר.

אין אויפזיכט און שוץ נויטיגען זיך אָבער מער, ווי 10 מאָל אַזוי פיל. די געזעלשאַפטליכע שוץ פון די מלוכה'שע און קאָמונאַלע אָרגאַנען אין אונזער שטאָט האָט נאָך צו ווייניג פערשפרייט איהר טעטיגקייט, כדי אויף אַ מעהר וועניג געניגנדען אופן צו בעפרידיגען די ראָזיגע נויטען. בלייבט איבער די איינציגע מעגליכקייט צו בעפרידיגען די ראָזיגע בערערפעניש נאָר אויפ'ן וועג פון פּריוואַטער און פריוואַט-געזעלשאַפטליכער איניציאַטיוו. ביי אונז יודען איז די טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון סאָציאַלער און געזעלשאַפטליכער שוץ אָפט פערבונדען מיט פילאַנטראָפיע און ס'ווערט טאַקי דערביי בריט אויסגענוצט דאָס יודיש רחמנות-געפיהל, די טרייב־קראַפט פון דער טעטיגקייט. אויך אויפ'ן געביט פון יתומים-פערזאָרגונג גילט ביי אונז צום בעדויערען — אַרער צום גליק — דער ראָזיגער כלל. די אָפיציעלע געזעלשאַפט מלוכה, מאַגיסטראַט, קהלה, טוט וועהר וועניג אויף דעם געביט און אַלץ, וואָס ווערט יאָ געטון, ווערט אויסגעפיהרט לויט דער איניציאַטיוו און אָנשטרענגונג פון יחידים און פריוואַטע געזעלשאַפטען.

צווישען די ראָזיגע געזעלשאַפטען טיילט זיך אויס מיט זיין ריהרעוודינקייט דאָס אַלטשטעטישע יתומים-הויז (ונערושער 40). געגרינדעט מיט אַ 10 יאָהר צוריק אין די צייטען פון דער גרעסטער נויט, ווען אויף דער יודישער גאַס האָט געהערשט רחקות, אַלס קינדער-היים איז זי ביסלעכווייז אויסגעוואַקסען און זיך פערוואַנדעלט אין אַ יתומים-הויז. היינט צו טאָג האַלט אויס דאָס ראָזינע יתומים-הויז 72 קינדער, יונגלעך און מיידלעך אין עלטער פון 2 ביז 15 יאָהר. פאַר דער צייט, זייט דאָס יתומים-הויז עקזיסטירט, האָבען איינינע קינדער שוין דערגרייכט דעם גרעניץ-עלטער און האָבען פערלאָזט דעם אינטערנאַט, אַ טייל זענען איינגעאָרדענט געוואָרען אַלס בעלי-מלאכות.

יערעס יאָהר זומער-צייט, פיהרט די פערוואַלטונג אַרויס אַלע יתומים אויף זומער-וואוינונג. קראַנקע קינדער ווערען געשיקט אויף קוראַציע (ראַבקי צעכאָטשינעק א. אַנד.).

אויך היי־יאָהר האָט דאָס יתומים-הויז איינגעאָרדענט אַ זומער-קאָלאָניע פאַר די קינדער אין רודא-פאַביאַניץ.

אויף דער איינלאַדונג פון דער פערוואַלטונג האָבען פאָרשטעהער פון דער יודישער פרעסע בעזוכט די קאָלאָניע. די קינדער זעהען זעהר שעהן אויס און פיהלען זיך פריי און לוסטיג אין דער בעוואַלדעטער, טרוקענער געגענד אויף דער פרייער ריינער לופט.

דער פרעזעס ה' מענרעל רייבענבאַך גיט ערקלערונגען פון וועלכע עס איז צו זעהן, אַז דאָס יתומים-הויז ענטוויקעלט זיך פון יאָהר־צו־יאָהר אויסערליך און אינערליך. פאַר די טוער, וואָס האָבען אָנגעהויבען מיט אַ פילאַנטראָפישער אונטערנעהמונג, וואַקסען אויס מיט דער צייט סאָציאַל־געזעלשאַפטליכע פראָבלעמען, וואָס נויטיגען זיך אין אַ פערענטפערונג און ענגבערען דעם מוח פון די אָנפיהרער.

די קינדער מוזען בעקומען אויך ערציהונג. צווישען די 72 קינדער זענען פערהאַן איבער 40, וואָס זענען שוין אין שול-עלטער, מוז מען זיי לערנען. און דאָ הויבט זיך אָן אַ נייע זאָרג: די קינדער זענען פון פערשידענער עלטער, יונגלעך און מיידלעך. פון זיי אַליין בילדען אַ שולע קען מען נישט און ס'וואָלט אגב געווען נישט מעגליך צוליב ריין פינאַנציעלע טעמים. קומט אויס די קינדער אָפּצוגעבען אין שולען, אין די שטעטישע פאָשעכנע־שולען קאָסט קיין געלד נישט און אויב די קינדער געהען נישט אין קיין אַנדער שול, ווערען זיי אויטאָמאַטיש אַריינגעצויגען אַהער, בעזוכט טאַקי די גרעסטע צאָהל קינדער די „פאָווסעכנע"־שול און יערען טאָג נאָכמיטאָג הַעקומען זיי אַ צונאָב אינטערריכט פון יודישע למודים. אַ טייל פון די קינדער איז אָבער געלונגען אַריינצוגעבען אין יודישען גימנאַזיום, אין קאַצנעלסאָנס גימנאַזיום, „יבנה", און בית אולפנא שאַפט זיך אַ לאַגע, אַז די קינדער וואָס בעקומען אַ פערשידענע ערציהונג, ברענגען אַריין אַ כאַאָס אין דעם אופן פון פיהרען דעם אינטערנאַט און נישט ווילענדיג רוקט זיך אַרויס פאַר דער לייטונג פונ'ם אינטערנאַט די פראַגע וועגען פעראיינהייטליכען דאָס ערציהונגס-סיסטעם אינ'ם אינטערנאַט.

דערצו קומט נאָך צו אַ פרישע איינגעאַרטיגע אויפנאַבע: מ'דאַרף טראַכטען אויך וועגען אַ תכלית פאַר די קינדער. די קינדער וואָס געפינען זיך ביז 15־16 יאָהר אין אינטערנאַט אויף אַלעם גרייטען נעהען אַרויס און לעבען אָהן ערפאַהרונג, אַפילו אָהן אַ פערשטענדניש פאַר די זאָרגען פון אַלטעגליכקייט. ביי זיך אין דער היים ווערט יעדעס קינד נישט ווילענדיג אַריינגעצויגען אין די זאָרגען פון ווירטשאַפט און אַמאָל אפילו פון פרנסה; אינ'ם אינטערנאַט זענען זיי פון דעם אַלעם איזאָלירט. דער פילאַנטראָפישער מאָמענט פון וועלכע דאָס רוב אַזעלכע אינסטיטוציעס האָט זיך נאָך נישט בעפרייט (אין אַנדערע ווערט עס נאָך אַרויסגערוקט אויפ'ן פאָדער גרונד)· געהט נישט אַוועק אונבעמערקט באַר פאַר'ן אויג פון קינד און ס'שאַפט ביי אַ טייל פון זיי דעם פאַלשען בעוואוסטזיין — „מיר איז גוט — איך בין אַ יתום". פרובט מען צוצוציהען די קינדער צו ווירטשאַפטליכער מיטאַרבט, בעטראַכטען זיי עס פאַר אַ צוריקזעצונג, פאַר אַ דערנידערונג, פיהלען זיך בע'עולה'ט...

פערטראַכטען זיך די פיהרער פון יתומים-הויז איבער אַ נייעם פאַר זיי פּראָבלעם: ווי אַזוי ערציהט מען דאָס קינד, נישט בעלאַסטענדיג איהם מיט זאָרגען, אָבער ס'זאָל דערביי נישט בלייבען רויה און אָפּגעריסען פון לעבען. אַלץ פראַגען וואָס דאַרפען געפינען אַ לעזונג און וועלען זיכער ערלעדיגט ווערען אָבער דער וועג צום ערלעדיגען זיי איז נישט קיין קורצער און ליגט אין אַ „סיסטעם" פון אַ מאָדערנער אַרבייטס-שול, פון אַ גאַנצער ערציהונג און אַן אויסגעהאַלטענעם וועג אין טאָג.

דאָס אַרויסשיקען די יתומים יעדעס יאָהר אויף זומער-וואוינונג, די נויטווענדיגקייט צו האָבען אַן איינפלוס אויף דער גאַנצער ערציהונג פונ'ם קינד, צוצוקלויבען ביסלעכווייז קינדער פון מעהר וועניגער איין אין דער זעלבער עלטער, האָט דער־פיהרט די לייטונג פון אינטערנאַט צו אַ גדאַנק אַרויסצופיהרען דעם אינטערנאַט אין אַ דאָרף הינטער'ן שטאָט. האָט מען זיך אָנגעשטרענגט און געקויפט 3 פלעצער אין דער נייער גאָרטען־שטאָט ביי טושין און מ'פלאַנט דאָרט צו בויען אַן איינען הויז, אויסגערעכענט אויף 140—150 קינדער. קיין מיטלען זענען נאָך דערויף נישטאָ, אָבער „לא אלמן ישראל".

— אַז מיר האָבען געעפענט דאָס קינדער־היים „עזרת ילדים" האָט אונז אויסגעפעהלט אויף 30 קינדער, איצט האַלטען מיר אויס אַן אינטערנאַט פון 72 קינדער און ס'פעהלט אויס אויף הוצאות און, אַז ס'וועלען צוקומען נאָך קינדער וועט אונז ווידער אויספעהלען, אָבער די אינסטיטוציע וואַקסט און פונדעסט זיך איין — דערצעהלט אונז ווייטער דער פרעזעס פון דער אינסטיטוציע — אונזער בודושעט דערגרייכט איצט ביז 70,000 זל. אַ יאָהר פון דעם בעקומען מיר 4,000 זל. פון מאַגיסטראַט און אַ קאָנטאָ פון דער קהלה סובסידיע פאַר 1926 י. האָבען מיר שוין בעקומען — 480 זל. און דאָך עקזיסטירען מיר. אינטערעסאַנט אַז די יודישע בעפעלקערונג פון אַלטשטאָט און נאָוואָטיערסקא גיט זעהר וועהניג. מיר קריגען פלייש פון אַרינע קצבים און — אַ פאַקט וואָס ס'איז ווערט איהם צו בעצייכענען: די אָרימע יודינעס, די פשעטקופקעס פון יונה פילצערס פלאַץ שטעלען צו דאָס גאַנצע גרינצייג וואָס דאָס יתומים הויז האָט נויטיג. וואָלטען נאָר די גבירים, וועלכע ניבען געווען אַזוי ברייטהאַרציג!

די זומער־קאָלאָניע וועט אָפּקאָסטען איבער 6000 זל. 4,000 האָבען מיר שוין אין אויסזיכט פון וואַנען וועלען מיר נעמען די רעשט — ווייסען מיר דערוויל נישט אָבער ס'וועט שוין ווערען. דאָס יודישע לאָדז רופט זיך אָפּ שווערליך, אָבער זי רופט זיך אָפּ, מ'דאַרף נאָר קומען צו איהר און וועקען.

דאָס לעצטע איז שוין מעהר די אויפגאַבע פון דער פרעסע — ווענדעט ער זיך צו אונז — און מיר בעטען אייך טאַקי וועגען דעם אין נאָמען פון אונזער אינסטיטוציע.

וועט זיך דאָס יודישע לאָדז אָפּרופען אויף דער וועגדונג? מיר גלויבען אַז יאָ, ווי זי האָט עס געטון ביז אַהער, וועט זי עס אויך טון ווייטער.

—ן.

רעמאָנט פון דירות.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די ווירטסלייט.

זייט נאָכ'ן קריג ווען די ווירטסלייט בעקומען נישט זייער דירה-געלד לויט דער פאַר-מלחמה'דיגער נאָרמע, האָבען זיי זיך אָפּגעוואוינט צו מאַכען די נויטיגע רעמאָנטען אין די דירות.

די בעדינגונגען אין וועלכע ס'געפינען איצט די גרעסטע צאָהל וואוינונגען זענען פשוט נישט צום אויסהאַלטען.

די גאַנצע צייט פון קריג און נאָכ'ן קריג זענען קיין שום רעמאָנטען נישט געמאַכט געוואָרען. ס'פאַלען אראָפּ די גזימסען, ס'פאַלען איין די ווענד, פון די ווענט און סופיטען שיט זיך, ווייל ווען אויפ'ן דדיטען שטאָק ווערט קאַליע דער דאַך, אָדער ס'פאַלט אַ רצהר, רינט עס אַריין אויפ'ן צווייטען שטאָק און פון דאָרט דורכ'ן ערשטען — אויפ'ן פּאַרטער.

די ווירטסלייט זענען זיך טועה, אויב זיי מיינען, אַז רעמאָנט פון וואוינונג, אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען רעפּאַרירען סופיטען, דאַכען, ווענט, רעהרען, אויוועגס א. ז. וו. געהערט צום לאָקאַטאָר. די אַלע רעפּאַראַציעס מוזען רעמאָנטירט ווערען דורכ'ן הויז-ווירט.

דער לאָקאַטאָר דאַרף אויף זיין חשבון מאַכען נאָר אַזעלכע רעמאָנטען, וואָס קענען פערעכענט ווערען צו לוקסוס: פאַרבען די ווענט, אויסווייסען דעם סופיט א. ז. וו.

דער לאָקאַטאָר האָט דאָס רעכט צו פאָדערען פון זיין הויז-ווירט, אַז ער זאָל רעמאָנטירען די וואוינונג, אָדער קעלער וועלכער געהערט צו דעם וואוינונג.

קליינהענדלער-קאָנפערענץ

וועגען די האַנדעלס-שעהן.

די וואָך איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ אין צענטראַלע קליינהענדלער-פעראיין, זאַווואַדזקאַ 5, פון איינינע קליינהענדלער-פעראייגען אונטער'ן פאָרזיץ פון ה' קירשברוים.

עס איז אַרומגערעדט געוואָרען אַ רייהע קליינהענדלער-פראַגען און אויך די פראַגע וועגען די האַנדעלס-שעהן. ה' קירשברוים ווייזט אָן, אַז דאָס געזעץ פון די האַנדעלס-שעהן מוז מען אָפּהיטען. דער רעדנער פאָדערט אויף דעם קאָנפערענץ צו שאַפען אַ סוחרים-שוץ אין לאָדז, וועלכע זאָל זאָרגען דאָס געזעץ זאָל אָפּגעהיטען ווערען. דער קאָמיטעט מוז רופען אַ מאַסען-פערזאַמלונג פון אַלע קליינהענדלער אין לאָדז, כדי אויפצוקלערען דעם געזעץ פון די האַנדעל-שעהן און אַזוי אַרום וועט עס געלעזט ווערען.

עס רעדען נאָך די ה"ה: גאָלדבערג, מינץ, בענעראָוויטש און אַנדערע. עס איז געוועהלט געוואָרען אַ קאָמיטעט אונטערן נאָמען „סוחרים-שוץ" וועלכע וועלען שטעהן אויף דער וואך, אַז יעדער קליינהענדלער זאָל דאָס דערמאָנטע געזעץ אָפּהיטען.

!! זייט פאָרזיכטיג !!

ווען איהר בעשטעלט

אמצבה

זאָלט איהר נאָר בעשטעלען פון עכטען נאַטור-שטיין און רעעלע אַרבייט, ווי אויך שוועדישע גראַניט-מצבות, דאָס קאָנט איהר נאָר בעקומען ביי דער בעוואוסטער פירמע

מ. בראַדאַטי

וואָס עקזיסטירט פון יאָהר 1836 און האָט נאָך ביז היינט נישט קיין קאָנקורענט אויף זיין רעעלע אַרבייט.

צענטראַלע: פראַנציסקאַנער 31.
פיליע: פראַנציסקאַנער 14.
טעלעפאָנען: 8-69 און 8-70

קומט און איבערצייגט אייך!

ווען א זקן ווערט געשטרויכעלט...

אַלס „רחמנות" צו אַן אָרימער יתומה, נעבעך, מאַכט ער אַ ברית אויף די אַלטע יאָהרען.-שכנים מישען זיך אַריין און ער צאָהלט „מלאכה-געלד".-דאָס מיידעל ברענגט איהם אָפּ דעם „קדיש".

נ. איז ברוך השם, אַ יוד אַן איינגעפונדעוועטער אין באַלוט מיט אַ שעהן געשעפטעל, וואָס גיט בריות פרנסה, מיט אַכט גרויסע קינדערליך, ועל כלם — מיט 64 יאָהר.

איז געשעהן „אַ מכשול" מיט ה. נ. און שולדיג געווען דערין איז נישט קיין אַנדערע, ווי ר' נ.'ס פרוי, וועלכער עס האָט זיך פערגלוסט קראַנק צו זיין אויף נירען-שטיינער און צוקערקראַנקהייטען און ערשט שוין איין באָד אַריין קיין קיסינגען.

עס איז זעלבסטפערשטענדליך, אַז אַזאַ יוד, ווי ר' נ., וועלכער האָט יאָהר-איין יאָהר-אויס אַזוי געלעבט כסדר איבער 25 יאָהר מיט'ן ווייב, איז נאָכ'ן ווייב'ס אַוועקפאָהרען געוואָרען שטאַרק מאַרקאָטנע און ער האָט זיך אַרומגעדרעהט אין דער שטוב איינער אַליין, ווי אַ קאַלעק און זיך נישט געקענט קיין אָרט געפינען.

איין טרייסט איז איהם נאָר געבליבען — דאָס דינסט-מיידעל, אַ יתומה נעבעך, וואָס ר' נ. האָט איהר געהאַלטען אין שטוב ביי זיך, נאָר פון רחמנות-וועגען, וואָו דען וואָלט זיך אַזאַ מיידעל היינטיגע צייט, ווען מ'הערט אַזוי פיל שלעכטס אויף דער וועלט אַהינגעטון? און קוקענדיג אַזוי אויפ'ן מיידעל, וועלכע איז איהם ממש אין די אויגען געוואַקסען, האָט זיך וואָס אַמאָל מעהר דאָס „רחמנות" ביי איהם דערוועקט... האָט ער דעם מיידעל אונטערגעטרוקט איין מתנה נאָך דער צווייטער, דער יצר-הרע האָט צוגעשפילט און ס'איז געשעהן, דאָס, וואָס עס געשעהט אָפט אין אַזעלכע „רחמנות"-מאָמענטען...

בנתיים איז דאָס ווייב אַהיימגעקומען פון באָד און איהר געניט אויג האָט זיך אָפט אָפּגעשטעלט אויף דעם מיידעל'ס טאַליע און זי האָט נעטראַכט:

„וואָס דען, אַז די קאַץ איז נישטאָ, שפרינגען די מייז אויפ'ן טיש אַרום — אַז ס'איז נישטאָ ווער עס זאָל אַכטונג געבען אין שטוב, נאַשען זיי און זיי פרעסען, די משרתים און ווערען גרעבער ווי לעגנער"... און שפּעטער, אַז זי האָט זיך דערוואוסט, אַז דאָס „אויספּאַשען" איז פון אַן אַנדער מין, האָט זי דעם מיידעל געוויזען די טיר.

פערשטעהט זיך, אַז נאָכדעם, ווי דאָס ווייב איז צוריקגעקומען, האָט זיך ר' נ.'ס „רחמנות"-געפיהל צביסעל אָפּגעקיהלט, ווייל סוף-כל-סוף, איז דאָך אַ קראַנק ווייב געהנמער, ווי עפּיס אַ ווילד-פרעמדע מיידעל און ער האָט גאָרנישט געהאַט דאייגען, אַז מען זאָל משליח זיין דעם „יצר הרע" פון שטוב אַרויס.

דערפאַר אָבער האָבען שכנים יאָ רחמנות געהאַט אויפ'ן מיידעל און זי אַריינגענומען צו זיך, ביז דאָס מיידעל איז איבערגעקומען די קימפעט און האָט געבוירען אַ לעבעדיג יונגעלע.

אַז דער יונגער מאַמען פון דעם אומגעזעצליכען קינד איז אָבער דאָס לעבען וואָסאַמאָל שווערער געוואָרען, האָט זי איינציגווייז אָנגעהויבען דערצעהלען, ווער עס איז דער טאַטע און די שכנים האָבען אונטערהאַנדעלט מיט ה' נ. וועלכער האָט זיך אפילו נישט מודה געווען, נאָר דאָך, מיקען דאָך נישט אַן אָרימע יתומה לאָזען אויפ'ן גאַס, האָט איהר ר' נ. בעשטימט אַ „האָנאָראַר" פון 15 זלאָטעס אַ וואָך און טאַקי בגלד אויפ'ן אָרט בעצאָהלט פאַר אַ חודש פאָרויס.

שכנים, וועלכע וואָלטען אפשר נישט געגלויבט אַז אַזאַ יוד, ווי ר' נ. זאָל זיך פערגלוסטען אויף דער עלטער צו מאַכען אַ ברית, האָבען אין ר' נ.'ס „בריטע האַנד" דערקענט דעם אמת'ן טאַטען פון דעם קינד, האָבען זיי זיך אַזוי לאַנג דערצעהלט די מעשה אויפ'ן אויער ביז עס איז געוואָרען אַ סוד פאַר גאַנץ בראָד און באַלוט האָט אָנגעהויבען קלינגען מיט דער מעשה.

אויף דעם געזונד-צושטאַנד פון פרוי נ. האָט די מעשה זעהר שלעכט געווירקט, נאָר זי האָט פערביסען די ליפּען און געשוויגען, נאָר, ווען אין אַ שעהנעם פּ יוה-מאָרגען, האָט דער בריף-טרעגער אין אַנגע'חתמ'עטען קאָנווערט אָפּגעברענגט די תנאים פון דער יונגסטער טאָכטער, וועלכע איז געווען אַ כלה פאַר אַ היגען, חסידיש-נגידישען בחור, איז פרוי נ. אויף אַן אמת קראַנק געוואָרען און פון יענע צייט אָן, זעלטען ווען פערלאָזט דאָס בעט.

דאָס „מוזיניקיל" האָט זיך דערצויגען און ה' נ. נאָכדעם, ווי סיי ווי האָבען שוין אַלע געוואוסט פון דער מעשה, האָט ער שוין נישט געוואָלט צאָהלען און דאָס מיידעל, האָט איהם דעריבער בעשלאָסען אָפּצוטון אויף טערקיש.

זי האָט אָפּגעוואַרט אַ דאָנערשטיג'דיגען אינדערפריה, בעת ה' נ. איז געשטאַנען אין געוועלב, געפּאַקט מיט קונים, איז זי אַריינגעקומען, אַוועקגעלעגט פאַר איהם דאָס קינד און געבומען פאָדערען אַלימענטען אויפ'ן הויכען קול.

אין געוועלב האָט זיך געמאַכט אַ טומאַטאַכע, ה' נ. איז געבליבען בלאַס, ווי די וואַנד, דאָס כלה-מיידעל האָט כפאַזמירט און נ.'ס. פרוי איז געפאַלען אין חלשות; זי האָט בעקומען אַ האַרץ-אַטאַק און אין צוויי טאָג אַרום איז זי געשטאָרבען.

ווי מען שמועסט אויף דער אַלט-שטאָט, זאָל ר' נ. אויס „רחמנות" חתונה האָבען מיט דער מוטער פון זיין מוזיניק'ל.

עס וואָלט באמת געווען אַ יושר, כלעבען.

היימעלע.

גראַנדיעזע בוי-אַקציע

פון אַרבייטער-הייזער אין לאָדז.

בעזוך פון פרעסע-פאָרשטעהער אויפ'ן אָרט, וואו די הייזער וועלען געבויט ווערען.

אין קאַבינעט פון לאַווניק פון דער בוי-אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט ה' איזרעבסקי איז נעכטען פאָרגעקומען אַ פרעסע קאָנפערענץ. אויף דער קאָנפערענץ זענען אָנוועזענד געווען דער לייטער פון דער בוי-אָפּטיילונג, דער הויפּט-אַרכיטעקט פון דער בוי-אָפּטיילונג אינזש. ליסקאָווסקי.

די קאָנפערענץ האָט געעפענט לאַווניק איזרעבסקי ער קלערט אויף די אויפגאַבע פון דער קאָנפערענץ. די בוי-פלענער פון דער לאָדזער שטאָט-פערוואַלטונג זענען גאָר גרויס פערמאָסטען, זיי געהען אין דריי ריכטונגען: 1) רעגולאַציע פון די וועגען און קאָמוניקאַציע אין שטאָט; 2) בוי-פאָרשריפטען און 3) דער אייגענטליכער פונאַנדערבוי פון דער שטאָט.

אין דער ראָזינער ריכטונג איז דורכ'ן מאַגיסטראַט פיל געטון געוואָרען, כדי אַלץ צו סיסטעמאַטיזירען. איצט ווען אַלע פאָרבערייטונגס-אַרבייטען זענען שוין פערענדיגט און דער מאַגיסטראַט טרעט צו צו דער אייגענטליכער טעטיגקייט, האַלט לאַווניק איזרעבסקי אַלס לייטער פון דער בוי-אָפּטיילונג פאַר נויטיג צו אינפאָרמירען דורך דער פערמיטלונג פון דער פרעסע די געזעלשאַפט וועגען די נייע פלענער פון דער נאָהענסטער טעטיגקייט.

שלעכטע ברוקען אין די גאַסען.

דער איצטיגער צושטאַנד פון די קאָמוניקאַציע מיטלען אין אונזער שטאָט איז אַ פאַטאַלער. מ'מוז דעם צושטאַנד ענדערען. מ'דאַרף אַ רעגולאַציע-פלאַן ס'דאַרפען געשאַפען ווערען נייע וועג-אַרטעריען, מ'דאַרף ברייטער מאַכען די גאַסען, מ'דאַרף אויסברוקירען אַנ'ערך 70 קילאָמעטער גאַסען אין לאָדז, וואָס זענען נאָך איבערהויפּט נישט ברוקירט. אויף דעם זענען נויטיג גוואַלדיגע מיטלען, וואָס די אָרימע לאָדזער שטאָט-פערוואַלטונג בעזיצט זיי דערווייל נישט. די גאַסען דאַרפען ברוקירט ווערען אויך צוליב ריין סאַניטאַרע טעמים, אָבער די מיטלען, וואָס די בוי-אָפּטיילונג קען מיט זיי דיספּאָנירען זענען זעהר בעשיידענע. אויף היי יאָהר למשל, איז בעשטימט געוואָרען אויסצוברוקירען נייע גאַסען 10 מאָל אַזוי פיל וויפיל ס'איז געמאַכט געוואָרען פאַרי-אַ-יאָהרען (20 קילאָמעטער אַנשטאָט 2 קילאָמעטער) די נייע גאַסען וועלען אויסגעפלאַסטערט ווערען אין דער ערשטער רייה אין באַלוט און כאָיני. ביי זאָאַ טעמפּאָ וועלען ערשט אין פערלויף פון ווייטערדיגע 2 יאָהר פארברוקירט ווערען אַלע גאַסען, דערווייל קומען צו נייע גאַסען צוליב דער פאָרצעלאַציע, וואָס ווערט אַדורכגעפיהרט א. אַ. וו. די אָרימע בעפעלקערונג, וואָס צאָהלט שטייערן צוגלייך מיט אַנדערע האָט נאַטירליך רעכט דערצו, אַז זי זאָל אויך טראַקטירט ווערען צוגלייך מיט אַנדערע און אַז אַרויסגעהענדיג פון שטוב, בעת אַ שלעכטען וועטער, זאָל זי נישט פון הויז אַריינפאַלען אין אַ בלאָטינער קאַלוזשע א. אַ. וו. די גרעסטע טייל לאָדזער גאַסען זענען ברוקירט מיט די בילינגסטע פעלד-שטיינער, וועגען בעסערען ברוק קען מען דערווייל נאָך נישט חלומ'ן בלויז אויף צו רעפּערירען די איצטיגע גאַסען איז נויטיג 5 מיליאָן זלאָטעס.

אַנ'אויסברייטונג פון דער אַרבייט איז מעגליך נאָר אין פאַל, אַז דער מאַגיסטראַט וועט קריגען אַנ'אינוועסטיציע-הלואה, קיין שום קאָמונאַלע מאַכט אין לאָדז וועט עס נישט אימשטאַנד זיין דורכצופיהרען אַנדערש אין די נאָהענסטע 10 יאָהר און אַ אַ הלואה איז דערווייל אונמעגליך. אגב פערשווערט דער ראָזינער אומשטאַנד אויך די רעגולאַציע פון דער בעוועגונג אין צענטער שטאָט. דער אָפּלויף פון דער בעוועגונג א'יף פיעטרקאָווער, קען נישט געהן דורך וואָלטשאַנסקאַ און שענקעוויטשאַ, ווי דאָס מיינען פיל, די בעוועגונג פון דאָרט קען אָפּגעצויגען ווערען, א'יב ס'וועט פערלענגערט ווערען די זשעראָמסקי גאַס. און אויב די זאַגאַיניקאָווא וועט בעקומען אַנ'אנשלוס פון דער בעוועגונג דורך „ספּאָרנאַ“.

די רעגולאַציע פון די קאָמוניקאַציע-וועגען אין שטאָט איז אויך פיל אָפּהענגיג פונ'ם

נייעם געזעץ וועגען די בוי-פאָרשריפטען.

די נייע תקנות פונ'ם ראָזינען געזעץ זענען שוין אויסגעאַרבייט געוואָרען דורכ'ן מאַגיסטראַט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן נייעם אויפבוי-געזעץ, וואָס איז גילטיג זייט מאַי ה. י. די תקנות דאַרפען נאָך אָבער בעשטעטיגט ווערען דורכ'ן מיניסטעריום פער עפענטליכע אַרבייטען. זיי זענען שוין פון מאַגיסטראַט אַריבערגעשיקט געוואָרען אין דער וואָיעוואָדזטווע.

דער מאַגיסטראַט האָט נישט קיין עקזעקוטיווע מאַכט און איז איצט אַוועקגעשטעלט אין אַזאַ לאַגע אַז ווען אימיצער וואָלט געלונגען אָהן אַ בעשטעטיגטען פּלאַן אויסצובויען אַ הויז און אַריינזעצען אַהין לאָקאַטאָרען, וואָלט דער מאַגיסטראַט ערשט נאָך אַ לאַנגער פּראָצעדור דורכ'ן געריכט געקענט אויספועלן, אַז די געביידע זאָל איבערגעמאַכט ווערען לויט די מאַגיסטראַט פאָרשריפטען. די נייע רעגולאַציע-פלענער פון מאַגיסטראַט זעהען פאָר דאָס איינשטעלען פון אַ ברייט פאַר די גאַסען ביז 25 מעטער (איצט זענען זיי פיל שמעלער). דאָס וועט אַדורכגעפיהרט ווערען אויפ'ן חשבון פון די ווירטס-לייט.

די נייע הייזער וועלען געבויט ווערען

אויף אַזאַ אופן, אַז צו זיי וועט דורכאויס מוזען מעגליך זיין אַ לופט-צופלוס, די הייזער וועלען קענען געבויט ווערען אַלס פאַראַלעלע קווער-אָפּזיצונגען, אויב אויפ'ן הויף וועט זיין גענוג פלאַץ און אָפּצוטרעטען דעם נויטיגען מינימום מעטער פון איין הויז ביז צום צווייטען. פו די הלואות-פאָנדען, וואָס דער קאָמיטעט פונאַנדערצובויען די שטאָט וועט האָבען אין איהר רשות, וועלען קענען געניסען, אין דער ערשטער רייה, די שטאָט, וועלכע וועט זיך בעמיהען אויסצונוצען אַלע קאָנטינגענטען פאַר זיך, ווייל קיין שום אַנדערע אינסטיטוציע, אָדער אונטערנעהמונג, וועט נישט קענען אויסבויענדיג די הייזער, בערעכענען, אַז זייער חוב זאָל זיך דעקען (אַמאַטיזירען) אין אַ לענגערען פעריאָד ווי די 25 יאָהר אויף וועלכע די הלואה ווערט אַרויסגעגעבען אַנדערש איז עס מיט'ן מאַגיסטראַט, וועלכער האָט מיטלען און קען די אַמאָרטיזאַציע פון דעם בוי אויסרעכענען אויף 50—40 יאָהר און אַזוי-אַרום פערקלענערען דאָס דירה-געלד ביז אויף 2 דריטעל, אָדער אפילו אַ העלפט.

מען קען נישט אונטערשאַצען דעם ווערט פון דער פריוואַט איניציאַטיוו און דער בוי-בעוועגונג די ראָזינע בעוועגונג קען אָבער נישט לעזען די דירות נויט, ווייל לויט איהר קאַלקולאַציע קענ.. פון וויערע דירות נישט געניסען קיין שום אַרבייטער, אָדער אָנגעשטעלטער.

אַנדערש אַביסעל איז עס מיט

די דירות-קאָאָפּעראַטיווען,

אָבער אויך בנוגע זיי איז דער מאַגיסטראַט אין אַ בעסערער סיטואַציע. צווישען די קאָאָפּעראַטיווען אגב דאַרף מען אונטערשיידען וואוינונגס-קאָאָפּעראַטיווען און בוי-קאָאָפּעראַטיווען. הלואות ווערען ערטיילט נאָר פאַר די בוי אונטערנעהמונגען, וואָס בויען קליינע דירות 1—2 און 3 צימער מיט קוך.

דער לאָדזער מאַגיסטראַט נוצט אויס די ראָזינע סיטואַציע און האָט זיך אַליין גענומען בויען דירות, כדי פונ'ם בויען זאָלען אין דער ערשטער רייה געניסען די, וואָס נויטיגען זיך אין זיי אַממיינסטען, וועגען פלאַן און פערנעהם וועט קלאָרער ווערען ערשט אויפ'ן אָרט פונ'ם בוי — האָט פערענדיגט לאַווניק איזרעבסקי.

נאָכדעם האָט לאַווניק איזרעבסקי בעגלייט די פרעסע-פאָרשטעהער און לייטער פון בוי-אָפּטיילונג אין קאָנסטאַנטינער וואַלד אַריין, וואו ס'ווערען אויסגעפיהרט די בוי-אַרבייטען. דאָרט האָבען שוין געוואַרט אינזש. שערעשעווסקי, וואָס זיין בוי-פּראָיעקט איז אָנגענומען געוואָרען דורכ'ן מאַגיסטראַט און די בוי-אונטערנעהמער ה' טילער און אינזש. אַנדערס, פאָרשטעהער פון דער וואַרשאַווער בוי-געזעלשאַפט „קאָטעבע“. זיי אַלע האָבען פאַר די פּרעסע פאָרשטעהער געגעבען אַ רייה אינטערעסאַנטע ערקלערונגען.

ש.

(סוף זונטאַג.)

שימעלע קלייבט זיך צום פערטען מאָל אונטער דער חופה.

ער האָט אָבער נאָך נישט געג'ט דאָס דריטע ווייב.

נעכטען איז צו אונז אין רעדאַקציע אַריינגעקומען אַ פרוי און מיט טרעהרען אין די אויגען אונז דערצעהלט פאָלגענדע געשיכטע:

וואוינען, וואוינט זי אויף זגערזשער 7, דאָרטען האָט זי אַ שטעבעל, אין וועלכען זי האָט 7 יאָהר צייט געוואוינט מיט איהר מאַן שמעון, אַ געגריוועטער שוסטער.

7 יאָהר האָט שמעו'לע געוואוינט מיט זיין יעצטיגער פרוי (פערשטעהט זיך, אָהן חתונה-געהאַט) זיסעל, און אַלץ איז געווען גוט און אַלצדינג איז געגאַנגען כשורה: שמעו'לע האָט געאַרבייט, פערדינט, דאָס פערדינסט אָבגעגעבען דער פרוי און זי האָט געפיהרט די ווירטשאַפט און אויפ'ן אַכטען יאָהר האָט שמעו'לע אויפ'ן ווייב אַנ'אומחן בעוואָרפען, פערליבט זיך אין מאַשען און שוין אַ יאָהר צייט אוועק פון דערהיים, און איצט, ווי מ'שמועסט, קלייבט זיך שמעו'לע חתונה צו האָבען מיט מאַשען.

ווער עס איז די מאַשע? – קודם-כל דאַרף מען זאָגען אַ פאָר ווערטער וועגען שמעו'לען; אַזוי, ווי איהר קוקט איהם אָן דעם שוסטערל, שטאַמט ער פונ'ם שטעדטעל זוואָלין, ראַדאָמער גובערניע נאָר אַראָבקומענדיג קיין לאָדז, האָט ער „נאָביערעט“ אַזוי צו זאָגען אַביסעל לאָדזער „פּראַקטיקע“.

שמעו'לע האָט ליב חתונה צו האָבען; פון אַ ביסעל חתונה האָבען, האַלט שמעו'לע אַנ'עולם ומלואה; ער וועט באָדיי דאָס ווייב פערזעצען, נאָר חתונה האָבען און אַזוי, ווי איהר קוקט איהם אָן איז זיין איצטיגער אַרויספאָהר מיט דער בתולה מרת מאַשע שוין צום פערטען מאָל.

ביז איין ווייב האָט ער חתונה-געהאַט פונ'ם זעלבען שטעטעל זוואָלין און אין צוויי חדשים אַרום, אַז עס האָט זיך איהם געטראָפען אַנ'אַנדערע, האָט ער זיך נישט לאַנג מיישב געווען און איהר אַפגעג'עט.

שמו'לע איז ווייטער געבליבען „אַ חתן-בחור“ און האָט חתונה-געהאַט מיט דער צווייטער פרוי, געהאַט מיט איהר אַ קינד און נאָך צוויי יאָהר זעגען ביידע, אי דאָס ווייב, אי דאָס קינד געשטאָרבען ביי איהם פון סוכאָטעס און שמעו'לע האָט זיך אויפגעשטאַפּט די וואָנסעס, אָנגעטון זיך די שבת'דיגע „איבראַניע“ און געדרעהט זיך מיט'ן שטעקעלע אין גאַס און געטראַכט וועגען „אַ תכלית“...

פערשטעהט זיך, אַז דעם בעסטען שדוך בעקומט מען אין אַ קליין שטעטעל; דאָרט געפינט זיך נאָך נאַאיווע מיידעלעך, וועלכע עס קאָנען אימפאָנירען שמעו'לעס אויפגעשטייפטע וואָנסעס און דעם לעצטען שדוך האָט טאַקי שמעו'לע געטון פון זוואָלין; גענומען אַ היימיש „קעלבעל“, אָפּגעמוטשעט איהר, שלעכט צו גיט, גאַנצע 7 יאָהר און לסוף „פערלאַפּטשעט“ זיך אין מאַשעלען און אַזוי, ווי דאָס יעצטיגע ווייב, אי זי וויל זיך נישט גט'ן, אי שטאַהבען ערשט אויפ'ס-ניי-נישט און שמעו'לען ווילט זיך דאָך אָבער פאָרט חתונה האָבען, האָט ער דאָס עסק'ל פערבערייט מיט'ן אמת'ן אַמעריקאַנער שפּיץ און פערדרעהט מיט אַ דאָפּעלטער דראַמטווע:

אַזוי, ווי קיין חתונה-האָבען מיט'ן יעצטיגען ווייב האָט ער נישט, און געריכטליך קאָן זי איהם גאָרנישט טון, האָט ער קודם-כל אַרויסגענומען זיך די זאַכען פון שטוב, לסוף איז ער אַליין אַרויס פון שטוב, שוין העכער אַ יאָהר צייט און כדי שנעלער צוצואיילען דער חתונה מיט מאַשעלען, האָט ער זיך צוגעזאָגט אַזוי, אַז בקרוב וועט איהם מאַשעלע מוכה זיין מיט אַ קדיש...

אָט אַזוי האָט שמעו'לע דאָס עסק אַרויפגענומען אויף דער קאָזיטע און דאָס ווייבעל זיסעלע קלאָגט זיך ס'פּנים.

וואָס וועט אָבער יעצט טענהן שמעו'לע, נאָכדעם, ווי ער וועט קיין חופּה-וקדושין נישט בעקומען פון קיין איינעם פון די היגע מורי-הוראות, צי וועט ער ווייטער נישט אויפגעבען זיין פּראָפעסיע פון חתונה האָבען?!..

שטיצט די זומער-קאָלאָניעס פון „טאָז“.

נעכטען זענען געקומען קיין לאָדז פון וויש ניאָווע-גורא פון די „טאָז“-ער זומער-קאָלאָניעס די דריטע גרופּע קינדער אין צאָהל פון צוויי הונדערט. אַזוי, אַז היינטיגען זומער האָבען שוין פערבראַכט אויף די קאָלאָניעס 600 קינדער. פרישע לופט, וואַלד, גוטע דערנעהרונג, מעדיצינישע השגחה – דאָס שטעלט ממש אויף די פיס די שוואַכע, אויסגעמאַטערטע פון אַ גאַנץ יאָהר קינדערלעך. זיי קומען צוריק מיט פרישע קרעפטען, מונטערע. דער צוואוקס אין וואָג איז זעהר גרויס ער דערגרייכט ביי אייניגע קינדער ביז 5 קילאָ. דורכשניטליך איז ביי דעם לעצטען סעזאָן צוגעקומען יעדער קינד 2–3 קילאָ.

די פערוואַלטונג פון „טאָז“ מאַכט יעצט גרויסע אָנשטרענגונגען, כדי אַרויסצושיקען נאָך היינטיגען זומער אַ פיערטע גרופּע קינדער אויך אין צאָהל פון צוויי הונדערט. ס'זענען אָבער פאַרהאַן פינאַנסיעלע שוועריגקייטען; עס פעהלען געלד-מיטלען. בדי צו שאַפען די געלדער אָרדענט די געזעלשאַפט „טאָז“ איין מאָרגען, שבת, און זונטאָג אין לאָקאַל פון די זומער-קאָלאָניעס אין ווישניאָווע-גורא אַ גאָרטען פעסט און אַ פאָרשטעלונג פאַר קינדער. די גאַנצע הכנסה געהט אויפ'ן פאָנד פון די זומער-קאָלאָניעס. עס איז צו האָפען, אַז די לאָדזער יודישע בעפעלקערונג וועט אָפּשאַצען די וויכטיגקייט פון אַרויסשיקען אויף 1 חודש אויפ'ן דאָרף 200 קינדער, און וועט קומענדיג אויף דעם פעסט שטיצענדיג דערמיט די אַקציע פון זומער-קאָלאָניע.

בילינגער ברויט.

(ם) אין מאַגיסטראַט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג אונטער'ן פאָרזיץ פון וויצע-פּרעזידענט ד"ר וויעלונסקי, פון דער שטאָטישער קאָמיסיע אויף פעסטצושטעלען די פרייזען פון ברויט.

בעת די בעראַטונגען אויף דער דערמאָהנטער זיצונג, האָט דער פאָרשטעהער פון די מעהל-קאָנסומענטען אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאָג צו פערקלענערען דעם פרייז פון ברויט פון 65 פּראָצענטיגען מעהל פון 60 אויף 55 גראָשען פאַר אַ קילאָ. די פּראָדוצענטען זענען געווען נעגען דעם ראָזיגען פאָרשלאָג, אַזוי אָבער ווי דעם פאָרשלאָג האָבען געשטיצט דער פאָרשטעהער פון מאַגיסטראַט און פון דער וואָיעוואָדזטווע איז ער אָנגענומען געוואָרען און פון היינט אָן וועט אַ קילאָ ברויט פון 65 פּראָצענטיגען מעהל, אַנשטאָט 60 — קאָסטען בלויז 55 גראָשען.

קהלה.

זונטאָג 5 אין אָוונער וועט פאָרקומען אַ זיצונג פון קהלה-ראַט, אויף דער טאָג-אָרדנונג שטעהען די פראַגען: 1) ביודזשעט אויפ'ן 1928 י. 2) פעסטשטעלען דעם מאַקסימום פון עטאַט און 3) פערגרעסערען דעם פאַי פון דער יודישער קהלה אין דיסקאָנטע באַנק (פּעטריקאָווער 43).

קראַנקען-קאַסע.

(2) אין חודש יולי האָט די היגע קראַנקען-קאַסע געהאַט 220 טויזענד 318 מיטגלידער, דערונטער 118 טויזענד 102 מענער און 82 טויזענד 216 פרויען. פאַמיליען-מיטגלידער פון די פערזיכערטע אין דער קראַנקען-קאַסע זענען אין חודש יולי געווען 230 טויזענד 366.

געבוירען אין אַ אויטאָ.

(—) נעכטען אַרום 6 אַ זייגער אין דער פריה איז אויף נאַרוטאָוויטשע גאַס געגאַנגען די 30-5יעהריגע רינסט מיכאַלינאַ פּיעטשאַק פון סטריקאָוו בעקומענדיג פלוצלינג געבורטס-וועהען האָט זי זיך אַנידערגעזעצט אויפ'ן גאַס. אַ פערבייפאָהרענדיגער שאָפער, דערזעהענדיג אַ פער'חלש'טער פרוי, האָט ער זי אויפגעהויבען, אַריינגעזעצט אין אויטאָ אַריין און איהר געוואָלט אָבפיהרען צו דער שטאָטישער פּאָגאָטאָוויע, מיט אַמאָל האָט ער פון אויטאָ אַרויס דערהערט אַ געוויין פון אַ קינד, האָט ער דאַן טעלעפאָנירט נאָך פּאָגאָטאָוויע, וועלכע האָט די מוטער מיט'ן ניי-געבוירענעם קינד איינגעאָרדנעט אין דער שטאָטישער קימפּעטאָרין-קליניק.

אַ פּאָליטישער פּראָצעס.

(2) דעם 14-טען ה. ח. איז אונטער'ן פאָרזיץ פון ריכטער קאָזלאָווסקי אין היגען קרייז-געריכט בעטראַכט געוואָרען דער פּראָצעס נעגען דעם קאָמוניסטישען רעפּוטאַט ראָשעק און נעגען די אָנגעקלאָגטע: מאַרכאָוויעצקי, סאָווינסקי, קרינסקי, זירקע און וועבע.

די אויבנדערמאָהנטע ווערען אָנגעקלאָגט אין קאָמוניסטישער טעטיגקייט און פאַר פיהרען אַנ'אַנטי-מלוכה-אַקציע.

ראָשאַק איז צוליב דעם רעפּוטאַטען-מאַנדאַט אויסגעשלאָסען געוואָרען פון די געריכט'ס-פערהאַנדלונג און נעגען די איבריגע איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען פאָלגענדער אורטייל: מאַרכאָוויעצקי, פאַר בעהאַלטען צוויי קאָמוניסטישע פעהנער — 3 יאָהר שווערע תפיסה און פערלירען אַלע רעכט, סאָווינסקי און וועבע — פאַר בעהאַלטען אַנטי-מלוכה אויפרופען — 2 יאָהר שווערע תפיסה און פערלירען אַלע רעכט.

נעגען די לעצטע ווערט אָנגעווענדעט די אַמנעסטיע און עס ווערט זיי צוגערעכענט דער פאָרוועגען-אַרעסט. קרינסקי און זירקע זענען צוליב מאַנגעל אין בעווייזען בעפרייט געוואָרען.

אַ שרפה אין קאָנסטאַנטין.

(—) אין קאָנסטאַנטין איז נעכטען אויסגעבראָכען אַ שרפה ביים הויז-ווירט יוזעף טשעכאַנאָווסקי אויף דער פּאַביאַניצער גאַס.

פון דער שרפה איז פערברענט געוואָרען אַ שטאַל און אַ סטאָדאָלע אָנגעפּאַקטע מיט הייַיעהריגע תבואות.

צוליב דעם, וואָס עס איז געווען אַ חשד, אַז די שרפה איז ענטשטאַנען דורך אַנ'אונטערצינדונג פון טשעכאַנאָווסקי'ס שכן יאַן אורשולאַק, מיט וועלכען ער האָט נישט גוט געלעבט, האָט די קאָנסטאַנטינער פּאָליציי אַרעסטירט אורשולאַק'ן, וועלכער האָט זיך בעת'ן פערהער מורה געווען.

אורשולאַק איז איינגעזעצט געוואָרען אין אַרעסט. דער שאָדען ווערט אָפּגעשאַצט אויף איבער 5 טויזענד זלאָטעס.

איז די אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(2) ל. פּאַוולאַווסקי (פּיעטריקאָווער 307), ס. האַמבורג (גלובנא 50), ב. גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשא 4), י. שיטקעוויטש (קאָפּערניקא 26), א. כאַרעמזאַ (פּאָמאָרסקא 10), און א. פּאָטאַש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10).

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאַר אויערען, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-31.
פּראַקטיצירונגען פון 12—2 און פון 5—7 ...
אין לאַגעווניקי, פּרזשעדשבאָרזש 17 פון 10—1 ...

אמעריקאנער אימיגראציאנס-אמט וויל דעפארטירען

פון אמעריקא א יודישען ארבייטער פון לאדז, וועלכער איז גייסטיג קראנק געווארען פון א קלאפ ביי דער ארבייט.

נ י ד י א ר ק. (יט״א) א מערקווירדיגע, טראגישע געשיכטע האט פאסירט מיט א יודישען ארבייטער שמואל באראש פון פעטערסאן, (אין ניו-דזשערסין) ער איז פערוואונדעט געווארען ביי דער ארבייט און איז געווארען שוואכזיניג, און איצט וויל מען איהם ארויסשיקען פון אמעריקא.

באראש איז אלט 34 יאהר ער איז געבוירען אין לאנאוו, (פוילען) און האט א לענגערע צייט געוואוינט אין לאדז. זיין פרוי און צוויי קינדער געפינען זיך נאך אין לאדז. אין דעצעמבער 1925 איז ער געקומען קיין אמעריקא פון פראנקרייך, ער האט גלייך דארט בעקומען ארבייט אין א פעטער סאנער וועבער-פירמע.

באראש איז געווען א פלייסיגער ארבייטער און איז געווען אלגעמיין בעליבט. מיט 4 מאנאטען צוריק נאך זיין אנקומען, האט ער ארויסגענומען זיינע ערשטע פאפירען און האט געוואלט ווערען א בירגער. ער האט געפלאנט אריבערצופיהרען קיין אמעריקא זיין פרוי און קינדער, ווי נאר ער וועט האבען די מעגליכקייט זיך איינצואָרדנען דא אין דער נייער היים.

מיט א פאר חדשים צוריק האט מיט איהם אבער געטראפען א שרעקליכער אומגליק: בעת דער ארבייט איז ער ארונטערגעפאלען אין קעלער פון דער פאבריק. א שווערע אייזערנע טיר איז ארונטערגעפאלען אויף איהם און צושפאלטען זיין קאפ. ער איז אבגעפיהרט געווארען אין שפיטאל און די וואונדען האבען זיך פערהיילט.

קורץ נאכדעם, ווי ער איז ארויס פון שפיטאל האבען זיינע בעקאנטע בעמערקט, אז ער פיהרט זיך עפעס אויסטערליש און עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, ראס ער איז גייסטיג-קראנק. א קורצע צייט האט ער נאכדעם פערבראכט אין שפיטאל פאר גייסטיג-קראנקע און איז שפעטער צוריקגעקומען צו דער ארבייט. א געוויסע צייט שפעטער האבען איהם געמאלדען די אימיגראציע-בעאמטע, דאס אלס גייסטיג-קראנקער אימיגראנט וועט ער דעפארטירט ווערען פון אמעריקא.

מיט דעם גורל פון אומגליקליכען באראש האט זיך פעראינטערעסירט דער יודישער ארוואקאט אין פעטערסאן סאמועל ראזענפעלד, וועלכער האט אינטערווענירט וועגען דעם ענין אין אימיגראציע-דעפארטאמענט צושטעלענדיג פיל עדות, ראס באראש איז געווען פולשטענדיג נארמאל ביי זיין אנקומען קיין אמעריקא און איז קראנק געווארען ערשט בעת דער ארבייט אין פאבריק אין פעטערסאן.

ווי אדוו. ראזענפעלד טיילט מיט זאל די רע-פארטאציע-פארארדנונג נעגען באראש'ן זיין א פועל-יוצא פון א מסירה.

מיט דעם ענין האט זיך אויך פעראינטערעסירט דער „היאס" און די לאדזער לאנדסמאנשאפטען אין אמעריקא.

„פועלי-אמוני-ישראל" גרייט זיך צו די קראנקען-קאסע-וואהלען.

אין צוזאמענהאנג מיט די בעפארשטעהענדע קראנקען-קאסע-וואהלען אין לאדז, האט די רעליגיעזע ארבייטער פארטיי „פועלי-אמוני-ישראל" איינגערופען א קאנפערענץ, צו וועלכע עס זיינען איינגעלאדענט געווארען: „פועלי-אמוני-ישראל" אין גייערס ראיאן, „צעירי-אמוני-ישראל", יוגענד-סעקציע ביי פא"י, די שעורי-ערב'ס פון: סאלנא 7, אגראדאווא 8, קילינסקי 116, פל. וואלנאשטשי 8, אגראדאווא 10, פולנאצנא 11, „כתר צעירים" נאוואמיעסקא 22 א. א.

אויף דער דאזיגער קאנפערענץ איז ארומגערעדט געווארען וועגען די בעפארשטעהענדע קראנקען-קאסע-וואהלען אין לאדז און די נויטיגקייט פון א געהעריגע רעפרעזענטאנץ פון דער רעליגיעזער ארבייטערשאפט אין קראנקען-קאסע. צו דעם צוועק איז גערופען געווארען די קאנפערענץ פון אלע רעליגיעזע ארבייטער און יוגענד-קערפערשאפטען אין לאדז, כדי צו שאפען א פעראייניגטען פראנט פון דער לאדזער רעליגיעזער יודישער ארבייטערשאפט.

נאך א לענגערע דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען צו שאפען א פעראייניגטער רעליגיעזער ארבייטער-וואהל-קאמיטעט, אין וועלכען עס זיינען אריין פארשטעהער פון אלע קערפערשאפטען, וואס האבען זיך בעטייליגט אין דער קאנפערענץ.

די קאנפערענץ האט בעשטימט א לייטונג פון די פערזאנען: מ. זילבערבערג, ל. שטשעקאץ און פ. אלטמאן.

מעלדונגען.

אכטונג לוין-וועבער!

זונטאג, דעם 19. אויגוסט קומט-פאר אין בזשעזשינער 7 אן'אלגעמיינע פערזאמלונג מיט א טאג-ארדנונג: רעגיסטראציע צום האנדווערקער-קאמער, אלע מוזען מיטברענגען די פאטענטען פון 1927 יאהר און די קאנצעסיעס. אלע מוזען קומען ווארום די צייט איז קורץ.

162 מיט אכטונג די פערוואלטונג

ביבליאטעק א. נ. פון א. ר. גורדון

ביי „התאחדות", שיענקיעוויטשא 3/5.

די ביבליאטעק-קאמיטע מאכט פעקאנט, דאס ס'איז צוגעקומען א גרויסע צאהל ביכער פון די נייעסטע העבראישע און יודישע אויסגאבען. די ביבליאטעק בעזיצט 4500 ביכער: אין העבראיש, יודיש, פויליש און דייטש. דער חודש-אבצאהל איז א מינימאלער. ספעציעלע הנחות פאר ארבייטס-לאזע און שילער. די ביבליאטעק איז טעטיג 4 מאל וועכענטליך: זונטאג, דינסטאג, דאנערשטאג און שבת פון 7—9 אווענד.

פון די פראפעסיאנעלע „ארט"-קורסען אין לאדז.

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז עס וועט רען אנגענומען איינשרייבונגען אויף פאלגענדע פאכען: פאר פרויען און מיידלעך: 1) וועש-נייהען וועש-צושניידען און מאדעלירען, 2) האנד-שטיקעריי, ווייס און קאלירט, 3) מאשין-האפט אלע מאדערנע טעכניקען, 4) אנדולאציע און טרעסע-ארבייט, 5) מאניקיר, 6) הענטשקע-ארבייט אויף שליטען-מאשינען, 7) פולער קורס פון הילפס-ארבייט ביי מעכאנישער וועבעריי: מעכאניש טרייבען, מעכאניש שפולען, מעכאניש שלויף-שפולען, אנדרייען און רייגען, 8) קראפט-שפולען צו זאקען און סוועטערס, 9) שטאפעריי. פאר מענער און פרויען: 10) סוועטער-שטיקעריי, 11) קראפט-וועבעריי אויף ענגלישע, קארט און זייד-שטוהלען, 12) קראפט-זאקען אויף זיבען פערשידענע רונד-זאקען-מאשינען און רענדער מאשין. פאר מענער: 13) צושניידער-קורס פאר מענער-שניידער, 14) צושניידער-קורס פאר דאמען-שניידער, 15) קראפט-זאקען אויף קאטאן - מאשינען, 16) א דערגענצונגס-קורס פאר סוועטער-שטריקער צו לערנען אויף זשאקארד און פ. ד.

ביי פערדייאונגס-שוואכקייטען

בלוט-ארימקייט, געלבזוכט דריזען-קראנקהייטען, אויסיפקעס, לאקסירען, רעגולירט אויסגעצייכענט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

בעריהמטע פערזענליכקייטען פון דער היילונגס-וויסענשאפט האבען זיך איבערצייגט, אז די צארטסטע-קינדער קענען דאס ביטער-וואסער

פראנץ-יאזעף

גוט פערטראגען. — צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

ניט פעראייניגט די לינקע פ.פ.ס. מיט די נ.פ.ר.

(2) ווי מיר האבען שוין בשעתו מיטגעטיילט האט דער קאמיטעט פון דער רעכטער נ.פ.ר. אפגעהאלטען א ווייה פערטרויליכע קאנפערענצען מיט דער לינקער פ.פ.ס., מיט'ן ציל, צו פעראייניגען ביידע ארגאניזאציעס.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז אויף דער לעצטער קאנפערענץ, וועלכע איז די טעג אפגעהאלטען געווארען, צו דער פעראייניגונג נישט געקומען.

די ארבייטער פון נ.פ.ר. האבען בשום-אופן נישט געוואלט מסכים זיין אויף דעם צוזאמענגוס פון זייער פעראיין מיט די פ.פ.ס.

„קינדער פאר קינדער".

א גרופע יודישע קינדערלעך, וואס וואוינען אין פאדעמביצע האבען אויף זייערס א קינדער-פאר-שטעלונג צוזאמענגעקליבען צווישען זיך 10 זלאטעס 65 גראשען לטובת דעם יתומים-הויז, זגערזשער 40.

דאס געלד איז אפצונעהמען ביים ה' שווארצאווסקי, פולנאצנא 24.

איבערגעפאהרען

א פראווינצער יוד אויף טויט.

(—) עהערנעכטען אין אווענד איז אנגעקומען קיין לאדז דער בעלכאטאווער סוחר, הערש קנאפ, 67 יאהר אלט.

פערפאהרען איז ער צו זיין ברודער אויף זגעזשער 30, וואו ער האט גענעכטיגט.

נעכטען אינדערפריה, א זייגער 7 אומגעפעהר איז ער ארויס אין גאס, וואו ער איז איבערגעפאהרען געווארען דורך אן'אויטא.

די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט דעם שטערבליך-פערוואונדעטען אפגעפיהרט אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל, וואו ער איז אין 2 שעה ארום געשטארבען.

מיט דער לויה, וואס וועט פארקומען היינט, פערנעהמט זיך דער „חסד של אמת".

געענדיגט דער שטרייק פון די באלען-פאקער.

(—) אין צוזאמענהאנג מיט'ן שטרייק פון די באלען-פאקער אין די היגע עקספעדיציעס, איז נעכטען פארגעקומען א קאנפערענץ, אין וועלכער ס'האבען זיך בעטייליגט די שטרייקענדע פאקער, עקספעדיטארען און פארשטעהער פון דער ווארשעווער צענטראלע פון טראנספארט-פעראיין.

אויף דער קאנפערענץ איז בעשלאסען געווארען, אז די באלען-פאקער טרעטען פארלויפיג צו צו דער ארבייט, אנהויבענדיג פון היינטיגען טאג. וואס עס איז שייך דער פראגע פון עקספעדירען סחורות, נישט פערפאקטערהייט, וועט זי ערשט בעלעזט ווערען, קומענדיגען מאנטאג, אויף דער פערזאמלונג פון די עקספעדיציע-בעזיצער. אויף דער זעלבער קאנפערענץ איז אויך בעשלאסען געווארען צו בעזייטיגען פון זייערע פאסטענס די אלע פאקער — שטרייק-ברעכער.

(—) נעכטען אין אווענד, איז אין לאקאל פון האנדעלס-אנגעשטעלטען-פעראיין פארגעקומען א פערזאמלונג פון האנדעלס-אנגעשטעלטע אין עקספעדיציעס, וועלכע איז צונויפגערופען געווארען דורך דער פערוואלטונג, אין שייכות מיט'ן שטרייק פון די באלען-פאקער.

נאך לענגערע דיסקוסיעס איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אז די האנדעלס-אנגעשטעלטע אין די עקספעדיציעס זיינען גרייט אויף יעדען רוף פון דער פערוואלטונג אונטערצושטיצען דעם שטרייק פון די באלען-פאקער.

מארד, אדער טראגישער צופאל.

א סאלטים דערשאסען זיין פאראבעק.

(—) נעכטען בייטאכט האט מען רעם סאלטים ראראק פון דארף מאליצע, נעבען זגערזש מודיע געווען, אז גנבים האבען זיך אריינבעקומען צו איהם אין סאד אריין און זיי גנב'ענען אראפ די פרוכטען פון די בוימער.

ראראק האט דאן גענומען א רעוואלווער, ארויס אין גארטען און אויסגעשאסען צוויי מאל.

איינע פון די קוילען האט געטראפען אין זיין פאראבעק קארל זאווארזקי און איהם שווער פערוואונדעט. ראראק האט דאן איינגעשפאנט א פערד אין וואגען און איהם געוואלט אפפיהרען אין זגערזשער שפיטאל, זאווארזקי איז אבער הינטערוועגנס געשטארבען.

זגערזשער פאליציי פיהרט אין דעם ענין אן ענערגישע אויספארשונג.

א מיטעל פון וועלטליכן רוהם! „THE VICHY" אורין-טרייבענדע זריעות

זענען דאס בעסטע מיטעל געגען נירען, בלאז און טריפער-קראנקהייטען א. ד. גל. צוליב דעם וואס זיי ענטהאלטען אין זיך זויער-שטאף זענען אויך אומשעדבאר ביים פערקאלכען די בלוט-טראנענדע געפעסען און פערטרעטען די קוראציע מיט מינעראל-וואסער. חוץ דעם בעזיצען די זריעות די אייגענשאפטען, וואס טויטען די בעצילען. אויסערגעוועהנליכער רעזולטאט! פרייז 2.50

צו פערלאנגען אין אלע אפטייקען און אפטייק סקלאדען. Labor. Chemiczna „Herba" Paris

ספארט-בעוועגונג.

„ל.ק.ס." — „ווויסלא" 1:2 (0:2).

שטורמישע סקאנדאלען אויפ'ן מעטש.

דער מיטוואכ'דיגער „ליגע"-מעטש וועגען דער מייסטערשאפט פון פוילען, צווישען די צוויי אויבענגערמאנטע מאנשאפטען, איז געווען רייך מיט סקאנדאלען.

אויסער דאס נישט בעהאלפענקייט פון די פיהרער פון ביידע קלובען, וועלכע האבען נישט געקאנט בעהערשען ערנסטע סיטואציעס, צוליב דאס נישט רעזידירקייט פון ריכטער, — האבען אויך א גרויסען חלק אין די סקאנדאלען א בעדייטענדער טייל פון פערזאמלטען פובליקום, וועלכע האבען כסדר געוואלט דורך פייפערייען, געשרייען און געשלעגען איינשטעלען „אנ'ארדנונג".

ליידער מוזען מיר בעצייכענען דאס „ל.ק.ס." האט אויפ'ן היינטיגען מעטש געשפילט זעהר אפ-פערוויילנ, אבער נאך מעהר ברוטאל, וואס א פועל-יוצא דערפון האבען א גאנצע רייהע שפילער פון „ווויסלא" ווי למשל, ריימאן 3, קאטלארטשיק 1 און 2 קרופא, פערוואונדעטערהייט געמוזט פערלאזען דאס שפיל-פעלד אויף א לענגערע צייט פון מעטש.

ביידע מאנשאפטען זענען אויפ'ן היינטיגען מעטש ארויסגעטרעטען אין פאלגענדען צוזאמענשטעל:

ווויסלא — לוקעוויטש, סקרינקאוויטש, פיכאוו-סקי, קאטלארטשיק 2, קאטלארטשיק 1, פאקארטשיק, באלדער ריימאן 3, ריימאן 1, קרופא און טשולאק.

„ל. ק. ס." — פילץ, יעזשעווסקי, צילל, יאשינסקי, קוביאק, טשמיעלא, שלערוש, מאסקאל, קרול, סאוויאק און דורקא.

דאס שפיל הויבט אן „ל. ק. ס." אבער שוין אין די ערשטע מינוטען, האט ריימאן 3 א מעגליכקייט צו ערצילען א טויער ער ווערט אבער פערוואונדעט ביי א צוזאמענשטויס מיט צייללען.

אין דער ערשטער העלפט איז דאס שפיל אינטערעסאנט, א דאנק דעם שטארקען טעמפ, וועלכע ביידע מאנשאפטען ווארפען זיך גענענזייטיג פאר, אין אנהויב אטאקירען שטארק די געסט און נוצען נישט אויס פיל גינסטיגע מאמענטען אונטער'ן געגנערס טויער. ערשט נאך 15 מינוט נעלונגט „ל. ק. ס." זיך צו בעפרייען פון „ווויסלא'ס" איבערמאכט און שוין אין דער 18-ער מינוט שיסט קרול דאס ערשטע טויער פאר „ל. ק. ס."

דאס שפיל ווערט שארפער, ביידע מאנשאפטען אטאקירען זיך גענענזייטיג אן. פון וועלכען סגעלונגט „ל. ק. ס."ן צו פערגרעסערען דעם רעזולטאט אין דער 35-ער מינוט דורך קרול'ן.

אין דער צווייטער העלפט האט „ווויסלא" א קליינע איבערמאכט און שוין אין דער 10-ער מינוט ערצילען זיי א טויער דורך טשולאק'ן.

דא הויבען ביידע מאנשאפטען אן צו שפילען אויף טויט און לעבען ביי וועלכען ס'פובליקום הויבט אן ארויסצווייזען א צו „גרויסען אינטערעס" צום שפיל.

אין דער 18-ער מינוט געלונגט זיך „ווויסלא"ן אויסצואַרבייטען א זיכערען מאמענט צו ערצילען א טויער, אבער ווען טשולאק (ווויסלא) פיהרט דעם באלעם האַרט ביי „ל. ק. ס." טויער, ווערט ער פערוואונדעט דורך דער לעצטער'ס א שפילער.

דער ריכטער ריקטירט דאן אנ'עלף-מעטער שטויס צו „ל. ק. ס.".

דאס גענוגענער שוין דאס צוהיצטע פובליקום ארויסצוברעננען פון גלייכגעוויכט און לויפען ארויס אויפ'ן פלאץ נישט צו דערלאזען אויספיהרען דעם אורטייל.

ביי אזא לאגע איז דער ריכטער געצוואונגען איבערצורייסען דעם מעטש, דאס פובליקום בלייבט אבער נישט גלייכגילטיג און פאדערט פון ריכטער ווייטער צו פיהרען דעם מעטש.

נאך א פערטעל שעה'דיגען איבעררייס, איז דער ריכטער געצוואונגען פארטצוזעצען דאס שפיל, מורא-האבענדיג פאר קלעפ.

דער רעזולטאט ווערט אבער נישט קוקענדיג אויפ'ן שטארקען קאמף נישט נעענדערט.

ווי ס'האט ערקלערט, נאכ'ן מעטש, דער ריכטער אינזשיניער דורריך, פון לעמבערג, גייט דער גורל פון דאזיגען מעטש איבער צום צענטראלען פערבאנד פון די פוסבאל-קלובען אין פוילען, ווי ס'וועט רעצידירט ווערען, צו וועמען ס'וועלען געהערען די צוויי פונקטען.

ה. ב—ן.

ODEON! דער ליבלינג פון ג׳ פובליקום אין דער פיקאַנטער קאָמעדיע אין 12 אַקטען א. נ.:

היינט און פאלגענדע טעג!

Anna Ondra

„**מעדלעך אָהן נדן**"

(די וועלכע האט בעזיגט א קעמל).

אויסערן פראָגראַם: א פאַרס

CORSO! גרויסע מאנומענטאלע דראַמע אין 10 אַקטען א. נ.:

„**פרעה׳ס ווייב**"

אין דער הויפט-ראָלע דער רוהם פון עקראַן

E. JANNINGS

Harry Liedtke, P. Wegener, A. Basserman i L. Salmonowa.

קינא MIMOZA

178 קילינסקי 178.

פון מאָרגען, שבת גרויסע פרעמיערע פון פוילישע פילם א. נ.:

„**דער טויטער קנויף**"

(MARTWY WĘZEŁ)

גרעסטער פוילישער פילם. רעזשי: K. Czyński

אין די הויפטראָלען: — **Kazimierz Junosza-Stępowski** — **Z. Plater, Miecz. Cybulski, Wiesław Gawlikowski, Jola Jolanta, Nio Nida, Zawisza Junosza Richter.**

אינצעהערטע פאַסירונגען פון אַן׳אַמעריקאַנער מיליאָנערין אין פוילען. :–: דיוואָרטיס-בעגנדעס אין דינסט פון א שכנות׳דיגער גרויסמאַכט. :–: די ליבע בעזיגט אַלע שטערונגען. :–: ברעכיג שפילען פון א מענש אָהן הענד. :–: ליבע, קרבן, קאַמף און נידערטרעכטיגע ליידענשאַפטען. פון דעם אַלעם בעשטעהט דער אינהאַלט פון דעם פילם, וואָס איז אַזוי רייך מיט איינדרוקען.

דער נעבסטער — פּראָגראַם: — **די העלדין פון סענסאַצ. פּראַצעס.**

OGŁOSZENIE.

Opierając się na Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 lutego 1926 roku „o regulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów, oraz odzieży i obuwia przez wyznaczenie cen" (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 101), na Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 sierpnia 1926 r. o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszedniego użytku (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 527 art. 8), oraz na uchwale Magistratu m. Łodzi z dnia 16 kwietnia 1926 roku niniejszem podaję do wiadomości mieszkańcom m. Łodzi co następuje:

Uchwałą Magistratu m Łodzi Nr. 742 z dnia 10 sierpnia 1928 roku zostały wyznaczone ceny maksymalne (najwyższe):

Na przetwory zbóż chlebowych za 1 klg.:

W HURCIE:		W DETALU:	
mąka żytnia 65%	— gr.	mąka żytnia 65%	Zł. —
mąka pszenna 55%	80 „	mąka pszenna 55%	„ 0.88
		chleb żytni pytl. 65%	„ 0.55
		„ razowy	„ 0.50
		bułki	„ 1.15

W myśl zacytowanego Rozporządzenia Rady Ministrów par. 7 wyżej wyznaczone ceny maksymalne obowiązują na terenie m. Łodzi od dnia następnego po ogłoszeniu.

Zaznaczam, że zgodnie z §§ 10 i 11 wymienionego Rozporządzenia Rady Ministrów, winni żądania lub pobierania cen wyższych od wyznaczonych lub nieujawnienia tych cen w cennikach właściwych przedsiębiorstw handlowych, będą karani przez władzę administracyjną I instancji według art. 4 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 91 z 1926 roku poz. 527) o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszedniego użytku — **aresztem do 6 tygodni lub grzywną do 10 tysięcy złotych,** o ile dany czyn nie ulega surowszemu ukaraniu w myśl innych Ustaw Karnych

Łódź, dnia 17 sierpnia 1928 roku.

Wice-Prezydent m. Łodzi (—) Dr. E. WIELIŃSKI.

מעדלעך
צו נייהען אויבערהעמדער אויף גוטע בעדינגונג ען ווערען געברויכט ביי
יעקב ווידאַווסקי
פולנאַצנא 23 פראָנט 3. שט.

אַכטונג!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אז איך מאַך פאַר אונגילטיג די אונטערשריפט אין זשיראָ אויף די וועקסלען 1) 100זל. צאָהלבאַר דעם 20 XI 2) 100 זל. צאָהלבאַר ד. 10/X 3) 100 זל. צאָהלבאַר דעם 30/X מיט אונטערשריפט ה. מאָרדקאָוויטש, לאָדז, קילינסקיעגאָ 19. 182

אַ בוכהאַלטער
וועלכער אַרבייט שוין פיל יאָהר אין לאָדז אין אַ געשעפט, קאָן אַנטעהמען בעשעפטיגונג אויף עטליכע שעה אין טאָג, אָדער אַהיים צונעהמען אַרבייט. אָפּערטען אין אַדמ. פאַר "W„

אויף גינסטיגע בעדינגונגען! טעטאל-בעטען, שפאַציר-וועגעלעך, מאַטראַצען נעבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האַלטן בעטען "Patent" ווי אויך וואַש-טישען און וויגן אויף אַבצאָלונגען
אין פאַבריקס-לאַגער
"DOBROPOL"Łódź
Piotrkowska73wpodworzu

עס ווערט געברויכט
שטריקער
צו גלאַטע מאַשינען P, D, און ביי
נירענבערג
19 נאָוואָמיעסקאַ 19. 155

אַ יונגעל אָדער אַ מעדעל
וועלכע ווילען לערנען דאָס פאָטאָגראַפישע פאַך, באַלד טוואָס געצאָהלט קענען זיך מעלדען, פאָטאָגראַפיע „סטודיאָ" פולנאַצנאַ 29

יונגלעך
מיט גוט שטימען קענען זיך מעלדען ביים חזן
מייסטערמאַן נאָוואָ-צענעלניאַנאַ 28.

אַ לערן-יונגעל
פון אַנשטענדיגע עלטערן ווערט געזוכט ביים טאַפעצירער מרון
נאַרוטאָוויטש 40.

צו פערקויפען
2 שטריק-מאַשינען 8 70 2 40/7 שפולרעדלעך און אַ דאַמסקע נייה-מאַשין „זינגער". פולנאַצנאַ 12 ביי ביעדאַק. 137

בוכבינדער-אַרבייטער
ווערען געזוכט פון זאָפאָרט ביי שימשעוויטש
פעטריקאָווער 26. 139

אַ קוואַליפיצירטע
רעפּעזירקע
פון סוויטערס קען זיך מעלדען ביי
בידערמאַן
לוטאָמירסקאַ 15. 160

אַ שוסטער-געזעלן
ווערט געזוכט פון זאָפאָרט צו ערפאַהרען
154 קילינסקי 154
פראָנט ביים שוסטער. 157

אַ פעוונדער אָדער אַ לעצט שטיבעל זוכען אַן׳אינטעליגענט פאַרפּאָרק, מאַנאַטליך ביז 50 זל. ערקונדיגען פאָטאָגראַפיע „סטודיאָ" 29. פולנאַצנאַ 29. 148

שטריקער-אַרבייטער
נייהערינס און שפולערינס קענען זיך מעלדען ביי
לובאַרטאָווסקי
נאָוואָמיעסקאַ 4, פראָנט 2-טען שטאָק. 166

אַ גרויס
ליכטיג צימער
אין צענטרום פון שטאָדט ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. אָפּערטען אין אַדמ. אונטער „ליכטיג צימער"

קוואַליפיצירטע
נייהערינס
צו טריקאָטאַזש, ס׳קאָן אויך זיין וועש-נייהערינס ווערען געזוכט ביי ד. אַרנשטיין
זגערגשער 66, פראָנט.

אַ קוואַליפיצירטער
שטריקער
צו אַ P. D. מאַשין ווי אויך אַ רעפּעזירקע ווערען געזוכט ביי ניימאַרק
אָגראָדאָווע 8. 112

עס ווערט געזוכט
שניידער-געזעלן
צו מענער מאַגאַזין אַ בייט I סאָרט אַבער און אונטער מאַשינערס, האַנדנייערס און אויספרעסער ביי
ה. ווינדראַוו מש.
קעלבאַכס-גאַס 8.

Zaginiony został
Weksel na Zł. 119. — pł. 18/8 1928. z wystawienia Szlama Hersz Albersztajn, Gostynin na zlecenie A. Brysz i B. Działowski weksel zostaje uniew żniony. Zwrócić takwy do U. Gingolda, Zgierska 36. 115

אַ
ספר תורה
ביליג צו פערקויפען
צעגעלניאַנאַ 9, וו. 18.

2 סוויטער-מאַשינען
8ער אויסלענדישע פאסט ניי צו פערקויפען ביי
מאָרגענשטערן
זשעלאָנאַ 53. 118

די **שטעפּעריי ווערקשטעל**
פון ה׳ לאַסמאַן אַלט-שטאָט 8 איז איבערגעטראָגען אויף נאָוואָמיעסקאַ 30 אין הויף 2-טער שטאָק רעכטס.

אַן **עלטערער מענש**
צו בעדינען אַ ליידענדע עלטערע פּערזאָן אויף דער פּראָווינץ געגען קאָסט און מאָנאַטליכען געהאַלט. ערפאַהרען קען מען טעל. 72 95

אַ גוטער
קירזשנער-געזעלען
ווי אויך אַ האַנד-נייערין קענען זאָפאָרט בעקומען אַרבייט ביים קירזשנער פּיעטרקאָווער № 33

קוואַליפיצירטע
שטריקער-אַרבייטער
אויף גרויסע פּאָרמאַטן ווערן געזוכט. ... ביי ראַטענבערג אין האָטעל פון ה׳ זאַקס, פּיעטרקאָווער 6, פון 8 ביז 10 פריה, פון 2 ביז 3 מיטאָג און פון 8 ביז 10 אין אָוונט

HEMOROIDY

STAN ZAPALNY · KRWAWIENIE SWĘDZENIE

USUWA

HEMORIN-KLAWE

אל תתהלל ביום מחר!!
כי לא תדע מה ילד יום.
לייג נישט אָפּ אויף מאָרגען
גאָר, אַז די דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדאָווע זאַכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ
פּעטריקאָווער 17 גאַנג זאַכאָדניאַ 52
וואו ס׳ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט׳ן אויסטאַוו אַלערליי ביטעס, קלאַזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פוילען, אַפּעלאַציעס ציווילנע און קאַרנע אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאָנד-ראָזיעמטשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטע דאַראַוויזנעס, קאַרנע פּראָוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען. מיט אַכטונג
י. מאַנעלאַ רעכט-קאָנסולענט.

אויף ראַטעס!!!
אויבער-העמדער
און נאַכט-העמדער
פון פּאָפּעליז, זעפיר און אַנדערע שטאָפען
צו בעקומען אין דער ערשטקלאַסיגער פּראַצאָווניע פון
J. WOROBIEJCZYK
41. KILIŃSKIEGO 41.

אַ יונגערמאַן אָדער פרייליין
וועלכע זאָל בעזיצען בוכהאַלטעריע ווי אויך קאָרעספּאָנדענץ אין דער פוילישער און יודישער שפּראַך מיט גוטע רעפערענצען ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. אָפּערטען אין אַדמ. „נייער פאָלקסבלאַט" פאַר "B„. 998

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאַדניאַ 15, טעל. 31-08
היילט גאַנץ פערגאַכלעסיגטע ציינער ... מאַכט קינסטליכע ציינער ...

איבעראַשענד נייעס פאַר דאַמען און הערען!
נאָר פאַר 2,50 זלאָטים ווערט איבערגעמאַכט און איבער געפאַסאָנירט דאַמען און מענער-היטען ווי אויך קינדער-היטען פון גאָר אַלט ווערט געמאַכט גאַנצליך ניי, לויט די נייע מאָדעלען און פאַסאָנען פּינקטליכע אויספיהרונג און רעעלע בעהאַנדלונג. גלייכצייטיג קאָנט איהר בעקומען אין אַ גרויסען אויסוואַהל אַלע אַרט דאַמען און מענער-היטען צו ביליגע פּרייזען. געדענקט די אַדרעס לוטאָמירסקאַ 2 (האָטעל-גאַס) אָדער זגערסקאַ 20.

SPLEDNID
הײַנט פּרעמיערע! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם:

הייראַטס=וואַקאַציעס

8 אַקטען פון א גט אויף פּראָבע :–: שפּאַנענדע קאָמעדיע. :–: אין די הויפּטראָלען:

מעבער

אין די הויפּטראָלען:
Nina Vanna i Charles Linkoln
Liljana Harvey i Harry Halm

מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי.
אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג

שבת און זונטאָג פון 1.30 ביז 3 אזייגער נאכמיטאג זענען די פּרייזן פון אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

CZARY
הײַנט און פאָלגענדע טעג!
דער שוין לאַנג נישט=געזעהענער קעניג פון די קאָוובאָיען

TOM MIX

אין זיין נייעסטער בעסטער קרעאַציע אין דעם סענסאַציאָנעלען זעהר-שפּאַנענדען פילם א. נ.

דאָס רעכטע געזעץ

אויסערן פּראָגראַם: אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען
די ערשטע 2 סעאַנסען קינא אין גאָרטען
אויפ'ן ערשטען סעאַנס איז דער פּרייז פון אַלע פּלעצער 50 גר.

APOLLO
הײַנט און פאָלגענדע טעג!
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם:

I.
הינטער די קוליסען פון קאַבאַרעט
גרויסע ערגרייפענדע דראַמע. :–: די הויפּטראָלען קרעאירען די בעוואוסטע אַרטיסטען:
Mercela Albani, Sandra Milowanoff
Werner Kraus i Alfons Fryland.

II.
די קליינע אַוואַנטוריסטקע
וואונדערשעהנע קאָמעדיע. :–: אין די הויפּטראָלען:
Vera Reynolds, Michał Varconyi
i Teodor Kozłow.

קינאָ „ERA"
פּרי=זאַווישאַ 22 (באַלוט) „פלאָרא" הער
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 אזייגער נאָכמ.
פאָרשטאַרקטער אָרקעסטער
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט

הײַנט און פאָלגענדע טעג! פּרעכטיגע פּרעמיערע!
„פּסיכע די טענצערין פון קאַטערינאַ II"
ריהרענדע דראַמע אין 10 אַקטען פון די צייטען בעת דער הערשאַפט פון דער קייזערין קאַטערינאַ II. אין די הויפּטראָלען די בער. עקראַן-שטערנס:
OLGA GZOWSKA, OSIP RUNICZ I M. CZERNOW.
דאָס בילד פערמאָגט שפּאַנענדען אינהאַלט. אונטער דער בייטש פון דעספּאָטיזם. נצחון פון דער ליבע.
אויסערן פּראָגראַם: אַן אַמעריקאַנער פאַרס.

קינאָ „סירענאַ"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
אלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 48=49.
דער זאַל ווערט געקיהלט מיט די נייעסטע ווענטילאַטאָרען. פאַרשטאַרקטער אָרקעסטער.

25 אַקטען
נאָר ביז מאָנטאג, דעם 20=טען אויגוסט ד. י. 9 טער דאָפּעלטער ריזען=פּראָגראַם!
25 אַקטען
נייעסטער פילם פון FRED NIBLO געניאַלער שעפער פון בן=חור" לויט דער וועלט בער. ערצעהלונג פון אל. דומאַס. עס איז פּונקט אזוי ווי דאָס שוואַרצע ביכעל דורכגעדרונגען מיט טרערען פון אַ אומגליקליכער פרוי א. נ.
„די קעניגין פון דער האַלב=וועלט" (קאָמעליען=דאַמע)
מיט NORMA TALMADGE אין דעם צווייטען Rudolf Valentino GILBERT ROLAND אין די הויפּטראָלען.

„א ווייב אויף צוויי וואָכען"
גרעסטע קאָמעדיע אין 11 אַקטען.
נעכסטער פּראָגראַם: 25 אַקטען! „די פרעהליכע אלמנה" מיט MAY MURRAY און JOHN GILBERT אין די הויפּטראָלען.

SMOŁĘ GAZOWĄ
PO ZNIŻONEJ CENIE
poleca
Gazownia Miejska
ul. Targowa 18. Tel. 69-54.

לעטשניצע „זדראָוויע"
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
אויף נאָוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אינערע קראַנקהייטען	ד"ר קראָוש	3—4, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען קראַנקהייטען	ד"ר בראָניסלאַ. פראַנקפּע קלאָזענבערג.	12,30—1.30, חוץ פרייטאָג מיטוואָך, שבת, זונטאָג 11—12
מאָגען און קישקע קראַנק.	ד"ר אלהסנדר. מאַרגאַליס	2—3 אחוץ זונטאָג, דינסט.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר גיביאַנסקי פאַק לעווי ראַי הענריק	9½—11½ זונטאָג 9½—11 12—2 זונטאָג 1—12 3—4½ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר סאָלאָוויטשיק אי"ס מאַשראַנ א פרעכנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאָג 9 - 10.30
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר גאָלדמאַ, פּערליב	טעגליך 2—3 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד"ר אַראָנסאָן איינער־אוואָ	12-1, זונטאָג 12—1 10.30-11.30, דינסט, 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערן קראַנקהייטען	ד"ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און וענערישע קראַנקהייטען	ד"ר פּאָלס זאָנענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד"ר קיילסאָן	3 - 7
ערצטליכע אנאַליזען	ד"ר מ. כאַצען	

וויזיטען אין שטאָט. :–: פּאָקען-שטעלען. :–: רענטגענאָגראַפיע. :–: זעמט-ליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ-לאַמפּען). :–: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוונט.
זונטאָג פון 8.30 ביז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

אַלס רייזענדער
אין גאַליציען אומגעגענד קען איך איבערנעמען
אַ ענטשפּרעכענדען פערטרעטער
פון דער מאַנופאַקטור=בראַנזשע,
עס קען אויך זיין פון אַנדערע אַרטיקלען.
רעפערענצען געזוכטע אָפּצוגעבען אין דער אַדמי-ניסטראַציע אונטער ליטערע Sz. 106

טיכטיגע אַגענטען
ווערען געזוכט ביי דער פירמע
ד. גאָלדקאָרן און קאָמפּ.
צו ערפאַהרען ביי מ. בלאָוואַט, זאַוואַדזקאַ 23 פון 8 ביז 10 אָוונט. 114

Hallo! Hallo ! Dzwoń telefon 63-30
Wystrzegaj się nieudolnych naśladownictw.
Nie oddawaj garderoby Twej do firm niefachowych.
„Pogotowie Krawieckie KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.
Odświeżamy
garnitur za zł. 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemicznie, farbowanie

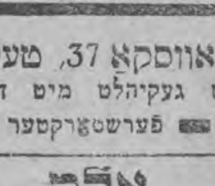

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie
Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 141

געדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל!
נאָר טעל. 69=36
Szybka Pomoc Krawiecka
ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

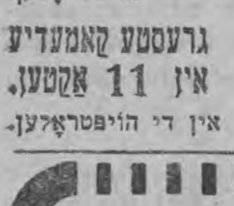

אויפפרישען אַן'אַנצוג זל. 2.80 אַ קלייד 2,60 מיט'ן אָפּנעהמען און אָפּשיקען. פאַרבען, כעמיש-וואַשען, רעפּעראַטורען, איבעראַר-ביישונגען און קינסטליך-צערעווען. אַלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין אַ קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפאָן פערלאַנג שיק איך אַרויס שיק-יונגע
דער אַנשטאַלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

אַנאָנסען-פּרייזן: פאַר'ן טעקסט—15 גר. פרייטאָג און ערב י"ט—20 גר. אין דער ריי 7 שפּאַלטען.
אין טעקסט—40 „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
נאָכ'ן טעקסט—1 „ „ „ „ 15— „ „ „ „ 7 „
פאַר די לעזער-שורה: ... 50 גר. ... 100 ... 10 גר. ...
אַבאָנעמענטס-פּרייזן: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער.
פאַר'ן אינהאַלט און מערטערזאָכן די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך.
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ... און ביי נאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Krakower
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 31.